knižná revue
www.litcentrum.sk

CENA
0,90 €

Strana 11

9 771210 198009 10

Feldek pokrstil svoj životopis vo veršoch

Osláviť osemdesiatku Ľubomíra Feldeka prišli do bratislavského Martinusu desiatky jeho priaznivcov, medzi nimi aj prezident Andrej Kiska a bývalý prezident Rudolf Schuster. Básnik pri tejto príležitosti pokrstil svoju knihu ***Životopis vo veršoch*** (Ikar). Krstnými otcami boli spisovateľ Ľubo Dobrovoda a humoristka Elena Vacvalová.

Tantalópolis je poetickejší než poézia

Zľava Tina Čorná, Katarína Kucbelová, Mila Haugová, Radoslav Passia.

V kníhkupectve Martinus na Obchodnej ulici v Bratislave sa debatovalo o víťaznej knihe z tohtoročnej Anasoft litery – ***Tantalópolise*** Petra Macsovszkého (Drewo a srd). Besedy, ktorú moderovala novinárka Tina Čorná, sa zúčastnili poetky Katarína Kucbelová a Mila Haugová, a tiež literárny vedec Radoslav Passia. Diskutujúci vyzdvihli viaceré pozitíva knihy, ktorá je podľa nich iná, ako predchádzajúca Macsovszkého tvorba, no o autorovi je známe, že rád experimentuje. Mila Haugová tlmočila fragmenty z e-mailovej konverzácie s Macsovszkým, ktorý teraz žije v Brazílii. Keď mu napísala, že práve jeho zatiaľ posledný román sa jej veľmi páči, a teda je to smer, ktorým by sa mohol ako autor uberať, odpísal jej, že teraz už píše úplne inú knihu.

Macsovszky sa s textom rád hrá, o svojich básňach vraví, že ich nepíše, ale „konštruuje“. Podľa Haugovej je ***Tantalópolis*** veľmi poetická kniha, dokonca poetickejšia, ako napríklad Macsovszkeho zbierka poézie *Santa Panica*.

Kucbelová prirovnala spisovateľov pobyt v Brazílii k experimentu tmavej komory, kedy sa ľuďom vynárajú z podvedomia spomienky na detstvo a na minulosť. „Vyplavujú sa z neho spomienky, vyplavujú sa z neho kostlivci,“ povedala narážajúc na spisovateľovu knihu *Mykať kostlivcami* spred niekoľkých rokov, ktorá sa ocitla vo finálovej desiatke Anasoftu. Passia na Macsovszkom oceňuje jeho zvláštny, originálny humor, aj to, ako vie postaviť vetu, nasvietiť situáciu. „On sa ako autor pokúša vykročiť vždy inam,“ zhodnotil jeho tvorbu. Záver románu je podľa Haugovej nesmierne básnický. „Myslím si, že je veľmi dobre, že túto knihu ocenili,“ povedala.

-irk-

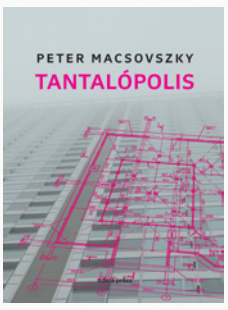

bux.sk
KNIHY, KTORÝMI ŽIJETE

Foto *Peter Procházka*

Každý môže byť hrdinom

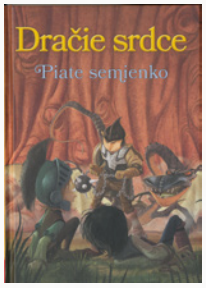

Spisovateľka **Ana Galánová** (1964) navštívila Slovensko prvýkrát. V bratislavskom kníhkupectve Panta Rhei na Poštovej deťom predstavila sériu *Dračie srdce*. Spojila v nej pôvodné povolanie zverolekárky a vzťah k deťom, ktoré sa v jej knihách k zvieratám vždy správajú s úctou. Zahŕňa sedem dielov, v slovenskom preklade Miroslava Šatku zatiaľ vyšlo šesť, najnovšie sú časti ***Záhada zelenej jaskyne*** a ***Piate semienko*** (Cpress v Albatros Media), o ktoré môžete súťažiť zaslaním kupónu Albatros na adresu našej redakcie.

Narodili ste sa v Španielsku, no teraz žijete v New Yorku. Čo vás priviedlo z takej diaľky až sem na Slovensko?
Nikdy som nebola na Slovensku, v Maďarsku ani v Čechách. Vydavateľstvo Albatros Media Slovakia mi povedalo, že knižky o deťoch sú tu veľmi populárne. Veľa cestujem po celom svete a takisto pomáham ako dobrovoľníčka v krajinách tretieho sveta, kde učím deti, ako písať príbehy. Zvyčajne necestujem do miest, kde sa moje knihy predávajú, takže som chcela stretnúť svojich čitateľov z inej časti sveta.

Ktoré krajiny ste ako dobrovoľníčka už navštívili?
Bola som v Peru, v Nikaragui, Dominikánskej republike a vo Vietname. Pracujem s lokálnymi organizáciami, niekedy robím týždňový workshop písania. Dve hodiny denne pracujem s deťmi, spoločne rozvíjame ich postavy aj príbehy a na konci týždňa majú hotový celý príbeh. Potom ich sprístupňujeme miestnej knižnici. Robím to ako dobrovoľníčka pre deti, ktoré nemajú prístup ku kvalitnému vzdelávaniu, ani peniaze.

Drak sa často objavuje ako symbol dobra a zla. Aj vo vašej knižnej sérii sú krvilační aj mierumilovní draci. Ako vám však zišiel na um drak, ktorý nevie lietať?
Keď píšete knihu, mali by ste svojho hlavného hrdinu vystaviť nejakej veľkej výzve. V mojej próze je to drak, ale v podstate tam môžete mať iné zviera alebo svojho súrodenca, kamaráta. Nie sú perfektní, dokonalí, ale máte ich radi. Výzva spočíva v tom, aby ste ich akceptovali takých, akí sú.

Nachádzate inšpiráciu pre písanie aj pri cestovaní?
Keď píšem, predstavujem si, že sa dej odohráva na jednom mieste v Španielsku, aj meno draka – Mondrago – je malá pláž na Mallorce. Vo vietnamskom budhistickom chráme pracujem so sirotami, v Dominikánskej republike s deťmi čiernej pleti, a vidím, že tie deti v knihách nie sú. Preto, keď cestujem do Vietnamu, Peru alebo do Nikaraguy, píšem príbeh pre miestne deti. Najala som si lokálnych ilustrátorov, aby sa deti v mojich knihách videli, všetko ide z môjho vrecka. Každý má právo byť hlavným hrdinom knihy, ktorú číta. Zháňam peniaze od známych, kamarátov, ľudí, ktorí chcú podporiť dobrú vec, aby sme mohli vydať knihy s ilustráciami, kde sú namaľované miestne deti. Nevedia, že také niečo pre ne robíme. No je dôležité, aby sa dieťa v knihe našlo a vyrastalo s pocitom, že aj ono bolo hrdinom nejakého príbehu.

Beáta Beláková

Fragmenty Jany Bodnárovej

V SNG sa konala prezentácia románu ***Náhrdelník/Obojok*** Jany Bodnárovej, jednej z našich najpozoruhodnejších prozaičiek. Podobným superlatívom uviedla autorku Magdaléna Fazekašová, riaditeľka vydavateľstva TRIO Publishing. Jej literárny diapazón je široký – rozprávky pre deti, próza, poézia, dramatické texty, televízne scenáre. Získala viacero ocenení (Cena Ivana Kraska, Cena Bibliotéky a iné), vyšla v preklade viacerých jazykov. „Fragmentárne písanie je typ písania, s ktorým má Jana Bodnárová už veľa skúseností, tento typ písania sa dosť objavuje aj vo svetovej literatúre," povedala o novom fragmentárnom románe filozofka Etela Farkašová. Inšpiroval ju maliar Ernest Špitz.

-bb-

Imunita je udalosť

Krst zbierky básní Márie Ferenčuhovej ***Imunita*** v bratislavskom KC Dunaj môžme považovať za jednu z najväčších literárnych udalostí roka – súdiac aj podľa hostí, medzi ktorými nechýbali popredné tváre domácej poézie, akými sú Mila Haugová či Michal Habaj. Diskusiu moderoval mladý debutant Michal Tallo, pár slov zaznelo aj od Juraja Kuniaka z vydavateľstva Skalná ruža. Krstný otec knižky súdny lekár Norbert Moravanský pokrstil knihu dezinfekčným prostriedkom. Ako povedala Ferenčuhová, kniha sa asi nebude čítať ľahko, mohla by však pomôcť odstrániť „strach z povrchov". Kniha obsahuje jej vlastné fotografie, na ktorých sú aj omietky a rôzne povrchy s prasklinami.

-mm-

Vyhlasujú súťaž Básne 2016

Občianske združenie literarnyklub.sk vyhlasuje 6. ročník najprestížnejšej básnickej súťaže Básne 2016. Medzi porotcami boli v minulosti Ivan Štrpka, Ján Buzássy, Peter Milčák, Michal Habaj či Peter Šulej. Zúčastniť sa jej môže ktokoľvek s najmenej tromi a najviac dvanástimi básňami v slovenskom jazyku. Básne je možné zasielať cez webovú stránku: http://basne.literarnyklub.sk/ alebo poštou na adresu Básne – literarnyklub.sk, P. O. Box 99, 810 00, Bratislava 1. Súťaž je anonymná, mená autorov a porotcov sa obe strany dozvedia s vyhlásením víťazných príspevkov **21. novembra 2016** o 15.00 na Rádiu Devín, kde ich predstaví predseda O. Z. literarnyklub.sk František Malík s porotcami. Absolútny víťaz získa cenu v hodnote 300 eur, prémia 100 eur čaká na ďalších deviatich. Do súťaže sa možno prihlásiť do **1. novembra 2016** do polnoci. Víťazné básne vyjdú v zborníku Básne 2016.

Výhercovia z KR č. 07/08:
A. Kubašková, K. Hronkinová, M. Krásny, S. Pecková, R. Jacák, L. Varga, L. Džuganová, L. Krafčíková, D. Končoková, S. Kunecová, G. Mihóková, V. Heinrichová, E. Jančiová, P. Vrtichová, A. Kucháreková

KUPÓN » do **16. novembra**

KUPÓN
ALBATROS

č. 10/16

Poézia na hrad!

Turistov tentoraz na Spišskom hrade čakalo prekvapenie. Odmenou za namáhavý výstup im nebol len nádherný výhľad, ale aj básne v podaní ich autorov.

Poézia v knižnici a v kníhkupectve, poézia v mestskom parku, poézia v kaviarni, poézia na univerzite… To všetko tu už bolo. No počúvali alebo čítali ste už niekedy básne v hradnej kuchyni, v lapidáriu či v historickej spálni?

Básnik pod cibuľami, poetka vo vani

Azda málokto by odpovedal kladne, rozhodne by to však boli turisti v softshellových vetrovkách a trekingovej obuvi, ktorí sa koncom uplynulého mesiaca vybrali na prehliadku Spišského hradu. Keď totiž vstúpili do historickej kuchyne, pod sušiacimi sa cibuľami uvideli škótskeho básnika a profesora poézie Davida Kinlocha, ako číta zo svojej zbierky *Some Women*. Prekvapení sa presunuli do spálne, kde sa za kľakadlom pred slnečnými lúčmi ukrývala poetka Dana Podracká a podmanivo recitovala verše zo svojej knihy básní *Kubus*. Situácia sa nezmenila ani po vstupe do lapidária – tu zas v starobylej vani Mária Ferenčuhová prednášala vlastné básne z práve vydanej zbierky *Imunita*. A keď si už prekvapený turista myslel, že na čerstvom vzduchu nevšedný zážitok rozdýcha a zaje ho, napríklad, obloženým chlebíkom, uvidel v okne do nádvoria sedieť írsko-prešovského básnika Jamesa Sutherlanda-Smitha, recitujúceho z nového cyklu *The River and the Black Cat*.

O asymetrii v literatúre aj v živote

Surreálny nápad sa podarilo zrealizovať literárnemu vedcovi, básnikovi a prekladateľovi Jánovi Gavurovi a členom občianskeho združenia a vydavateľstva FACE. Zámerom v poradí druhého ročníka podujatia Poetry Quartet bolo predstaviť básnikov a poetky v odlišných polohách a na trochu iných miestach, ako sú čitatelia zvyknutí. S tým súvisí aj prvá časť minifestivalu, ktorá sa deň predtým uskutočnila v historických priestoroch Rákocziho paláca v Prešove, kde sídli Krajské múzeum. Tu sa autori a autorky predstavili v pozícii mysliteľov a diskutérov. Hostia však neodpovedali iba na dobre známe otázky o zdrojoch umeleckej inšpirácie či procesu tvorby. Museli sa hlbšie zamyslieť a moderátorovi Jánovi Gavurovi odpovedať napríklad na to, ako chápu pojem asymetrie v literatúre i živote, alebo na otázku autorskej zodpovednosti vo vlastnej tvorbe.

Nový preklad Fosseho

V poradí Dana Podracká, Mária Ferenčuhová, James Sutherland-Smith a David Kinloch postupne klesala miera abstrakcie, metafyzickosti, rozhodne však nie výpovednej hodnoty odpovedí. Aj to divákom umožnilo sledovať odlišný spôsob uvažovania jednotlivých autorov, ktorý sa do veľkej miery pretavuje do ich písania.

Spriazneným podujatím Poetry Quartetu bolo večerné čítanie v levočskej galérii, na ktorom vydavateľ Peter Milčák predstavil preklad výberu z esejí jedného z najvýznamnejších súčasných nórskych dramatikov Jona Fosseho. Ten pripravila autorova manželka a dvorná prekladateľka do slovenčiny Anna Fosse. Z oboch dní podujatia Poetry Quartet je pripravený videozáznam (spolu s fotografiami ho nájdete na stránke www.vertigocasopis.com) – ak ste teda nestihli prísť osobne, budete sa môcť na vlastné oči presvedčiť, že poézii to okrem kaviarenských a knižničných priestorov pristane aj na hrade.

Mária Klapáková

Žilina v ženskom rode

Žilinský festival sa stal vyhľadávaným literárnym podujatím. Očakávania viac než naplnil.

Keď už sa do večerných správ dostane nejaká tá kvalitná architektúra a téma „genia loci“, deje sa tak väčšinou len v spojení s barbarským búraním, necitlivou nadstavbou alebo podozrivo kšeftárskym predajom niektorej zo známych nehnuteľností. Nuž, veď hľa: Bezručka, Cvernovka, PKO, Stein… Aj preto mi dnes Žilina v týchto dňoch pripadá ako zázrak. Iste, aj tu sa šantilo pri stavbe „auparkov“ a ešte sa len bude pri šialenej dostavbe „mirážu“, ale predsa len – je tu jedna ulica, a na nej sa v tesnej blízkosti dejú vedľa seba dva skutočné zázraky. Priamo oproti neologickej synagóge, známej ako Nová synagóga, ktorá stojí na prahu dokončenia a pred sebou má určite skvelú budúcnosť, ukončili v septembri rekonštrukciu secesného Rosenfeldovho paláca. Nech povstane z prachu, čo je ošarpané, nech ožije, čo je mŕtve!

Ľudia chodia za literatúrou

Tento úvod bol dôležitý, hoci text bude vlastne o inom. Minulý mesiac sa totiž práve v priestoroch „žilinského Belvedéru“ konal trinásty ročník Žilinského literárneho festivalu a rozmýšľam, či je vôbec na Slovensku podobný festival (pozor, nie veľtrh!) s dlhšou tradíciou. Po dvanástich rokoch sa festival skoncentroval geograficky i časovo na menšiu plochu. Siločiary literatúry tento rok po prvý raz neboli divergentné, ale konvergovali sa v jednom týždni a na jednom mieste. A bola to dobrá voľba. Po rokoch, kedy literatúra prichádzala za ľuďmi, prišli ľudia za literatúrou.

Žilina a Žilinčania nemusia už kultúru zhľadúvať po celej republike. Žije a kvitne priamo v meste; na stanici Žilina-Zárečie, v Novej synagóge alebo v Artfore. A ukazuje sa, že mať poruke takéto kultúrne možnosti je v menších mestách nesmierne dôležité. Ľudia sa skrátka naučia, a keď organizátorovi dôverujú, radi prídu aj opakovane.

Bohatý program, veľa návštevníkov

Ukázalo sa to aj na tohtoročnom Žilinskom literárnom festivale, ktorý opäť nemožno nespomenúť aj v súvislosti so znovuotvorením Rosenfeldovho paláca. Každý deň sa totiž počas festivalu konali v poobedňajších hodinách prehliadky zreštaurovanej secesnej pamiatky a záujem bol viac ako enormný. Toto miesto si totiž mnohí Žilinčania pamätajú ako Pionierský palác alebo Centrum voľného času – komentovaná prehliadka teda bola príležitosťou na retrospektívnu prechádzku do vlastného detstva, spojenú s ukážkou, že keď sa chce, nemusí sa všetko končiť iba demoláciou.

Trinásty ročník Žilinského literárneho festivalu sa v tomto roku niesol v duchu témy žena-ulica-dlaň-kosť; teda v duchu vzorov ženského rodu. Program bol bohatý, organizátori však besedy načasovali tak, aby nekolidovali s bežným pracovným časom.

Vysoko nastavená latka

Kto meškal, zostal stáť medzi dverami. Či už na besede s Irenou Brežnou, Martinom Pollackom alebo na čítačke Braňa Jobusa. Všade boli desiatky ľudí a každá beseda mala svoju dohru ešte aj vo festivalovej kaviarni.

Vďačný návštevník je pre organizátorov najlepšou satisfakciou. A žilinský festival dokazuje, že aj mimo centra všetkých centier žijú ľudia hladní po kultúre, ktorí majú radi svoje mestá a záleží im na tom, aby sa z nich nestali len nocľaháreň, posilňovne a kantíny. Žilina nastavuje latku pekne vysoko.

Ján Púček

SPOLOČNÝ PREJAV

účastníkov Kongresu slovenských spisovateľov s medzinárodnou účasťou 22. a 23. septembra 2016 v Trenčianskych Tepliciach

Zúčastnení slovenskí spisovatelia, spisovatelia národnostných menšín, slovenskí krajanskí spisovatelia a spisovatelia – hostia z 12 európskych krajín sa s úctou a hrdosťou prihlásili k odkazu pamätného trenčianskoteplického Kongresu slovenských spisovateľov, vedeckých pracovníkov a publicistov, ktorého 80. výročie sme si pripomenuli v dňoch 30. mája – 1. júna 2016.

Význam a dôležitosť Kongresu 2016 podčiarkla skutočnosť, že sa uskutočnil v čase predsedníctva Slovenskej republiky v Rade Európskej únie – pod značkou SK PRES a záštitou premiéra SR.

Účastníci sa zhodli v názore, že v čase bezbrehého relativizovania a deštruovania základných európskych spoločenských a kultúrnych hodnôt, pre ktorý je príznačná záľaha knižného trhu brakovou literatúrou, zahlcovanie diváckej pozornosti televíznou a filmovou produkciou propagujúcou násilie, hmotársky spôsob života a nevkus, v čase masívneho roztvárania nožníc medzi bohatými a chudobnými, hrozivého nárastu politického extrémizmu, náboženskej a rasovej neznášanlivosti šírených radikálnymi a extrémistickými politickými stranami vo verejnom živote i jednotlivcami v internete, v čase nepredstaviteľného utrpenia a strachu civilného obyvateľstva v dôsledku vojnových konfliktov či teroristických útokov po celej Európe, v čase rozsiahlej, dosiaľ nevídanej migrantskej krízy, ktorá mení tvár nášho kontinentu –, spisovatelia nemôžu a nesmú mlčať.

Účastníci konštatovali, že kongres priniesol podnetné retrospektívy, prieniky, odkazy a nové výzvy odvíjajúce sa od prvého kongresu v roku 1936, poukázal na sociálny aspekt postavenia spisovateľa v dnešnej spoločnosti – vzhľadom na to, že výsledky tvorivého literárneho procesu sa nedoceňujú najmä v porovnaní s inými umeleckými žánrami, tobôž v medzinárodných reláciách;analyticky, s tvorivým zaujatím nastolil problémy vzťahu literatúra a čitateľ, prispel k hlbšiemu poznaniu národných literatúr v európskom kontexte, upevneniu i rozšíreniu kontaktov medzi spisovateľmi a ich organizáciami v medzinárodnom meradle a k prehĺbeniu spolupráce medzi autormi literárnych diel a prekladateľmi, ale aj medzi autormi, vydavateľmi a knižnou distribúciou. Mnohé z týchto konštatovaní sú spoločné pre spisovateľov nielen na Slovensku, ale aj v zúčastnených krajinách. Podnety z kongresu je žiaduce prostredníctvom slovenského predsedníctva Rady EÚ nastoliť v európskom rozmere, no každá krajina ich musí riešiť špecificky.

Tak ako účastníci trenčianskoteplického kongresu v roku 1936 vyslovili v záverečnom Spoločnom prejave nezabudnuteľné slová: *„Slovenskí spisovatelia a všetci zúčastnení zostávajú verní borbe za slobodu a veľké ideály ľudstva, ktoré pomáhali tvorcom našej kultúry zabezpečiť národný dnešok. Sme odhodlaní brániť vydobyté hodnoty slobody, nech by už na ne siahal barbarský nepriateľ alebo jeho spojenci tu či v zahraničí“*, aj účastníci kongresu v roku 2016 hlásia sa na obranu kultúry a humanizmu všade tam, kde sú základné európske civilizačné hodnoty v ohrození.

Sme presvedčení, že náš kongres zasial v tomto smere aspoň iskričku nádeje – iskričku, ktorá sa rozhorí v každej národnej kultúre a následne v celom európskom kultúrnom dome.

Trenčianske Teplice 22. – 23. septembra 2016

Miroslav Bielik,
predseda Spolku slovenských spisovateľov

Kongres usporiadal pri príležitosti 80. výročia pamätného trenčianskoteplického kongresu z roku 1936 Spolok slovenských spisovateľov v spolupráci so Slovenským centrom PEN, Klubom nezávislých spisovateľov, Klubom literatúry faktu, Literárnym fondom, Slovenskou spoločnosťou prekladateľov umeleckej literatúry, Maticou slovenskou, Svetovým združením Slovákov žijúcich v zahraničí, Úniou slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych tvorcov žijúcich mimo územia Slovenska, Združením vydavateľov a kníhkupcov, v súčinnosti s Mestom Trenčianske Teplice, s podporou Trenčianskeho samosprávneho kraja, pod značkou SK PRES a pod záštitou premiéra Slovenskej republiky. Hlavným partnerom bol Fond na podporu umenia.

Vyše 160 účastníkov sa prihlásilo k odkazu pamätného trenčianskoteplického kongresu z roku 1936 a prijalo Spoločný prejav, korešpondujúci aj s obsahovým zameraním slovenského predsedníctva Rady Európskej únie (SK PRES).

Kongres prijal aj Programové návrhy a požiadavky, ktoré sa týkajú našich, domácich problémov (uverejnené na webovej stránke SSS). Kongres venoval pozornosť aj téme Národné literatúry a spisovatelia v európskom kontexte – okrúhly stôl k tejto problematike viedla profesorka Mária Bátorová a Milan Richter s príspevkami takých osobností ako sú Knut Ødegård z Nórska, profesor Ludwig Richter z Nemecka, Dragan Stanić – Ivan Negrišourač zo Srbska, profesor Ivo Pospíšil z Českej republiky a iní.

Vyše tridsať zahraničných hostí kongresu prijal aj predseda Národnej rady Andrej Danko. Účastníkov kongresu pozdravil minister kultúry Marek Maďarič osobitným listom a štátny tajomník Ivan Sečík priamym príhovorom. Pozdravy zaslali i minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Miroslav Lajčák a ďalšie osobnosti. Cenný videopozdrav poslala nositeľka Nobelovej ceny Svetlana Alexijevičová. Spolok slovenských spisovateľov plánuje vydať príspevky a materiály kongresu v zborníku, ktorý by mal vyjsť na budúci rok.

Je po Anasofte, zvyknite si

Určuje kvalitu kritika alebo čitateľ?

Naše najprestížnejšie literárne ocenenie Anasoft litera prispieva už jedenásť rokov celkom úspešne k popularizácii literatúry. Niežeby masívne zvyšovalo predaj, ale o autoroch a autorkách, ktorých knihy sa ocitli vo finálovej desiatke, sa minimálne aspoň verejne (či súkromne) hovorí, sú viditeľní. Víťaz však každoročne vyvoláva v literárnych kruhoch u jedných eufóriu, u iných frflanie, prípadne rozpaky. Napriek tomu – literárne ceny majú vo svete svoju tradíciu, upriamujú pozornosť na kvalitnú literatúru – aj keď naše osobné čitateľské preferencie môžu byť odlišné. Opýtali sme sa niekoľkých ľudí z literárneho prostredia, čo si o Anasofte myslia.

Valorizácia literárneho umenia

Jaroslav Šrank, literárny kritik, redaktor víťaznej knihy *Tantalópolis*, v minulosti člen poroty Anasoft litera

Možno predpokladať, že tohoročné rozhodnutie poroty Anasoft litery vyvolá o niečo viac otázok o povahe tohto ocenenia, ako verdikty z minulých ročníkov. A to najmä zo strany tých, ktorí by si priali, aby ocenenie zohľadňovalo väčšinový vkus, relatívnu mediálnu známosť autorov či dokonca predajnosť. A pritom organizátor po celý čas robí všetko pre to, aby už tým, ako rok čo rok zostavuje porotu – až na výnimky odbornú – dal jasne najavo, že mu ide o valorizáciu literárneho umenia, nie komerčnej produkcie. Okrem toho, hlasom čitateľskej verejnosti je určená Cena čitateľov, pravda, títo, príznačne, vyberajú až z finálovej desiatky určenej porotou. Pravdaže, aj v našom literárnom umení by sme vedeli identifikovať také oblasti ako modernú klasiku, mainstream, midcult či naopak experiment. To všetko sa stretá v jednom hrnci posudzovania vzniknutých literárnych diel. Vari by stálo za to trochu tieto sféry emancipovať. Len či by sa napríklad taká cena za experiment v našej malej literatúre dokázala uživiť aspoň s päťročnou periodicitou. Pokiaľ ide o tip na víťaza, nemal som žiadny. V mojom okolí viackrát zaznel odhad, že by cenu mohla získať Irena Brežná.

Originalita formy na úkor čitateľa

Dado Nagy, moderátor, redaktor vlastnej rozhlasovej relácie Literárna revue, popularizátor literatúry, v minulosti bol členom poroty Anasoft litera

Filozofia Literárnej ceny Anasoft litera je postavená na exkluzívnosti a jej charakter výrazne ovplyvňuje porota zložená predovšetkým z literárnych vedcov. Vo výbere desiatky nominovaných titulov a víťaza dominuje preferencia dokonale zvládnutej alebo originálnej formy na úkor čitateľskej príťažlivosti diela. Samotná Cena je kvalitne promovaná a má vynikajúce renomé. Nepochybne zvyšuje povedomie o pôvodnej umeleckej literatúre. Svojou výlučnosťou a istým intelektuálnym snobizmom však má iba minimálny dosah na predajnosť nominovaných kníh. Súťaž samotná si zaslúži obdiv a uznanie, ale keby som mal kamarátom, ktorí radi čítajú, odporučiť, aké knihy by si mali kúpiť, z desiatich nominovaných by som vybral možno dva-tri tituly. A to platí aj pre doterajších jedenásť víťazov. Na kritériách poroty mi prekáža, že forma má prednosť pred silnou témou a dobre vyrozprávaným príbehom s napätím, emóciou – a nedajbože humorom. Pri hodnotení literárnych diel mi chýba väčšia komplexnosť. Je to akoby odborníci na gastronómiu oceňovali iba haute cuisine a ignorovali všetko ostatné. Môj tip na tohtoročného víťaza? Mám pocit, že môj tip na víťaza sa takmer vždy zhoduje s tipom čitateľov. Čiže – Dušan Dušek alebo Irena Brežná. Veľmi sa mi páčila aj kniha poviedok Vandy Rozenbergovej alebo Ballova *Veľká láska*. A boli knihy, ktoré mi v desiatke chýbali.

Foto *Mišenka Plantážnik*

Prečo sa čudujete?

Zuzana Belková, dramaturgička, redaktorka a moderátorka Slovenského rozhlasu, v minulosti bola členkou poroty Anasoft litera

Najväčšmi sa bojím, že sa moje postrehy zvezú na vlne frflania na margo víťaza s nižšou mierou čitateľskej komunikatívnosti. A to by ma mrzelo, tak totiž vôbec neuvažujem. Voči Cene ako inštitucionalizovanému uznaniu literatúry komerčným sektorom som jemne rezervovaná azda len pre jej hospodárenie s dychom. Vlani s veľkou pompou zavŕšili 10. ročník – aktuálny síce prezentovali ako štart ďalšej úspešnej dekády, počas odovzdávacieho ceremoniálu som však občas mala pocit, že už teraz je to celé viac dôsledkom zotrvačnosti a pohodlnosti meniť výhodný plán, než naozaj živá tradícia. Navyše – netreba zabúdať, že platí staré známe konštatovanie o víťazovi ako o zrkadle poroty. Akú porotu usporiadatelia v danom ročníku zostavia, také vkusové preferencie sa premietnu do voľby víťaza. Ak sa ozývajú prekvapené hlasy, nie úplne stotožnené s „príliš artovým“ Petrom Macsovszkym, vravím len: Prečo sa čudujete? Očakávať od akademikov à la Marta Součková a Rado Passia náchylnosť voči jednoznačne čitateľsky priateľským textom, je, skrátka, menej pravdepodobné, ako víťaz vybratý „napokon aj s prihliadnutím ku kontextu doterajšieho autorovho diela“, víťaz píšuci o „komplikovanom vzájomnom vzťahu vonkajšej reality a sveta kníh.“

Vyhral môj favorit

Michal Havran, publicista, moderátor televíznej relácie Večera s Havranom, salónny teológ, šéfredaktor portálu JeToTak.sk, spisovateľ

Počas finálového večera sme sa pozerali viacerí z jedného rohu – okrem mňa Habaj a Štefánik – ako sa Peter Šulej prehýba, ako zalamuje rukami, otca jeho – ako keď mi prvýkrát zahral forhand vo víchrici na kurtoch Slovana. Jediný totiž nemal sedenie s operadlom, nepokojný, ako Viktor Suchý, čo tak dobre zastúpil Dušana Dušeka, že by mohol namiesto neho chodiť aj na čítačky, aj do škôl na besedy. A potom tie dobré vtipy od Trnku a Hudáka, chvíľu som sa bál, že opäť uvidíme scénické férie, ako býva čudným zvykom na umeleckých cenách a ceremoniáloch, no urobili z vyhlásenia výsledkov Anasoftu civilnú záležitosť, vtipnú a chvíľami drsnú, padlo to dobre, hlavne po niektorej slovenskej literatúre, akoby zaznamenali, že smiech a irónia už nie sú tabu, že nie všetky vnútorné pochody hrdinov a hrdiniek našej literatúry treba sprevádzať experimentálnym pohrebným pochodom. A vyhral môj favorit, všetci píšu dobre, no Macsovszky experimentuje s jazykom a posúva jeho hranice, urobil z neho skutočného hrdinu našej doby. A víno? Víno bolo zlé, ako obyčajne, ale nevadí, pretože bohéma si nikdy nemohla vyberať, vždy bola odkázaná na láskavosť mecénov.

Veľká láska ma dojala

Simona Fochlerová, PR manažérka Anasoft litera

Balla, Brežná, Dušek… To boli tri mená, tri interné tipy organizátorov tohto ročníka Anasoft litery. Klamala by som však, keby „tam niekde vzadu" nebolo, ako štvrtý tip, práve meno Petra Macsovzskeho. Tento rok vyhrala z nášho pohľadu kniha s prívlastkom literárna. A to naozaj literárna – z hľadiska inovatívnosti žánru, osobitého autorského štýlu, práce s motívmi, jazykom a jeho (ne)viditeľnými významami. *Tantalópolis* je pre bežného čitateľa tematicky zaujímavým „iným" cestopisom, pre vnímavého čitateľa výzvou na intelektuálnu hru, no a pre literáta doslova pôžitkom. Úprimne ma veľmi potešilo, že víťazstvo po prvýkrát putovalo do vydavateľstva Drewo a srd. Osobne, ako čitateľka, som však titul víťaza priala Ballovi. Jeho *Veľká láska* ma dojala, áno, to je to správne slovo. Dojala. Zostala po nej hrča v hrdle, ktorá sa vynorí znenazdajky, len tak mimovoľne, stručne a citlivo pri spomienkach (či pripomienkach?) na jej čítanie. Aj teraz.

Pripravila *Iris Kopcsayová*

Nebite nám poéziu

Zodvihnite ruku, koľkí poznáte – na Hviezdoslava a Kraska sa nejdem pýtať – Válka. Zatiaľ veľmi neriskujem, rúk je hore toľko, koľko študentov mám v učebni, alebo ak aj nie, ak je medzi nimi krehká duša, ktorá o Miroslavovi Válkovi nepočula a ešte je ochotná to aj verejne priznať, nevšimnem si to. Otázkou, či všetci zodvihli ruky len preto, lebo zodvihli ruky všetci, sa v tom momente nezaoberám. Pokračujme. Trnavská skupina – Stacho, Ondruš, Mihalkovič. Nič. Na označenie „konkretisti" sa vo vzduchu nesmelo, trochu roztrasene objaví zopár rúk, z tvárí ich majiteľov sa dá vyčítať len toľko, že sa nemám pýtať na súvislosti, v akých týchto básnikov (ne)poznajú. Už ani nedúfam, ale predsa len sa opýtam na Osamelých bežcov, konkrétne na Ivana Laučíka. Ani len hlavou nepokrútia. Strážay taktiež neznámy – ale, úprimne, toho som nepoznal ani ja, kým som neprišiel študovať slovenskú literatúru na vysokú školu.

V poriadku, nie sú to slovakisti, ide o prekladateľov a tlmočníkov, teda – budúcich. Tak či onak si ale akýsi povlak privysokého intelektualizmu na koži poézie neviem vysvetliť. Predo mnou predsa sedí zmes ľudí, ktorí sa plánujú zaoberať rozličnými jazykmi na profesionálnej úrovni – a čo je v jazykovom svete najkrajšie? Ja som presvedčený o tom, že poézia, no z rohu miestnosti prichádza protiútok: „Nečítam knihy. Je to strašne nudné." Dotyčnej osobe asi ani len na moment nenapadne, že a) ja budem sklamaný; b) zvyšok krúžku ju nebude akceptovať; c) by sa mala hanbiť sama pred sebou. Strácam chuť zisťovať od budúcich hispanistov, či poznajú aspoň Lorcu, francúzštinárov sa nepýtam na meno Baudelaire, študentov angličtiny neobťažujem s Eliotom, ktorého verše „Teda takto sa svet končí / Nie treskom ale skučaním" sú vraj najcitovanejším fragmentom modernej anglofónnej poézie.

Nezáujem o poéziu je jedna vec, plakať nad rozliatym mliekom taktiež, vec druhá je to mlieko počas hysterického slzyprelievania neustále ďalej rozlievať. Ale čo tam po študentovi, ktorý po pedagógovi hodí vetu „Nečítam knihy" – zaujímavejšie by bolo, keby bola hodená kniha samotná (ale to sa v tejto situácii evidentne stať nemôže). Taký Petr Borkovec dopadol horšie (fyzický útok na českého básnika opisuje vo svojom blogu *Českého básnika v Bratislave privítali bitkou* slovami Ivana Štrpku Jana Beňová), ten na Slovensko nebude mať len dobré spomienky (o festivale Capalest písal do septembrovej KR). Nezabudnime však ani na incident, v ktorom sa niekoľko rokov dozadu nie vlastným pričinením ocitol Tomáš Janovic. Teda básnik zahraničný, ani básnik domáci, tu nie sú v bezpečí – akoby nestačilo, že im spoločnosť dáva najavo to, že ich tu nepotrebuje prostým nezáujmom.

Asi ste si na súčasnej podobe časopisu vo vašich rukách všimli to, že mne poézia ľahostajná nie je. Preto v každom čísle nájdete – okrem reportáží, ktoré nám neraz budú z podujatí písať básnici; okrem recenzií a esejí na zbierky; okrem rozhovorov s poetmi a poetkami – dvojstranu, venovanú interpretáciám básní. Možno ak si na takéto texty o poézii ľudia zvyknú, nabudúce niekto na básnika zaútočí nie päsťou, ale otázkou na jeho autorskú poetiku.

Matúš Mikšík

Na Slovensku vychádza veľa braku

Foto *Alan Hyža*

Vychádza u nás kníh veľa alebo málo? Počet vydavateľstiev neustále rastie, to sa však nedá povedať o kvalite vydávaných titulov.

Aj vy máte pocit, že je toho dnes na vás priveľa? Priveľa informácií, reklám, podnetov, otázok. A že sa na vás valia zo všetkých strán? Ja totiž skoro stále. No že to tak bude aj s knihami, som si dlho nevedel predstaviť. Na svojich neskoro letných a skoro jesenných prechádzkach som sa často zastavil v rôznych kníhkupectvách, a len tak som si listoval v nových či starších knihách.

Každý chce byť vydavateľ

Pre knihomoľa je dnes návšteva kníhkupectva spojená priam s blaženosťou, no len na prvý pohľad. Ak sa podrobnejšie začítate do mnohých knižných titulov, zistíte, aké množstvo neuveriteľného braku u nás vychádza. Zhodou okolností sa mi v ostatnom čase dostali do rúk aj najnovšie čísla zo Slovenskej národnej knižnice, ktorá je spracovateľom štatistického zisťovania za oblasť vydávania neperiodických publikácií. Zber údajov napríklad o vydaných neperiodických publikáciách sa uskutočnil na jar tohto roku, a každý vydavateľ vypĺňal v elektronickom systéme štatistického zisťovania ministerstva kultúry tzv. ročný výkaz o vydaných neperiodických publikáciách. Predstavte si, na Slovensku je 1 733 vydavateľov a ich počet rastie každým rokom. Síce mnohí z nich vydajú ročne možno len jednu knihu, ale aj tak je to fascinujúce číslo.

Prehľad počtu vydavateľov za jednotlivé roky

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Počet vydavateľov	820	944	1155	1233	1389	1236	1520	1518	1657	1646	1635	1733

Ešte zaujímavejšie sú však výsledky štatistického spracovania. Neveril som takmer vlastným očiam, keď som si prečítal, že v roku 2015 vyšlo na Slovensku 11 448 titulov neperiodických publikácií, z toho 9 078 kníh a 2 370 brožúr. Z tohto počtu predstavovalo prvé vydanie 7 725 titulov. V súhrnnom čísle sú zarátané aj e-knihy (1 945 titulov) a audioknihy (1 077 titulov). Medzi desiatimi najväčšími „vydavateľmi" je sedem univerzít a Slovenská knižnica pre nevidiacich. Z klasických vydavateľstiev sa do Top 10 dostali podľa počtu vydaných titulov tak ako po iné roky len vydavateľstvá Ikar a Slovart.

Písať a vydávať menej

Z pohľadu štatistík za posledné roky, samozrejme, nič nové pod slnkom, počet vydaných titulov ma však prekvapuje (ak nechcem napísať, že priam „desí"!). Na druhej strane to nie je žiadne prekvapenie pre pravidelného návštevníka kníhkupectiev, kde knihy z regálov priam vypadávajú. Kiež by však radšej vypadávali brakové tituly z edičných plánov vydavateľstiev, pretože bežný čitateľ musí mať čoraz väčší problém s orientáciou v knižnom svete.

Mne, ako vydavateľovi či zástupcovi Združenia vydavateľov a kníhkupcov by mohol tento stav vyhovovať – no nie je to tak. Skôr sa často hanbím za to, čo všetko na Slovensku v knižnej podobe vychádza, a predstavujem si budúcnosť. Čo tak zamyslieť sa spolu, milí vydavatelia a autori, a nepodliehať kúzlu doby – sústrediť sa len na kvalitu a na to, v čom sme naozaj dobrí? Menej je naozaj viac. Podľa mňa vždy, nielen niekedy.

Daniel Kollár,
predseda Združenia vydavateľov a kníhkupcov SR

Sen o antikvariáte

V Bratislave našli staré knihy nový domov.

Keď som minulý mesiac slávnostne otváral dvere svojho antikvariátu v kníhkupectve Veda na Štefánikovej ulici v Bratislave, niekoľko ľudí to komentovalo vetou: „Tak sa ti splnil tvoj celoživotný sen!" Hoci nerád, musím tú vetu – akokoľvek pekne znie – uviesť na pravú mieru. Je to celé trochu inak. Áno, knihomoľom som bol odmalička, takže viac než hokejka či korčule mi pod vianočným stromčekom zvykla rozbúšiť srdce nejaká verneovka či mayovka. A neskôr, keď si už Ježiško netrúfal odhadovať moje aktuálne čitateľské túžby, začal som si kupovať knihy sám – ako inak, v antikvariátoch. Lenže keď sa moje literárne preferencie presunuli z chlapčenskej, najmä dobrodružnej lektúry na „vážnejšie" žánre a časom aj na vyslovené knižné lahôdky či zberateľské kuriozity a unikáty – začal mi byť svet bratislavských antikvariátov akýsi... malý, nezaujímavý, obyčajný... A tak som sa vyberal za kopčeky – najčastejšie do Brna či Prahy, ale aj do Viedne a Budapešti alebo ďalej. Albert Einstein povedal, že najkrajší pocit, aký človek môže zažívať, je pocit tajomna – a ja som ho najintenzívnejšie pociťoval pri zaškrípaní pántov dverí antikvariátov, kam som vstupoval po prvý raz. Bolo to vstupovanie do borgesovského knižného labyrintu, kde sa chodníčky rozvetvujú a zrkadlia a každý objav je zaklínacou formulkou odomykajúcou brány k ďalším a ďalším.

Hľadal som, čo neexistovalo

Moja vášeň, nazývaná bibliománia, si časom v podvedomí vytvárala alternatívnu realitu, ktorá sa mi dodnes zjavuje v snoch. Kráčam v nich ulicami akéhosi cudzieho a predsa dôverne blízkeho mesta, kde na jednej z krivolakých uličiek sídli v podzemí obchod s antikvárnymi knihami. Police sa ohýbajú pod váhou papiera, kožených väzieb a najmä myšlienok premenených na písmenká a obrázky. Vedľa stredovekých bestiárov a alchymistických traktátov sa krčia drobučké bibeloty zabudnutých orientálnych básnikov a okcitánskych trubadúrov, popri mohutných zväzkoch príbehov *Tisíc a jednej noci*, *Mahábharáty*, *Dekameronu*, *Eddy* či *Kalevaly* tichúčko šuštia listy dávno mŕtvych, a predsa nesmrteľných milencov z rodu Tristana a Isoldy či Abélarda a Heloise. Áno, veľakrát som si predstavoval, že takýto antikvariát raz konečne vystúpi zo sna a skamenie na mape reality. Ale nie a nie ho nájsť. Jedného dňa som sa vracal vlakom z Prahy, ako inak, z výpravy za knihami, obťažkaný taškami, únavou, ale i radosťou z práve zakúpeného *Philobiblonu* Richarda de Buryho. Hm... pred takými tridsiatimi rokmi, by ma nadšenie z podobného úlovku vystrelilo do vesmíru. Teraz, po päťdesiatke, mi zostal len plamienok tichej radosti. A vtedy mi to celé došlo. Antikvariát, ktorý hľadám, možno neexistuje. Ja už radosť z jeho objavenia nezažijem. Ale mohol by som sa pokúsiť splniť sen niekomu inému. V ten večer, pár kilometrov pred Břeclavou, som si to uvedomil. A keď som vystupoval z vlaku, bol som si istý, že to urobím.

Peter Uličný , spisovateľ, novinár a textár

Kto je v skutočnosti nepočujúci básnik Oto Malík?

výpoveď autora

V dvojčísle 14-15/2009 *Knižnej revue* v prílohe hodnotiacej pôvodnú slovenskú tvorbu za rok 2008 Derek Rebro, autor hodnotenia poézie vydanej roku 2008 s názvom *Tých pár kvapiek vodu nestvorí*, hodnotil aj štyri knižky básní (*Cesty života*, *Splnené sny*, *Podoby lásky* a *Čas túžob*) debutujúceho autora Ota Malíka. Recenzent nepravdivo uviedol, že autor bol odsúdený za týranie ženy a dieťaťa, pričom na prebale kníh bolo uvedené: „V lete 2004 bol obvinený a takmer dva roky strávil vo väzbe. Jeho trestná vec, v ktorej bol obžalovaný z týrania svojho syna a o 21 rokov mladšej manželky nebola doteraz súdmi prejednaná." V záujme vyriešenia súdneho sporu mimosúdne sa vydavateľ KR rozhodol poskytnúť priestor na vyjadrenie.

Som právnik, mám 66 rokov, pôsobil som krátko ako prokurátor a neskôr sudca krajského súdu v Bratislave. Mal som problémy s očami a zachránil som si zrak počas emigrácie v rokoch 1983 – 84 v Rakúsku. Krátko po 89. roku som sa venoval politike a bol som členom Výkonnej rady ODS v Prahe. Od roku 1991 som bol rehabilitovaný a pôsobil som ako advokát najskôr na strednom Slovensku a naposledy v Kežmarku. Tam som sa v roku 1998 po krátkej známosti oženil s o vyše dvadsať rokov mladšou slečnou a zakrátko sa mi narodilo prvé a jediné dieťa – syn. Žiaľ, moja ťažká porucha sluchu, ktorou som trpel od doby emigrácie, mi znemožnila výkon advokácie, lebo od roku 2000 som absolútne stratil sluch. To viedlo k rozpadu manželstva a dostal som sa do situácie, o ktorej hovorím, že je rovnaká ako u románového hrdinu Grófa Monte Christo.

Po vykonštruovanom obvinení som strávil od 15. 7. 2004 takmer dva roky vo väzbe a tam som začal písať poéziu a nielen ju. V dobe pobytu vo väzenskej nemocnici v Trenčíne počas Vianoc 2004 som začal skladať aj piesne, a to bez znalosti nôt a bez akejkoľvek hudobnej praxe v minulosti. V ťažkých chvíľach pobytu na psychiatrii v nemocnici pre obvinených, kde som sa musel nechať znalecky vyšetriť, som dokázal iba tak v hlave a v srdci zložiť spolu vyše tridsať kompletných skladieb. Ak si niekto predstaví, že som presne na hodinu prežil sám na cele dvadsaťtri mesiacov, nemal som žiadnu návštevu, ani informáciu o synovi, rok som bol bez peňazí a dostal som spolu tri balíky, pritom som to bez psychických problémov a bez liekov vydržal, tak pochopí, že som mal schopnosť dokázať aj nemožné.

Po návrate z väzby som našiel môj takmer nový dom zničený, bol som okradnutý o moje veci spred manželstva v hodnote asi 150-tisíc korún. Žil som v tom dome pri Kežmarku rok a pol bez vody, elektriny a kúrenia. Od roku 2010 bývam v prenajatom byte pri Brezne a za prežitie vďačím pomoci od cudzích ľudí. Čakám, kým sa moja trestná vec, začatá ešte dňa 15. 7. 2004 a doteraz za vyše dvanásť rokov ani jedným z troch súdov neprejednaná, skončí a potom podniknem rázne kroky k realizácii svojich diel.

Nie je pravdou, ako sa v recenzii uvádzalo, že som bol odsúdený za týranie manželky a dieťaťa. Ide síce o obžalobu za týranie, ale iba manželky. Okolnosti nemám právo verejne rozoberať, pretože trestná vec sa neskončila, ale musí aj u mňa platiť prezumpcia neviny.

Moju poéziu nazývam ako postsocialistický realizmus. Už s ohľadom na moju absolútnu hluchotu nie je možné, aby som písal dokonalý viazaný verš. Nedokážem odčítať slabiky a nie som ani schopný počuť melodiku verša. Píšem tak, ako cítim a uprednostňujem obsah nad formu. Čiastočne mám obmedzenú slovnú zásobu a počuť texty iba v sebe zrejme niekedy nepostačuje. Mám aj veci písané voľným veršom a verím, že sú konkurencieschopné.

Za roky 2008 – 2012 som napísal a vydal spolu dvanásť kníh poézie vlastným nákladom vo vydavateľstve PARTNER. Sú v malom náklade a nešli do predaja. Približne polovica z asi osemsto básní je ladená sociálne a spoločensko-kriticky. Kto má právo kritizovať dianie spoločnosti, ak nie bývalý sudca krajského súdu, prokurátor a advokát? Navyše dlhé roky na sebe pociťujem, čo je to diskriminácia pre zdravotné postihnutie a teda časť mojej tvorby sa tým zaoberá.

Mám aj ľúbostnú lyriku. Domnievam sa, že moja tvorba by čitateľa, ktorý si nepotrpí na množstvo metafor a uprednostňuje obsah, ktorý je pre neho blízky a pochopiteľný mohla zaujať. Tvrdím, že som hodne predbehol čas a už v rokoch 2005 – 2010 som písal o takých veciach, ako sa dejú okolo nás dnes. Napríklad Kamil Peteraj v ocenenej zbierke *Bosá v priesvitných šatách* má básne *Táto vláda* a *Vlčie stádo baranie*. Myslím, že podobných, ale namyslene poviem aj lepších básní, som napísal pred ním minimálne pár desiatok. Bolesť z odlúčenia od syna, ktorého som už trinásty rok nemal možnosť vidieť a povedať mu čo len slovo, sa odráža tiež v mojej tvorbe.

Mimoriadne ma ranilo, ak recenzent, ktorý sotva skončil školu, hodnotí pocity otca, ako som ja a tvrdí, že píšem o domnelých krivdách a domnelých nespravodlivostiach bez ľudskej vyrovnanosti. Ak by recenzent vedel, čo je to absolútna hluchota, čo je otcovská láska a utrpenie pre lásku k synovi, tak by asi takú recenziu mojich prvých štyroch knižiek básní nenapísal. Netvrdím, že boli bezchybné. Tak dokonale, aby som potešil literárneho kritika ani netúžim písať. Písal som básne v mraze pri sviečke, v chvate, v neistote, že tí mocní, ktorí na mňa trestnú vec v roku 2004 zinscenovali a použili proti mne duševne chorú manželku, opäť urobia všetko pre to, aby ma dostali do väzby pre nejakú novú vec a nebudem môcť nič vydať. Postupne som vo svojich knižkách zrejme úroveň svojej tvorby zvýšil, ale ak by sa k mojim textom dostal jazykový redaktor, tak by sme ich spolu isto ešte vylepšili. Všetko som si robil sám, aj som knižky s pomocou pár priateľov a sponzorov financoval.

JUDr. Oto Malík, Hronská 431/18, 976 46 Valaská

ŽI SVOJ SEN!

Ži svoj sen
o láske, šťastí a navždy
slobodnej zemi,
kde bude radosť žiť
a nebudú aj zakázané témy!
Kde každý bude mať šancu
ukázať čo vie
a nebude mať strach podpísať
pár viet.

Začni už žiť
a nauč tak žiť aj iných,
nech nerobia z dobrých
zlých a vopred
vinných!
Nech skončí sa už doba
večných právd
a bludov.
Vždy možno predsa ísť
aj cestou druhou.

Tak už ži
a nech sa predsudky
zrútia!
Dnes nastáva čas .....
PRECITNUTIA.

Vydavateľ Knižnej revue vyslovuje poľutovanie nad zverejnením nepravdivej informácie o odsúdení JUDr. Ota Malíka v hodnotení poézie pod názvom *Tých pár kvapiek poéziu nestvorí*, uverejnenej v prílohe Knižnej revue č. 14-15/2009 od autora Dereka Rebra. Pohľad recenzenta na osobu autora ako na odsúdeného za týranie manželky a dieťaťa mohol zanechať na recenzentovi neobjektívny pohľad aj na dielo autora. Za zásah do práva na ochranu osobnosti sa autorovi úprimne ospravedlňujeme.

Miroslava Vallová, riaditeľka Literárneho informačného centra

Foto Peter Procházka

Štefan Strážay
šestasedmdesátiletý

Slovenský básník to nemá po Válkovi a Rúfusovi vůbec jednoduché; poezie se na školách všech stupňů učí mizerně, pokud vůbec; čtou ji většinou jen další básníci… Nějakou chvíli se mi zdálo, že slovenská poezie vznikající po roce 1945 má pořád rozdané domino a hraje hru na srozumitelnou a nesrozumitelnou, na černou a bílou. Můžete vyznávat Stacha, hádat se s Macsovszkým, mlčet s Jurolekem, zpívat si blues s Bendzákem, čarovat s Habajem, nerozumět Laučíkovi, rozumět Feldekovi, toulat se s Milčákem… prostě nahoru a dolů. Ale nad tím vším je jen pár jmen, která byste měli znát, když se vás někdo zeptá na to, co je to slovenská poezie nové doby. V té generaci debutantů z šedesátých let jsou to vedle Miroslava Válka zcela jistě Ján Ondruš, Ivan Štrpka, Jozef Mihalkovič a – Štefan Strážay.

Strážay, narozený 10. novembra 1940 v Igramu, je slovenský básník, který se zdá být ve svém psaném výrazu až přímočaře jednoduchý a nekonfliktní: ty zdánlivé banality a zachycené obrazy skutečnosti… Ale nemylme se, Strážay je každým okamžikem originální, i když už od roku 1992 a sbírky *Interiér* poezii nepíše a chápe své dílo jako uzavřené. V dnešní době, kdy máte neustále puzení ihned cokoliv publikovat, je jeho postoj neuvěřitelně očistný. Málo kdo z umělců dokázal říct sám sobě dost a přestat tvořit: za všechny mne napadá třeba režisér František Vláčil.

V letech 2008 (kdy jsem si svazek víceméně vymyslel a navrhl ho ediční radě) až 2011 (kdy vyšel) jsem mohl být jako editor u toho, když v Knižnici slovenskej literatúry vznikalo Strážayovo víceméně kompletní *Básnické dielo* (Kalligram). Strávit tolik hodin s přepisem, čtením, editováním i porovnáváním různých verzí znamenalo zažít si Strážaye se vším všudy. Pochopit jeho velikost už třeba v tom, jak dovede přesně rytmizovat, i když nepoužívá rýmy. Tenhle původně středoškolský učitel a posléze celoživotní redaktor (ve Slovenských pohľadoch a pak hlavně ve Slovenském spisovateli) vydal v rozmezí let 1966 až 1992 dvanáct básnických sbírek. Obrovským darem je básníkova sdílnost, srozumitelnost. Když napíše: „*Prídeš uprostred zimy / do mrazivého bytu / (tri mesiace si tam nebol), / prach sedí na okne, / pustíš vodu, ide, studená, / žiari plyn, / chladné sú podušky, / šálky, obločné sklá; kvety / zhnedli na tabak, / pozažíhaš svetlo / v studenom byte, ale / aj tak je zima*“, rozumíme mu, vidíme věci, ale zároveň cítíme smutek i chlad, působí na nás i časovost. Autorova narůstající skepse je v jeho básních vyvažována drobnými radostmi, ale i ty postupem mizí, zůstává osamocený člověk ve světě, který je všude kolem, ale jemuž porozumět je těžké. Jen je podstatné mu nepodléhat a každou chvíli mu být rovnocenným partnerem.

Věřím, že objevovat Strážayovu poezii je pořád zajímavé (nejen pro zahraniční čtenáře) a inspirativní. Což ostatně potvrzuje jedna z básní, která vznikla v době mého čtení Štefana Strážaye. Proč mu ji tedy nevěnovat:

* * *

Š. Strážayovi

Záňadří říjnových dnů
Okupují padlé břízy

Před nejfádnější krajinkou
Nejsi schopen rozhodnout se

Jestli žiješ ještě líc
Nebo už rub sebe sama

Michal Jareš

jubilanti
od 20. októbra do 15. novembra

20. 10. 1953 – **Peter JUŠČÁK**, prozaik
21. 10. 1971 – **Lucia PIUSSI**, prozaička
21. 10. 1975 – **Gabriela ALEXOVÁ**, prozaička
22. 10. 1941 – **Milan RESUTÍK**, prekladateľ, publicista
22. 10. 1955 – **Jozef LEIKERT**, básnik, autor literatúry faktu, editor
22. 10. 1960 – **Víťo STAVIARSKY**, prozaik, scenárista
22. 10. 1961 – **Ján PETRO**, básnik, textár
24.10.1968 – **Pavol TULEJA,** básnik
25. 10. 1954 – **Ľudmila ŠIMKOVÁ**, poetka
25. 10. 1955 – **Oľga KOHÚTIKOVÁ**, poetka, autorka kníh pre deti
26. 10. 1932 – **Zdeněk NĚMEC,** autor kníh pre deti, historik
26. 10. 1959 – **Pavol PARENIČKA**, kultúrny a literárny historik
26. 10. 1977 – **Mathej THOMKA**, prozaik
26.10.1956 – **Andrej HNÁT**, básnik a publicista
27. 10. 1944 – **Michal HARPÁŇ**, literárny vedec, kritik, prekladateľ
28. 10. 1932 – **Matúš KUČERA**, historik, autor literatúry faktu
28. 10. 1946 – **Jaroslav FRANEK**, autor literatúry faktu
28. 10. 1950 – **Jozef ČERTÍK**, básnik, literárny kritik, prekladateľ
28. 10. 1967 – **Gabriela SPUSTOVÁ IZAKOVIČOVÁ**, poetka
29. 10. 1955 – **Ján ULIČIANSKY**, spisovateľ pre deti a mládež, dramatik
31. 10. 1948 – **Anna VALCEROVÁ-BACIGÁLOVÁ**, poetka, teoretička prekladu, prekladateľka
1. 11. 1959 – **Milan ČARŇANSKÝ**, prozaik
1. 11. 1987 – **Ján PÚČEK**, prozaik
2. 11. 1948 – **Miroslav DEMÁK**, básnik, prozaik, autor kníh pre deti, prekladateľ
2. 11. 1949 – **Valér MIKULA**, literárny kritik, básnik, prekladateľ
2. 11. 1977 – **Maya SCHMIEDER**, poetka
3. 11. 1937 – **Viera ŠVENKOVÁ**, prozaička, prekladateľka
3. 11. 1957 – **Martin M. ŠIMEČKA**, prozaik, publicista
3. 11. 1960 – **Ľubica KEPŠTOVÁ**, poetka, autorka kníh pre deti
3. 11. 1964 – **Vladimír Rastislav GOGÁR**, prozaik, básnik
3. 11. 1971 – **Peter KARPINSKÝ**, prozaik, autor kníh pre deti a mládež, dramatik, jazykovedec
4. 11. 1966 – **Peter MACSOVSZKY**, básnik, prozaik, prekladateľ
4. 11. 1987 – **Katarína DŽUNKOVÁ**, poetka, prozaička
5. 11. 1948 – **Toňa REVAJOVÁ**, autorka kníh pre deti a mládež
6. 11. 1947 – **Lýdia RAGAČOVÁ**, prozaička, scenáristka a dramaturgička
7. 11. 1980 – **Alexandra SALMELA**, prozaička, autorka kníh pre deti
8. 11. 1957 – **Ivan KALAŠ**, prozaik, scenárista
8. 11. 1969 – **Eva BACHLETOVÁ**, poetka, prozaička, publicistka
9. 11. 1942 – **Ján PRIESOL**, básnik
9. 11. 1957 – **Viliam JUDÁK**, kultúrny a cirkevný historik, náboženský publicista
10. 11. 1936 – **Pavol BUJTÁR**, prozaik, dramatik, spisovateľ pre deti, žije v Rumunsku
10. 11. 1940 – **Štefan STRÁŽAY**, básnik
10. 11. 1975 – **Dušan FABIAN**, autor fantasy literatúry
12. 11. 1926 – **Karol KAPELLER**, básnik, autor odbornej literatúry
12. 11. 1940 – **Teofil KLAS**, básnik
12. 11. 1954 – **Marián ŠIDLÍK**, básnik
12. 11. 1985 – **Zuzka ŠULAJOVÁ**, prozaička, autorka kníh pre mládež
13. 11. 1947 – **Michal CHUDA**, básnik, prekladateľ
13. 11. 1953 – **Igor HOCHEL**, básnik, prekladateľ, literárny kritik a teoretik
13. 11. 1984 – **Katarína TOMKOVÁ**, poetka
14. 11. 1965 – **Ľubica SUBALLYOVÁ**, autorka kníh pre deti, publicistka
15. 11. 1916 – **Mikuláš NEVRLÝ**, literárny historik
15. 11. 1933 – **Jaroslava BLAŽKOVÁ**, prozaička, autorka kníh pre deti a mládež
15. 11. 1934 – **Ivan IZAKOVIČ**, prozaik, dramatik, spisovateľ pre deti a mládež
15. 11. 1978 – **Jozef KARIKA**, prozaik

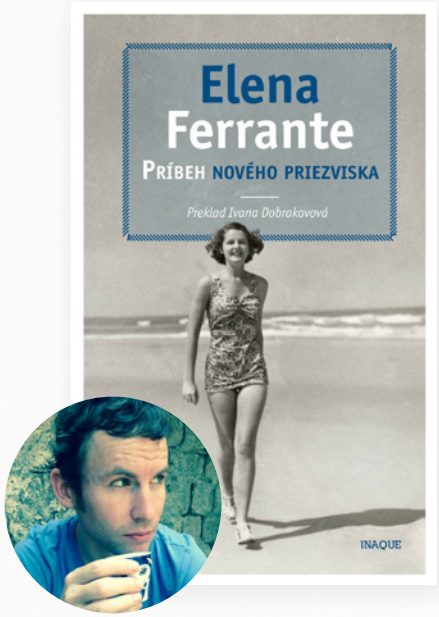

Portrét skrývajúcej sa autorky

Taliansky a svetový fenomén Elena Ferrante

Z anonymnej talianskej autorky sa stal svetový fenomén. Celebrity ako spisovateľka Zadie Smith, herečka Nicole Kidman, herec James Franco, manželka amerického prezidenta Michelle Obama, či azda budúca americká prezidentka Hillary Clinton, sa verejne priznali, že podľahli knihám Eleny Ferrante, akoby šlo o návykovú drogu. Kde sa začínajú príbehy, ktoré nedokážu títo ľudia a milióny ďalších pustiť z ruky?

V roku 1992 sa v malom rodinnom vydavateľstve E/O v Ríme manželia Sandro Ferri a Sandra Ozzola rozhodli vydať prozaický debut *Znepokojujúca láska* autorke, ktorá si zvolila pseudonym Elena Ferrante a ktorá sa rozhodla pre dôsledné utajenie svojej skutočnej identity. V listoch svojim vydavateľom (tí ako jediní poznajú jej skutočné meno) sa ospravedlňovala, že im takto môže spôsobiť nepríjemnosti, pretože propagácii knihy to vôbec nepomôže: nielenže sa nezúčastní žiadnej prezentácie, čítačiek, ale v tom čase nebola ochotná ani poskytovať rozhovory (a to ani na diaľku). Ako dôvod uviedla, že kniha by si mala žiť vlastným životom. Nešlo o postmodernú „smrť autora", ale o odmietnutie zúčastniť sa „literárneho cirkusu", aký často vyžaduje knižný marketing a vydavatelia (a niekedy aj čitatelia či samotní autori): ako autor vyzerá, aké má názory a spoločenské vystupovanie, kam chodieva na dovolenky. U vydavateľov našla pre tento svoj krok pochopenie: jej rukopis sa im tak veľmi páčil, že ho neváhali vydať, aj keby mal patriť medzi stratové tituly.

Slušný úspech príbehu však napriek chýbajúcej tvári autora na seba nenechal čakať. Získal viacero prestížnych literárnych cien, na pultoch kníhkupectiev sa po ňom zaprášilo a Mario Martone ho sfilmoval a uviedol na festivale vo francúzskom Cannes. Autorka však z anonymity nevystúpila a s ďalším románom – *Dni opustenia* prišla až o desať rokov neskôr. Nová kniha bola podobne úspešná, znovu prišiel film, tentoraz predstavený na filmovom festivale v Benátkach, no autorka naďalej ostávala v prísnej anonymite.

Okrem dôvodov, aké poskytla Elena Ferrante, môžeme len hádať, aké dodatočné výhody by jej mohla poskytnúť takáto dôsledná ochrana súkromia: k literárnemu životu, bohužiaľ, patrí aj istá dávka bulvárnosti, pri každej novej knihe, ktorá prichádza s príbehom, ktorý môže byť akokoľvek vzdialený autobiografii, sa často nepriamo prisudzuje inšpirácia tvorcovej každodennosti – neraz tak dochádza k nedorozumeniam, či vysloveným zlomyseľnostiam, keďže sa za fikciou hľadajú stopy skutočnosti. Ferrante prišla s kontroverznými témami: v debute s napätým a komplikovaným vzťahom medzi matkou a dcérou, v *Dňoch opustenia* s príbehom o žene, ktorú opustí a nechá s dvoma deťmi egocentrický manžel, v *Temnej dcére* s matkou, ktorá pocíti úľavu, keď jej deti odídu do Spojených štátov za bývalým manželom a ona má po dlhom čase pocit, že sa znova stáva protagonistkou vo vlastnom živote a môže ho žiť podľa seba a nie podľa očakávaní a želaní okolia.

Elena Ferrante sa svojou anonymitou uchránila od hlúpych novinárskych otázok, lacnej domýšľavosti recenzentov, urazených príbuzných.

Neapolská tetralógia

V roku 2011 vyšiel román *Geniálna priateľka* (Inaque, 2015, preklad Ivana Dobrakovová) ako prvá časť štvorzväzkovej Neapolskej ságy. Hyperrealistický príbeh dvoch priateliek z chudobnej neapolskej štvrte, ktorých osudy sa vzďaľujú a znova schádzajú a pretínajú, mal pozitívnu odozvu nielen u skalných fanúšikov spisovateľky a priaznivo naklonených kritikov. V Taliansku sa kniha stala okamžite bestsellerom – v rodnej krajine svojou silou výpovede a prirodzenou štylistikou pripomenula zlaté časy neorealistických autorov, akými boli Cesare Pavese, Alberto Moravia, Dacia Maraini či legendárna Elsa Morante, ktorú Ferrante považuje za svoju literárnu matku. Dohady o tom, kto sa za pseudonymom skrýva, sa iba vystupňovali a spôsobili neúmyselný efekt, aký ani autorka, ani vydavatelia neočakávali – anonymná spisovateľka sa zrazu istým spôsobom stala celebritou a jej tajný život vyvolával bulvárne dohady, klebety, otázky. Knihu preložili do viacerých jazykov – najmä vo Francúzsku a v USA sa tento typicky taliansky príbeh s dobovými reáliami stal miláčikom čitateľov a kritiky. Skutočná Ferrantemánia či Horúčka Ferrante však vypukla v Spojených štátoch a vo Francúzsku po vydaní druhého dielu – ***Príbeh nového priezviska*** (Inaque, 2016, preklad Ivana Dobrakovová) .Mesto Neapol a celé Taliansko sa stalo väčším predmetom záujmu ako v reflektoroch oscarovskej slávy prvého a druhého dielu *Krstného otca* dnes už legendárneho režiséra Francisa F. Coppolu.

Prelomené mlčanie a možno aj anonymita

Svetový úspech *Geniálnej priateľky* a jej troch pokračovaní, viac ako tisíc strán viacúrovňového, hlbokého príbehu, ktorý zaplavil kníhkupectvá v západnej Európe a oboch Amerikách, prelomili autorkino mlčanie. Cez mail začala odpovedať na otázky novinárov: možno aj aby čiastočne prelomila rôzne nedorozumenia a dohady pritiahnuté za vlasy. (Je Elena Ferrante píšuci manželský pár? Je to pseudonym homosexuálneho spisovateľa? A ktorého teda?) Niekoľko vzácnych rozhovorov poskytla nielen talianskym, ale aj zahraničným médiám – jeden rozhovor na krajinu, medzi nimi aj Slovensko.

Z odpovedí autorky je zrejmé, že ide o prekladateľku, že žila istý čas v zahraničí, že pochádza z Neapola a že ide o kultivovanú a mimoriadne sčítanú osobnosť s feministickým intelektuálnym zázemím. Pravdepodobnou kandidátkou je Anita Raja – neapolská rodáčka a prekladateľka s poľskými židovskými koreňmi. Dnes, keď píšem tento článok, sa v štyroch krajinách objavil investigatívny článok, ktorý postavil tieto dohady a analýzu podozrivého nárastu príjmov tejto prekladateľky v posledných rokoch na takmer istote, že Anita Raja a Elena Ferrante sú tá istá osoba. Či je to pravda alebo nie, je však nepodstatné – ako tvrdila Elena Ferrante v listoch svojej prekladateľke pred štvrťstoročím – podstatný je samotný príbeh, sila a hĺbka jeho rozprávania, všetko ostatné sú zbytočné malichernosti.

Peter Bilý

Foto *Peter Procházka*

„Nateraz je s rodinnými eskapádami koniec.“

Nemám pocit, že fičím

Veronika Šikulová (1967), minuloročná víťazka ceny Anasoft litera, autorka poviedok, románov, básničiek aj knižiek pre deti, predstavila v bratislavskom kníhkupectve Panta Rhei na Poštovej svoju novú knihu poviedok ***Petrichor*** (Vydavateľstvo Slovart). Dobrú náladu moderátora Dada Nagya a obecenstva spôsobilo jej úsmevné rozprávanie o peripetiách každodenného života v rodnej Modre. A takéto rozprávanie nájdete aj v ***Petrichore***. No v zbierke sú tiež clivejšie či zamyslenejšie poviedky, preto Dado Nagy nazval knihu intímnou. S autorkou sme sa rozprávali aj o tom, ako ju vníma ona sama.

Aký bol koncepčný zámer? Bolo od začiatku jasné, že poviedky v *Petrichore* budú tvoriť jeden celok, alebo sa jednoducho časom nazbierali?
Sama mám dojem, že až teraz tvoria nejaký celok, keď sú pokope. Mala som napísané poviedky o zmysloch, ktoré sú v knihe zaradené ako prvé – *Hmat, Sluch, Zrak, Čuch (Petrichor), Chuť*. Dokonca som rozmýšľala, že by som takto spravila celú knižku – o rýchlosti, o pomalosti... - skrátka o takýchto veciach. Niečo som mala napísané, niektoré texty vznikli ešte pred *Medzerovým plodom* a niektoré sú fungl nové.

Boli už niekde publikované?
Časť už bola publikovaná, alebo vyšla v inej podobe v časopise *Miau*, kde mám fejtónovú rubriku.

Vyšlo niečo aj v denníku *Pravda*, kde tiež pravidelne píšeš?
Tam bola uverejnená iba jedna poviedka, z *Fragmentu*, zaradili ju do rubriky Terasa, kde vždy hostia jeden časopis, a Oleg Pastier im ju posunul.

Máš už nejakú spätnú väzbu?
Nemám.

Ty si s knižkou spokojná?
Pre mňa je to úplne niečo iné, ako som písala doteraz. Ide o kratšie útvary.

V *Domčeku jedným ťahom* boli predsa tiež poviedky, takže s týmto žánrom máš skúsenosť.
Boli, no nie z tohto súdka. Ale som spokojná.

Všimla som si – aj iní čitatelia si všimli – že opakuješ niektoré motívy a objavili sa opäť v *Petrichore*. Znovu sú tu už známe prostredia a postavy, alebo sú nám povedomé niektoré situácie. Neplánuješ zmeniť tento spôsob písania?
Som spisovateľka, čo píše o rodine a o sebe, o vzťahu k rodičom, o väzbách na moje malé mesto, na ľudí, ktorí sú okolo mňa, nevyhnutne sa to v mojich textoch v nejakej podobe opäť vyskytlo. Niektoré témy sa možno preopakovali, a upozornila ma na to aj redaktorka Majka Štefánková, také poviedky som vyradila. Ale nezdá sa mi, že toto preopakovávanie nemôže byť, spisovateľ robí aj s takýmito vecami. Môže povedať to isté, ale, povedzme, v inom kontexte, inak.

Hovorí sa o tebe, že si spisovateľka, ktorá píše stále jednu knihu. Čo ty na to?
Ale to je príjemné! Bolo by zaujímavé vidieť potom celú tú knihu – sama by som bola zvedavá, ako by celok pôsobil.

Mala som na mysli, že nevymýšľaš zakaždým nové námety, stále sa u teba objavuje Modra, rodina, záhrada. Nemáš niekedy chuť úplne zmeniť tému?
Mám celkom chuť vymyslieť si inú tému. Nateraz som s takýmito kratučkými textami skončila. To, ako som písala v *Odtieňoch, v Mesačnej dúhe* a v *Diere do svetra* sa uzavrelo, a zatiaľ mám pocit, že s rodinnými eskapádami je koniec.

Ako si už spomínala, v úvode zbierky je časť, v ktorej si sa inšpirovala jednotlivými ľudskými zmyslami. Ako vznikol tento nápad? Nevedela si, o čom písať?
Vieš, ako mi to napadlo? Vyšla taká knižka – nejaké *Americké prednášky* Itala Calvina – a tie boli na takúto tému. Zdali sa mi zaujímavé, tak som si skúsila tiež niečo také urobiť.

V tejto časti vidno tvoj zmysel pre detail. Veľmi pekne opisuješ každodenné drobnosti, ako je zvuk sódy v pohári, dotyk kľúčov vo vrecku, „cigu“ vyfajčenú v tme na dvore. Sú to také nebadané vnemy, ktoré si človek uvedomí, až keď o nich číta – inak ich neregistruje, hoci sú mu možno príjemné.
Italo Calvin sa pohybuje v intelektuálnejšej polohe, ako ja. Ale – všetky tie každodenné „prkotiny“, veci, ktoré ovoniavaš, ktorých sa dotýkaš, vôňa dažďa, nahmatáš kľúče vo vrecku, nejaký papier, papierovú vreckovku alebo papierik od cukríka, ktorý zašuchoce... Práve tieto obyčajné veci sú pre mňa najdôležitejšie a možno aj najpríjemnejšie. Tá všednosť.

Až keď o tých veciach človek číta, uvedomí si, aké sú mu blízke, pritom ide o úplné samozrejmosti. Keď na ne v knihe natrafíme, zrazu zarezonujú, „objavíme“ ich.
Podľa mňa si ich všímame všetci, len o nich ľudia nehovoria, nikomu sa to nezdá také zaujímavé, že by o tom rozprával, alebo že by o tom, nedajbože, písal.

Posledná poviedka v časti *Zmysly aj nezmysly* sa volá *Šiesty zmysel: Láska?* Láska tu teda vystupuje ako šiesty zmysel. Táto poviedka sa mi z prvej časti páčila možno najviac, krásne si v úvode v niekoľkých vetách zhrnula celý ľudský život. Je podľa teba láska naším šiestym zmyslom?
Myslím si, že schopnosť ľúbiť, mať rád – nielen iné pohlavie, ale čokoľvek mať rád – je v podstate ľudskou vlastnosťou, aj keď nie je možno priamo zmyslom. Lebo keď máš niekoho rada, je v tom jednoducho zmysel pre detail – zrazu ti nejaký človek vonia, páči sa ti, rada sa naňho pozeráš, rada sa ho dotýkaš. Všetko to tam je.

Táto poviedka má v zátvorke podtitul: *popri tom, ako čítam Strážaya*. Súviselo to nejako s týmto textom, že si práve čítala Strážaya?
Súviselo to s drobnosťami, ktoré sú tam vyme-

nované a nakopené, lebo Strážay je podľa mňa básnikom všednosti. U máloktorého slovenského básnika je v jeho poézii tak popísaná všednosť, ako u Strážaya. Až sa človeku niekedy zdá, že všetky tie šachoriny a škaredé veci niekde na sídlisku, na Malinovského (dnešná Šancová – pozn. red.) alebo pri stanici, ktoré on opisuje – alebo v Igrame, odkiaľ pochádza –, tak všetky tie veci sú také všedné a samozrejmé, až sa ti naozaj zdá, že: Načo ten človek o tom hovorí? Načo to spomína? A ešte v básničke!

Opäť sa u teba objavuje motív starnutia. Bude sa s pribúdajúcim vekom objavovať stále častejšie?
Hneď som chcela zareagovať, že ten už sa asi bude objavovať stále. Som baba a – niektoré veci si proste začneš uvedomovať. Možno je to aj tým, že mi zomreli obaja rodičia, mama len celkom nedávno, pred dvoma rokmi. Človek má zrazu taký pocit, že už nie je dieťa. Veď vek už máme dobrý – „padesátka" na krku, super, nie?

Ženy by mali písať o svojom starnutí, v literatúre to chýba.
Lenže o tom nikto nehovorí. Alebo, keď o tom ľudia hovoria, tak vravia, ako si z toho nič nerobia.

Áno, v časopisoch sa píše, že vek je len číslo a človek je taký starý, ako sa cíti.
Ale ja nemám pocit, že fičím. Som unavenejšia, ťažšie sa mi chudne, ráno vyzerám ako opica. Mám skrátka presne tie problémy, aké majú ženy, ktoré majú päťdesiat rokov. Odišiel mi syn z domu… To všetko v mojej knižke je.

Ženy si starnutie ešte ťažšie priznávajú, lebo na ne je v porovnaní s mužmi väčší tlak, že musia byť mladé, pekné, štíhle. Nehodí sa, aby žena priznala, že je stará. Ale malo by to byť v literatúre, nie?
Myslím si, že všetko, čo je v živote, má byť v literatúre.

Popri spomínaných opakujúcich sa motívoch sú v zbierke aj nové veci. Napríklad keď zasadíš dej do Ameriky, teda zmeníš prostredie, hneď je to pre čitateľa osviežujúce.
Tú poviedku som tam dala na skúšku, a takých mám hrozne veľa, lebo som veľa cestovala.

Ale tá zmena prostredia, pohľad na niečo iné tvojou optikou, je pre čitateľa zaujímavý. Nechceš ísť týmto smerom?
Vravím, mám viac takých poviedok, ale vždy som mala pocit, že mi v Amerike bývalo tak smutno, že všetko, čo som tam písala, sa zase len nejako dotýkalo domova. Nič nové, americké, alebo nejaký nový pohľad, ktorý by mohol byť pre niekoho zaujímavý, tam podľa mňa nie je.

Mimochodom, menuješ v poviedkach rodinných príslušníkov ich skutočnými menami, čo na to hovoria?
Čo ja viem? Myslím, že už im to tak neprekáža. Možno zo začiatku. Skôr ma niekto opraví, že: Tak to nebolo, to si si vyfabulovala.

A čo muž?
Môj muž je podľa mňa nahnevaný, ale nepovie mi to. (smiech)

Syn to číta?
Vinco? Tvrdí, že áno, ale nehovorí nič.

Z tých „iných" ma zaujala poviedka *Ernest Hemingway v Trlinku*. Dej je síce opäť situovaný do modranského chotára, ale postavy sú zakamuflované za vymyslené mená, konečne riešiš aj inú tému. Ako čitateľka som túto zmenu uvítala. Napokon som sa v postskripte dočítala: Napísané v Pittsburgu, v Amerike, za oceánom plným rýb. Akoby sa ten geografický odstup od Modry – pozitívne – prejavil aj na písaní.
Tú poviedku som napísala zo smútku. Bola som vtedy s mužom v Amerike a spomenula som si na jeden zážitok. V tej Amerike sa mi zdal byť fajn. Tak som si povedala, že o tom napíšem. Poslala som text kamarátke, že: Čau, čo hovoríš? Je to jedna z tých poviedok, čo ešte nikde nevyšli.

Ale bol to zrazu nový prvok, hrdinky sú dve priateľky – nie Marek, Vinco, tato, teta Beta.
Už som s tým skončila. Mám pocit, že už som to povyprávala všetko.

Budeš v budúcnosti viac fabulovať?
Možnože áno.

Alebo nie si ten typ autorky?
Ale čoby. Ja sa tomu nevyhýbam. Len – mala som pocit, že niektoré veci chcem povedať. Že toto mám teraz na srdci. Nepíšem len preto, aby som prekvapovala, je to potreba a takto som to cítila.

Ešte povedz, čo z toho, čo si naposledy čítala, ťa oslovilo? Veľa čítaš, pracuješ v knižnici, daj nejaký tip.
Čítala som teraz knižku poľskej autorky Lidie Ostałowskej *Cigán je Cigán* z vydavateľstva Absynt. Je o rumunských a poľských Cigánoch, vlastne ide skôr o reportáže a veľmi sa mi to páčilo. Ale naozaj veľmi. Je to super napísané. Krásna, parádna knižka. Drsná, tvrdá, a ešte k tomu ju napísala žena. Neuveriteľne tvrdé prostredie. Tá knižka vznikla pred pätnástimi rokmi a nič sa nezmenilo. Tak je to u nás, a tak je to všade inde, medzi Cigánmi, dodnes.

Zaujímavé, nečakala by som, že čítaš reportáže a že práve tento druh literatúry ťa tak osloví. Vážne? A pritom sa mi to veľmi páčilo, som úplne nadšená! No tieto reportáže sú ako poviedky. Sú veľmi skratkovité, sú v nich veľmi pekné, úsečné vety, a strašne tam toho je „nadupaného". Neviem, koľko je v texte fikcie, ale je to úžasné.

Ako zvykneš písať? Prídeš domov, sadneš si za počítač a píšeš?
Vieš čo, ja práveže potrebujem pokoj. Neviem písať tak, že prídem domov z roboty a hneď si sadnem za počítač. Najprv si večer trošku oddýchnem, uvarím večeru, a potom si píšem. Alebo dopoludnia zostanem doma a píšem. Keď už začnem niečo písať, tak to robím každý deň. A robím to vždy ráno. Predtým, než niekam odídem. Potom poobede padám na hubu a som unavená. Proste vstanem o pol piatej, lapnem si a do tej siedmej sa pokúšam niečo robiť. Niekedy to dokážem potiahnuť celé dopoludnie. Najhoršie je, keď musím odísť do roboty a zavrieť počítač. Potom zase na druhý deň ráno pokračujem.

Poviedku píšeš na jeden záťah alebo každý deň napíšeš napríklad jednu stránku? Máš normu?
Ale nie. Keď mám rozrobenú poviedku, spravím ju na jeden záťah. Tak som to robila aj pri *Miestach v sieti*, povedala som si, že „šup", musí to ísť rýchlo, a dokončila som na jeden raz celú kapitolu. Potom text opravujem a robím s ním všetky tie veci, čo treba, ale píšem iba ráno. Neviem robiť poobede. Ak ráno niečo neurobím a nahováram si, že to urobím potom cez deň, tak to nikdy nespravím, nikdy. Ešte sa mi nestalo, že by som niečo poobede dokončila.

Ani po nociach?
Nie.

A píšeš radšej z vlastného podnetu alebo na objednávku?
Objednávky sú príjemné v tom, že musíš, veď to poznáš.

To ťa motivuje?
Motivuje. Musíš to skrátka spraviť. Ale keď nemusíš, môžeš textu venovať viac času. No robievam aj veci na objednávku, a potom to ide rýchlo-rýchlo.

Čo hovoríš na Anasoft litera? Môžeš sa k cene vyjadriť?
Som spokojná. Pred dvoma rokmi, keď bol Dušek v hre s predošlou knižkou, som si myslela, že mal byť víťazom on, lebo tá knižka bola výborná. No vtedy cenu nedostal, a preto teraz – z priateľstva a z akéhosi osobného obdivu – bol pre mňa víťazom Anasoftu Dušan Dušek, aj som zaňho hlasovala v cene čitateľov. Ale som spokojná, že cenu dostal Peter Macsovszky. Takto, ako to je, je to, myslím, dobre.

Iris Kopcsayová

O knižku ***Petrichor*** môžete súťažiť zaslaním kupónu VYDAVATEĽSTVO SLOVART na adresu našej redakcie.

KUPÓN » do **16. novembra**

KUPÓN
VYDAVATEĽSTVO SLOVART

č. 10/16

Nováčikovia

Na nasledujúcich stranách predstavujeme debutujúcich autorov v próze a poézii. Traja z nich sa umiestnili na jednotlivých priečkach v aktuálne prebiehajúcej ankete Kniha roka 2016, ktorá debutantov prostredníctvom čitateľských hlasov podporuje už 25 rokov. Ak držíte v rukách toto číslo, skúste aj vy zaslať anketový lístok na adresu redakcie alebo zahlasovať elektronicky.

Balans na špičke ostria

Foto *Ladislav Pálmai*

Tanečnica na špičke (Marenčin PT 2016)
Jana Varcholová (1987, Košice) vyštudovala odbor anglický jazyk a literatúra v kombinácii so slovenským jazykom a literatúrou na FF PU. Má doktorát z literárnej vedy z Univerzity P. J. Šafárika. Venuje sa výučbe angličtiny a prekladom textov z iného (obchodného) sveta.

Už na prvý pohľad zaujme žltá obálka básnickej zbierky Jany Varcholovej s ilustráciami rôznorodých objektov, pripomínajúcich tzv. doodles (náhodné, spontánne kresby) autorky Barbory Idesovej.

Názov zbierky – ***Tanečnica na špičke*** – asociuje jemnosť a gracióznosť baletu, zároveň však v sebe nesie zložitý pohyb na hrane, čo sa odráža aj v textoch. Zbierku otvára báseň *Mandragora* a touto exotickou rastlinou, neraz spájanou s mýtmi, šamanizmom a rituálmi, sa autorka pokúša do textu vniesť istý magický až hororový prvok. Atmosféru intenzifikuje prítomnosťou slovanských pohanských bohov, Černoboha a Belboha. Prepájaním prvkov s odlišným kultúrnym a mytologickým pozadím na malom priestore sa však text rozdrobuje a rozbíja, stráca tým svoju kompaktnosť a údernosť. Tajomný svet nevšedných rastlín je Varcholovej pomerne blízky, v zbierke sú aj básne *Zimozel* či *Kardamóm*.

Mysticky sčasti pôsobí tiež báseň *Totemová* a slovanská mytológia sa opätovne objavuje v texte *Vretena*, pričom v nej sa lyrický subjekt pripodobňuje jedovatej vretenici a nadobúda tak negatívny, temný aspekt. Autorka textom vytvára akýsi „pramýtus" – stvorenie Belboha: „konečne / prichádzam zomrieť na skaly // tak vznikol Belboh" (s. 57).

Napriek tomu, že pohyb na špičkách je priamo vyjadrený len v dvoch básňach (*Tanečnica na špičke*, *Po špičkách jazyka*), lyrické subjekty v textoch sa opätovne ocitajú na hrane, v hraničnej situácii alebo prestupujú isté konvenčné hranice.

Varcholovej zbierka je najmä o ženách, reprezentuje ženský svet, v ktorom muži takmer absentujú. Voda ako ženský element sa v zbierke objavuje vo všetkých svojich skupenstvách. Texty zobrazujú vzťahy žien s celou ich intimitou, vyúsťujúcou až do sexuálnej skúsenosti: „možno už na svitaní budeme dvojjediné" (s. 48). Cit je však neraz znihilizovaný a zredukovaný len na sexuálny akt. Akýsi dvojobraz ženy je načrtnutý motívom zrkadla, prostredníctvom ktorého prebieha nielen hra so svetlom a jeho odrazom, ale aj spoločné milostné hry končiace alebo začínajúce bolesťou a odcudzením, pričom črepiny zrkadla sú späté s poverou o siedmich rokoch nešťastia.

Autorka pripodobňuje ľudí k zvieratám, ale i zvieratá k ľuďom (*Paralýza strák*, *Škorce*), sama sa premieňa na vretenicu, či prirovnáva líšku k žene. Zachytáva živočíšnosť a animálnosť, ktorá sa derie na povrch ľudského charakteru.

V ženskom svete podľa Varcholovej však nájdeme aj pomerne banálny motív varenia (*Podľa receptu*), konotujúci skôr domácu paničku než divokú a nespútanú ženu, na ktorú sa po celý čas snaží poukázať.

V zbierke zaujme najmä hra s jazykom a jeho zvukovou stránkou. V básni *Biu-ti-ful* rozčlenením a opakovaním rovnomenného výrazu dosahuje poetka napodobenie rytmu milostného aktu. Autorka využíva vtipne ladenú slovnú prešmyčku („škorcoradostí", s. 29), neologizmy vytvorené skladaním odkazujúce na rozprávky („zlatovlasov", s. 13), ale aj hru s významom slov, miestami pôsobiacu trochu prvoplánovo („byť – biť", s. 36).

Možno je popri zaujímavej obraznosti (škorce ako čierne slzy) trochu na škodu, že pointa viacerých básní nie je dosť výrazná a stráca sa, objavujú sa variácie veršov s rovnakým, mierne ošúchaným motívom srdca – „ono len zúfalo krúti / svalom" (s. 39). Na druhej strane motivická roztrieštenosť viacerých textov ešte viac znejasňuje ich významovú stránku, čo zároveň posúva tvorbu Jany Varcholovej do čitateľsky neprístupnej zóny. Vzniká tak poézia uzavretá sama do seba, akýsi artistný eklekticizmus, ktorý nedovolí čitateľovi vstúpiť a precítiť túto výpoveď spolu s autorkou.

V básňach Jany Varcholovej je prítomná istá štýlová inkoherentnosť, nekomunikatívnosť s čitateľom, ale je tiež možné, že tieto postupy už v nasledujúcej zbierke rozvinie do zaujímavej, prístupnejšej polohy.

Martina Grmanová

Nechcem to prechváliť, ale…

Antimita (Drewo a srd 2016)
Michal Tallo pôsobí ako interný doktorand na FTF VŠMU v Bratislave, je redaktorom časopisu *Vlna*, organizátorom literárneho projektu Medziriadky a programovým riaditeľom Kina KLAP. Básne, kritiky a texty o filmoch publikoval v časopisoch a v rozhlase.

Pri čítaní predmetnej knižky – na ktorú už hádam niekoľko rokov čakám (veď autor vie) – som pocítil elektrizujúce chvenie, potvrdzujúce výnimočnosť textu, aké sa ma zvykne zmocniť (prevažne) pri čítaní autorov už nežijúcich. Je to zrejme tak (aj) preto, lebo Tallova ***Antimita*** netrpí typickou debutantskou rozkolísanosťou ani inými predpokladanými neduhmi prvotiny, práve naopak, veľmi (ne)opatrne by som povedal, že sa dá zaradiť k najpozoruhodnejším zjavom našej poézie v súčasnosti.

Tallo v mnohom nadväzuje na etablované mená, ale rozhodne nie ako epigón. V tom najlepšom zmysle vo mne evokuje jemnosť Mily Haugovej a cit pre detail taký typický pre Štefana Strážaya, technikou odosobnenia zasa pripomína *Strach z utópie* Petra Macsovszkeho či debut Michala Habaja, (filmovou) optikou niektorých básní zasa Máriu Ferenčuhovú. Dalo by sa možno aj pokračovať a hľadať ďalšie styčné body, to by však oslabovalo autonómny výraz, ktorý ***Antimita*** má. Tallov rukopis síce môže pôsobiť trochu rozplývavo, no kombinácia na prvý pohľad možno heterogénne pôsobiacich elementov uňho nevyznieva ako eklekticizmus – zbierka perfektne drží pokope, napĺňa zamýšľaný makrokompozičný zámer a nerozpadáva sa ani v jednotlivostiach.

V Habajovej ostatnej zbierke *Caput mortuum* je oproti Tallovmu subjektu lyrický protagonista extrovertnejší, expresívnejší – predstavujem si ho ako človeka, ktorý s chuťou vypisuje po internete a rád deklamuje (markantným príkladom je známy *List developerovi*). U Talla subjekt akoby sedel v hlbokej, nepreniknuteľnej noci (noci, ktorá má okrem priameho aj metaforický význam) osvetlený iba žiarením monitora a na obrazovke sledoval pomaly sa pohybujúce progress bary torrentov, interagujúc s inými ľuďmi viac-menej iba na báze toho už nevyhnutne prežitého. Jeho situácia je vyhrotená tým, že dokonca aj on-line komunikácia prebieha v obmedzenom režime.

Vecnosť a odosobnenosť prejavu subjektu funguje v súčinnosti so sofistikovanosťou a vnútornou sugestívnosťou nie nepodobnou Strážayovi. Ono odosobnenie (pripomínajúce „text generation“) nie je primárne „textovaním“ – pod hladinou básní cítiť (strážayovský) nepokoj. Tento nepokoj je permanentný. Neschopnosť (nevôľa? nemohúcnosť?) subjektu nadviazať kontakt vyznieva možno komicky, spôsobujúc humorné situácie, no v konečnom dôsledku rozrušuje až desí.

Tallove básne sú teda orientované subjektovo (ako ostatné zbierky napríklad Habaja alebo Ferenčuhovej) – hoci lyrický protagonista čitateľovo zacielenie naňho ako na autora výpovede deflektuje tým, že komentuje miesto vlastných duševných pohnutí bezprostrednú realitu. Pri pomalom čítaní je však zreteľne viditeľný alegorický rozmer, na báze ktorého sa subjekt oblúkom vracia k sebe. Vyslovuje sa nielen o sebe-jednotlivcovi, ale aj o istom type (mladých?) ľudí. Výpoveď „jeden za všetkých“ však pri takejto introvertnosti predstavuje najvyššiu možnú mieru interpersonálnej intimity – preto „antimita“, ľudia typologicky podobní subjektu totiž nie sú vybavení pre nadviazanie bližšieho sociálneho kontaktu. Nejde o to, že by ich spoločnosť neprijímala, skôr je možno hlboko v nich (podľa society, ktorá medziľudské vzťahy predpokladá) čosi zlomené, nefunkčné, chýbajúce – alebo jednoducho čosi nepochopiteľne melancholické.

Tallov debut tak vypovedá o existenčnej neukotvenosti súčasného človeka – podobne ako predným v iných érach Ivan Krasko, Laco Novomeský, Miroslav Válek, Štefan Strážay a ďalší. Nechcem, aby mladý debutant príliš spyšnel, zaradenie do tohto radu nech je teda preňho výzvou k neustálemu rozvíjaniu vlastnej osobnosti i poetiky a podnetom na pokračovanie v tvorbe poézie.

Matúš Mikšík

Vzduch je podmienka

Apnoe (Skalná ruža 2016)

Peter Cibo (1981, Liptovský Mikuláš) vyštudoval Gymnázium M. M. Hodžu. V roku 2011 ukončil štúdium na VŠVU v Bratislave, odbor vizuálne umenie. Vystavoval na Slovensku a v zahraničí. Literárne publikoval v časopisoch Weles, Dotyky, Romboid a Krjela.

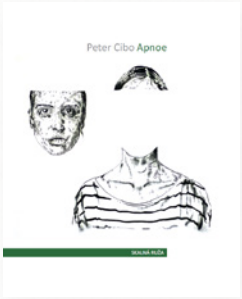

V medicínskych slovníkoch je apnoe definované ako zástava dýchania, objavujúca sa pri ťažkých chorobách pľúc, mozgu a srdca, ktorá môže byť spôsobená dvomi príčinami. Buď prestane mozog vysielať signály k bránici a dýchacím svalom, alebo dôjde k prílišnému uvoľneniu hrdlového svalstva, čím sa uzavrie priedušnica. V dospelom veku sa objavuje pomerne často, spôsobuje prerušenie spánku a chrápanie.

Medicínsky termín opisujúci náhly nedostatok vzduchu bude jedným z nosných motívov v básňach debutanta Petra Ciba. Útla knižná zbierka ***Apnoe*** sprevádzaná ilustráciami Svetlany Fialovej je rozdelená do troch plynulo nadväzujúcich celkov, pričom charakter obraznosti textov naznačujú už ich názvy: *V anaeróbnom pásme*, *0 a 1* a *Optický vlas*. Obsahujú esenciu terminologickosti, chladnej technickosti sprevádzajúcej takmer každý jeden text.

Anaeróbny, teda žijúci bez prístupu vzduchu, naznačuje istú obmedzenosť, nedostatok priamo nadväzujúci na názov zbierky ***Apnoe***. *V anaeróbnom pásme* sa autor venuje (neukončenému) detstvu, ktoré ponúka možnosť hrania sa, skúmania, skúšania nanečisto, robenia chýb, kde sa miestami daná možnosť mení na potrebu rovnako nevyhnutnú, akou je vzduch pre život („detstvo je krok vpred / k okamihu nádychu“). Anaeróbne pásmo sa ku koncu celku mení na aeróbne, ktorého život je priamo podmienený prítomnosťou voľného kyslíka, čo celkový dojem nevyhnutnosti podčiarkuje.

Autor neostáva, ako by mohol napovedať názov zbierky, len pri medicínskej či biologickej terminológii („defibrilácia“, „respirácia“ či „mg kalcia“). Pre zbierku ako takú je charakteristické početné využívanie odborných slov i výrazov z oblasti informačnej techniky. Slová ako „megabit“, „rekonfigurovať“, „pixel“, „kód“, „defragmentarizovať“, „virtuálny“ vstupujú do metafor a upozorňujú na odosobnenie subjektu od živého, hmatateľného nahradzujúc ho sprostredkovaným technickým obrazom („posielam znak KVETU / ako *binárny* zápis / nezvädne“).

Časť *0 a 1* je spoveďou človeka zahlteného modernou, pretechnizovanou spoločnosťou, v ktorej sa ľudskosť nahrádza písmenami a kódmi. Texty sa ponárajú hlbšie do intimity lyrického subjektu, do jeho osamelosti spôsobenej fyzickým odcudzením od partnerky, ústiacim do neschopnosti priblíženia sa tomu druhému.

V tretej časti *Optický vlas* básnik opúšťa ľúbostnú tematiku, aby mohol zovšeobecniť kataklizmu digitálneho veku („kam utiecť?! / uprostred priameho prenosu / kamera s vyschnutou rohovkou: napína / (ku mne) sval“), ktorý sa stal bezohľadným k ľudskosti. Život človeka je pripodobnený k spotrebnému tovaru („Užívateľ tela / návod / záručný list / expirácia“), na dôvažok čoho zbierka končí faktúrou za ticho. Zbierka vďaka obsahovej i formálnej podobnosti a nadväznosti medzi jednotlivými časťami pôsobí uzamknuto. Autor v nej využíva nadmernú interpunkciu, zátvorky, vizuálne narúša celistvosť slov ich prerušením interpunkčným znamienkom, rozdelením viacerými medzerami alebo vložením každého písmena slova do iného riadku. Na niektorých miestach to vnímam tvorivo pozitívne („a / hračky / a / k / o / a / r / c / h / e / o / logické sondy“; „apo- / tom“), no iné zásahy vyznievajú prvoplánovo („pre-rušený“, „pre-saturovaný“). Podobne je to i s hrou so slovom. Napríklad novotvar „HMOTAteľný“ – bolo by dobré zvážiť, či nie je na škodu formálna inakosť, ktorá upozorňuje na autorovu tvorivosť ešte pred prečítaním básne. Podobne je to i v prípade použitia kurzívy pri všetkých biologických, medicínskych a IT termínoch nachádzajúcich sa v zbierke. Autor je najpozoruhodnejší v minimalistických textoch („Samota je priestor bez okraja / akýmkoľvek smerom vykročím / vždy som uprostred“), ktoré sú však skôr výnimkou. A hoci zbierka okrem iného obsahuje i niekoľko nevšedných, vnímavých obrazov, nevytŕča z davu ani príliš neohúri.

Jana Popovicsová

O knihu ***Apnoe*** môžete súťažiť, ak pošlete kupón SKALNÁ RUŽA na adresu našej redakcie.

KUPÓN » do **16. novembra**

KUPÓN
SKALNÁ RUŽA

č. 10/16

Nôž, ktorý nereže… vydesí, ale neublíži

Nôž (Marenčin PT 2016)
Juraj Thal pôsobil ako externý redaktor časopisu o rockovej hudbe, od roku 1989 vo viacerých rockových/metalových skupinách ako spevák, venoval sa tvorbe textov. K napísaniu knihy ho doviedla iba jedna vec: chcel to skúsiť aj on.

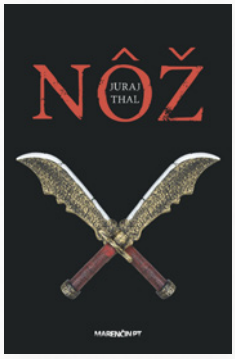

Detektívny príbeh Juraja Thala pod názvom ***Nôž*** začína klasicky – zločinom, ktorý sa následne autor pokúša retrospektívne objasniť. Ide konkrétne o brutálne zavraždenie mladého muža, za ktorým v texte nasleduje postupné prepínanie sa do rôznych rovín príbehu. Rozdelenie do kapitol s očividnou spojitosťou na základe dátumu (akým sú nadpísané kapitoly s augustovým dátumom sa napríklad týkajú už vyšetrovania zločinu, tie aprílové poskytujú prehistóriu osudu postáv), bolo dômyselným trikom autora, udržiavajúcim čitateľskú pozornosť v strehu.

Rušivo naopak pôsobí hypertrofia postáv v texte, ešte zvýraznená faktom, že autor každú z nich pomenuje (väčšinou dokonca krstným menom aj priezviskom). Z neznámych dôvodov k viacerým postavám pridá z ich života pre dej knihy totálne irelevantné informácie. Okrem toho charaktery často vykresľuje čiernobielo a prvoplánovo, a tak sa dozvieme, že „Miloš bol anarchista každou bunkou“ (s. 9) a „Bol to ortodoxný punker, tak to musia všetci rešpektovať!“ (s. 10). Pokusy o priblíženie postavy majú zmysel iba vtedy, ak z textu a konania hrdinov jednoducho vyplynú, explicitne naservírované pôsobia skôr ako školácke slohové cvičenie.

Rovnako nezvládnuto vyznievajú niektoré pokusy o vykreslenie atmosféry deja. Napríklad taký opis horúceho letného počasia funguje u Balleka. Thal skĺzava do bezúčelného konštatovania toho, že „v uliciach istého okresného meste západného Slovenska sa štipľavý smrad spotených tiel miešal s celou paletou vôní rôznych antiperspirantov, deodorantov a opaľovacích krémov“ (s. 8). Citovanú vetu sme zámerne ponechali v autentickej podobe aj s chybou v skloňovaní, tá jej už totiž ublížiť nemôže. Autor pritom disponuje solídnym rozprávačským talentom aj relatívne slušnou mierou originality pri práci s jazykom diela, no zlyháva či už na spomínaných opisoch, alebo na pokuse o zjednodušovanie životných osudov svojich postáv, ktoré tak v konečnom dôsledku pôsobia pateticky: „Chlapec túžil niekam patriť, potreboval niekde zakotviť, ale… nemal kde“ (s. 61). Naproti tomu časť príbehu, odohrávajúca sa v nemocničnom prostredí, obsahuje napríklad veľmi uveriteľnú kritiku zrušenia záchytiek alebo brilantnú ukážku zmyslu pre detail pri opise oblečenia starého doktora: „Bol vdovec a podľa jeho oblekov by každý skúsenejší pozorovateľ vedel približne odhadnúť rok úmrtia jeho manželky“ (s. 29).

Odhliadnuc od formálnej stránky knihy je ***Nôž*** v podstate zase raz príbeh o tom, ako po roku 1989 na Slovensku vznikla mafia a ako tu „jeden poznal druhého, druhý tretieho“ (s. 43). K tomu obsahuje aj povinný exkurz do histórie družstiev, pretože „Slovensko je malé a ako sa vraví v každej rodine sa nájde partizán i ľudák“ (s. 58). Kritika spoločenských pomerov, ale aj medziľudských vzťahov tu však často balansuje na hranici triviality. Detektívom, vyšetrujúcim zločin, ľudia nezabudnú viackrát vmietnuť do tváre klišéovitú radu, že by im mali pomáhať a chrániť ich, no oni sami si radšej v duchu pomyslia, že „ľud treba držať nakrátko, mávať nad ním bičom zákona, nie mu pomáhať, inak sa to tu zvrtne na totálnu anarchiu“ (s. 165). Nakoniec tu vzniká dobrý základ na síce pútavý, ale aj tak konvenčný detektívny príbeh. Ten oživuje prekáranie sa vyšetrujúcich detektívov, respektíve už spomínané autentické scénky z prostredia nemocnice. Toto neustále presúvanie sa medzi rovinami deja úspešne zabraňuje neželanej monotónnosti.

Napriek všetkým výhradám je Thal autorom čítavého príbehu s dvojitou zápletkou z autenticky opísaného prostredia. Poslednou vecou, ktorá knihe ublížila, je minimalistická, ale odfláknutá obálka, pod ktorou ani nie je podpísaný autor. Jednoslovný, no zároveň výstižný názov pritom poskytoval rozhodne priestor pre väčšiu kreativitu. Juraj Thal ju sám za seba preukázal, aj keď miestami sa mu text vymkol spod kontroly a oťažel pod nánosmi banality.

Jaroslava Šaková

Trailer na knihu

Animátor (Marenčin PT 2016)
Ivan Štulajter (1962) pôsobil ako novinár v Rádiu Slobodná Európa a denníku SME. V súčasnosti sa venuje politickému poradenstvu a marketingu.

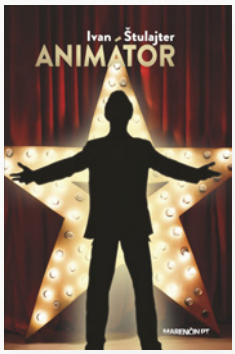

„Príbeh a rozprávač patria nerozlučne k sebe; prítomnosť rozprávača dáva hanblivú zmyselnosť jej nahote“ (s. 282). Toto je úryvok z erotického príbehu, ktorý rozpráva Simon svojej partnerke Hane v knihe Ivana Štulajtera ***Animátor***. Nie je ťaž-

PRIPRAVUJEME RECENZIE

František Kozmon s detektívkou *Posledný prípad kapitána Čontoša* (Forza Music) a Marko Thelen s kriminálkou *Dlhé tiene Karibiku* (Vydavateľstvo Slovart) debutovali minulý rok a umiestnili sa aj v ankete Kniha roka 2015. V tomto jesennom období prichádzajú obaja so svojou druhou knihou.

Kozmon je aj v diele ***Potkan*** (Ikar 2016) verný detektívnemu žánru. Dej nás zavedie do špinavých a smradľavých sietí tunelov pod Bratislavou, kde sa odohrá brutálna vražda, maskovaná ako útok potkanov. Hlavný vyšetrovateľ prípadu Marek Wolf jediný verí, že za mrežami sedí nesprávny muž. Medzi kolegami nemá nikoho na svojej strane.

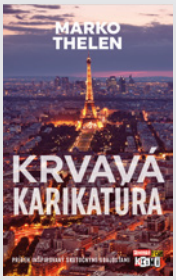

Thelen v detektívke ***Krvavá karikatúra*** (Vydavateľstvo Slovart 2016) prináša tému teroristických útokov. Bezpečnostný expert Denis Martinský pátra po mladej Slovenke, ktorá sa stratila na Arabskom polostrove. Zápasí s časom aj so zaslepeným fanatizmom islamistov.

ké zistiť, že Simonov príbeh erotikou neprekypuje, všimla si to aj Hana a poriadne ho za to vysmiala: „Simon, toto je erotický príbeh? Veď to je nejaké jazykové cvičenie!“ (s. 284). Dalo by sa tvrdiť, že postava Hany tak nevedomky zhodnotila nielen Simonov, ale aj Štulajterov príbeh. Je tým, čím je erotický príbeh bez sexuálnych scén – demo verziou, prípravou na čosi, v podstate akýmsi trailerom.

Nápad tu jednoznačne víťazí nad formou, keďže dejovo je román pomerne obsažný, viacero línií príbehov sa odvíja paralelne a sú spojené postavami, resp. rôznymi vzťahmi medzi nimi. Zdanlivo odťažité dobrodružstvo politika René Giricha sa tak do knihy včlení cez fakt, že Simon je jeho poradca; siahodlhé, no formálne prekvapujúco vybrúsené emaily spisovateľa Františka sú zase Simonovi adresované z dôvodu ich dávneho priateľstva. Všetko tu teda nakoniec do seba zapadne, ale ilúzia života nie je dokonalá. Skutočným animátorom je totiž v prípade tejto knihy autor sám. Svoje postavy nenechá dýchať, vedie ich s presnosťou bábkara, no zabúda sa pred čitateľom dostatočne ukryť za oponou.

Možné následky nezvládnutého a nezodpovedne rozohraného príbehu sa dozvedáme z jedného z Františkových emailov: „Vidím to teraz jasne, najprv som svoju ženu naučil prostredníctvom príbehov túžiť po iných mužoch, a potom som ju musel milovať nepotrestanú, bez odpustenia a dôvery“ (s. 95). Príbehy majú moc, ktorú sa neoplatí podceniť, či už ide o príbeh erotický, politický alebo akýkoľvek iný. Štulajter svojmu príbehu nevládne, rozpadá sa mu na drobné, samostatne síce efektívne, ale v celkovom zapojení do románovej štruktúry nefunkčné fragmenty. Politická zápletka textu sa sústreďuje okolo už spomínaného (ne)odstraňovania hraníc, pričom tieto tu, samozrejme, zohrávajú nielen konkrétnu, ale aj mnohé symbolické úlohy. Autor si vybral silnú tému s potenciálom zaujať, ale neubránil sa skĺznutiu k patetickosti či stereotypnosti zobrazenia. Nastoľuje viaceré dôležité kontroverzné otázky (dobročinnosť, rómska otázka, právo na volebnú pasivitu), no ani tie nevyznejú presvedčivo, pretože sú prekryté strojenými dialógmi postáv či neautentickými, doslova pre účel deja vykonštruovanými modelovými situáciami.

Animátor sa snaží tváriť ako typický román so spoločenským, politickým aj romantickým rozmerom; mierny formálny odklon od reality v určitých momentoch textu (Veľké Benátsko, Spolok) sa dopĺňa s úzkostlivým udržiavaním kontaktu s ňou na iných jeho miestach (každodenné situácie zo života, vzťah Simona a Hany). Výsostne aktuálna téma hraníc skombinovaná s anekdotickými návratmi do čias nedávno minulých a romantickou zápletkou medzi Simonom a Hanou, ktorí sa neustále prekárajú a doťahujú, vytvára slušný, no trošku nekompaktný základ pre knihu. Lepšou stratégiou by možno bolo vybrať si jedno z týchto smerovaní a nesnažiť sa v knihe obsiahnuť všetko.

Aj postavy ***Animátora*** neustále hľadajú možnosť, ako sa správne rozhodnúť. Ako politik Girich, ktorý chcel osloviť dievča v karaoke bare a „v rýchlosti premýšľal, čo je jazykové optimum. Znamenalo to, že správne zaradí dievčinu do sociálnej skupiny“ (s. 49). Nakoniec sa jej ale aj tak maximálne nevhodne opýta: „Nechceš si zajebať?“ (s. 49). Optimum nenájdené, misia zlyhala. Kto sa chce hrať, musí poznať pravidlá hry a mať odvahu do nej vstúpiť. Niekedy totiž prítomnosť animátora na zážitok z hry nestačí.

Jaroslava Šaková

Okultizmus po slovensky

Zapálili sme onen svet (Ikar 2016)
Sebastián Jahič je pseudonym autora narodeného roku 1991. Jeho tvorba sa pohybuje v rozmedzí od okultných esejí k poviedkam a novelám v žánri transgresívnej fikcie.

Ak nepatríte k fanúšikom okultizmu, mysticizmu a rôznych náboženských filozofií, ani knihu nečítajte, budete sa nudiť. Ak vás, naopak, tento svet fascinuje, je pravdepodobné, že sa debut Sebastiána Jahiča trafí do čierneho. Pravda, niekedy na nás aj príbeh z prostredia, ktoré nám nie je blízke, môže zapôsobiť a vtiahnuť nás – ba práve preto môže byť atraktívny – no pre mňa toto nie je ten prípad. Ide o štandardné „komerčné“ písanie, ktoré si žiada presnú cieľovú skupinu – zrejme mladých ľudí, nekriticky inklinujúcich k svetu drog, démonickej hudby a satanských filozofií.

Jahičov spôsob rozprávania je akýsi strnulý, naivný a miestami patetický, dialógy vyznievajú klišéovito. Sexuálne pasáže pôsobia spočiatku pomerne rušivo a samoúčelne, hoci najmladšiu generáciu zrejme oslovia. Nejde ani tak o ich explicitnosť, ako skôr o zvolený slovník a nedostatok humoru. Humor je vôbec to, čo knihe chýba, no je to zjavne autorov zámer. V druhej polovici knihy, ktorá je dynamickejšia a čítavejšia, hrá už sex pri farbistom, veľmi zasvätenom vykresľovaní okultistickej seansy dominantnú úlohu – tam už skrátka byť musí, inak by sa autorovi rozpadol celý koncept. Jahič sa v týchto pasážach vyžíva a dopraje ich čitateľovi mierou vrchovatou, takže aj milovníci (zvrhlej) erotiky v literatúre si prídu na svoje.

Postava dievčaťa Sofie, ktorá vstupuje do deja ako prvá, vyznieva pomerne plocho, naivne a málo pravdepodobne. Lepšie na tom nie je ani hlavná postava – okultizmom posadnutý, no akousi až nadprirodzenou múdrosťou oplývajúci Havran (nie, nejde o Michala Havrana) pôsobí príliš naivne a romantizujúco. Protagonista sa venuje výlučne okultnému štúdiu, maľovaniu a hudbe. Sám vraví, že vedie život učenca, umelca a dobrodruha, pretože sa mu to zjavilo vo sne: „Bola to mystická skúsenosť. Uvedomil som si, že nemôžem žiť ako hentá zgerba, sprostým, nízkym, nezmysleným životom. Predávať svoj vzácny čas za mizerný plat, ponížiť sa k tomu, aby som sa nakazil vedomím radového človeka a jeho problémami. V tomto prázdnom modernom svete niet prečo žiť a ani prečo umierať. Všetka cnosť a sláva sa z neho stratila, bola vytlačená… peniazmi. Ale cnosť sa stále dá nájsť, i keď mimo masovej spoločnosti.“

Môže byť takéto prázdne filozofovanie východiskom pre napísanie knihy? Môže. Ale koho má potenciál zaujať? Mudrovanie hlavného hrdinu pôsobí miestami pubertálne. Napríklad keď dvojica Sofia a Havran stretne v lese starého muža, hubára, Havran „analyzuje“ jeho pohľad: „Mne venoval pohľad plný zlosti. Ale to je jedno. Tam hlavne žiadny *on* nebol. Tam bola len spleť morálnych predsudkov, ktoré ten hlupák prebral zvonka.“ A ďalej: „Keď sa na mňa pozrel, nebol to *on*, kto sa na mňa pozeral, ale univerzálna idea kresťanstva, samozrejme, prefiltrovaná jeho sedliackosťou, ktorá skrz neho zúrila, lebo vo mne videla svojho odporcu.“

Sympatické je, že sa autor pokúša rúcať rodové stereotypy – je to Sofia, kto navrhne Havranovi prvý sex. Román je umiestnený do nám známeho prostredia Bratislavy, stredného Slovenska a Viedne, teda reálie robia túto bizarnú story akoby viac uveriteľnou, slovenskou, zábavnejšou – je to príbeh ľudí „z nášho sveta“, čo pri žánri „mysteriózneho trileru“ možno vnímať ako pozitívum. Základy okultizmu má autor „zmáknuté“, takisto je doma v prostredí ostrieľaných užívateľov drog. Ak chce zostať verný tejto tematike, ale má ambíciu posunúť svoje písanie o pár levelov vyššie, mal by viac čítať aj knihy iného žánru. Potom sa možno dočkáme zaujímavej a na slovenské pomery originálnej literatúry. Mnohých mladých ľudí snáď osloví aj Jahičova tematicky a generačne úzko cielená prvotina – a ak neobyčajná téma pritiahne mladých k čítaniu, pánboh zaplať aj za to.

Iris Kopcsayová

Vyháňajte do plodu ako ruža

Rosa Mystica / Juraj Kuniak – Ján Kudlička / Skalná ruža 2016

Novinka z vydavateľstva Skalná ruža pod latinským názvom ***Rosa Mystica*** nie je pre literárnu a výtvarnú societu prekvapením. Nejde totiž o prvý spoločný knižný výstup autorskej a priateľskej dvojice Juraj Kuniak a Ján Kudlička. Svojou mariánskou témou, kompozíciou, spájaním poézie a obrazu, ale i veľmi vkusným grafickým spracovaním Pavla Chomu nadväzuje na knihu *Lamium Album*, ktorá vyšla obom autorom v roku 2012. Obe knihy sú súčasťou zamýšľanej trilógie, ktorú uzavrie kniha o kríži (porov. Jana Juhásová: *S gotickou madonou na čaji v pasáži*, Ostium 2016).

Rosa Mystica má podobne ako *Lamium Album* latinský názov, v ktorom sa cez rastlinný motív odkazuje k prírode. Tá je manifestačná pre Kuniakovu poetiku, ale aj Kudličkov výtvarný prejav. Kým lamium album ako botanický názov forsíruje profánnu sféru, rosa mystica odkazuje skôr na biblickú a mystickú floristiku, ale aj na litanický pretext, kam sa toto spojenie dostalo zásluhou mystiky sv. Bernarda. Ten ako prvý nazval Pannu Máriu ružou v protiklade k Eve-tŕňu a vzápätí sa začala vyvíjať modlitba ruženca uvitého z ruží Zdravasov. Vo vnútri Kuniakových básní sa však lamium album (hluchavka biela) mierne posunie do významového poľa piety, čím získa aj náboženské významy. Madona s dieťaťom zasa v textoch neodkazuje iba na mystickú Madonu, dochádza tu k oscilácii medzi pôvodne náboženským a profánnym. Pripomína to Fullove madony, kde pozemská žena s dieťaťom (často v tradičnom kroji – profánny aspekt) je ozdobená ikonografickým motívom aureoly (sakrálny prvok).

Kuniakova madona je neraz podobne ako krajina spojená s premenou ročných období. Takto je napríklad známa v náboženskej tradícii Panna Mária Snežná, inde je to zasa archetyp Madony asociovaný s Kvetnou nedeľou a jarou napríklad ako v Hrušovského novele *Pompiliova Madona*. Kuniak v básni *Snežná madona* naznačí názvom možnú podobu Panny Márie Snežnej, ale v texte tieto sakrálne rozmery nerozvíja. Všetkých sedem básní v knihe ***Rosa Mystica*** reťazí motív dieťaťa, materstva či madony. V *Snežnej madone* je to napríklad príhováranie sa matky dieťaťu, v *Gotickej madone* sa kúzlo naivného sveta šantiacich detí ostro presekne deficitnosťou drevenej madony, ktorej chýbajú ruky s dieťaťom, má odseknuté vlasy a pohľad medzi anjelom a netvorom. V pôsobivej básni *Kvapka rosy* sa zopakuje motív sošky Matky Božej, ale aj fragment detstva zvýraznený rozprávkovými motívmi a exotikou ďalekých morí. Báseň *Lateránska bazilika* zasa prezrádza dôverný vzťah k prírodnému, naznačí sa materský rozmer chrámu.

Báseň *Jazero* presvedča o tom, že gnómy nie sú vždy silnou stránkou básne, najmä ak ich nahromadíme, menia sa na hlbokomyseľnosti, ktoré nudia („tomu, kto miluje, všetko slúži na dobré“, „kto vie, čo má robiť, vie všetko“, „Madona, jednoslovná modlitba“). Básni *Fantázia* chýba pre Kuniaka charakteristický výrazový minimalizmus, sugesciu rušia košaté enumerácie, ktoré síce ponúkajú čitateľovi rozhľad v sakrálnom umení, učia ho, ale tento poznávací rozmer báseň umelecky oslabuje. Viaceré básne v ***Rosa Mystica*** sú však napriek týmto výhradám presvedčivé, nechýba im koncentrovanosť, vďačnosť za možnosť dovidieť do tajomstva, ale aj pokora a autentickosť. Kuniakovi sa darí spirituálnu tému nespracúvať prvoplánovo.

Kudličkove obrazy v knihe sú z cyklu *Madony*, ktorý maliar tvoril v rozmedzí rokov 2014 – 2016, a sú dokladom trvalej výtvarnej inšpirácie. Doterajší Kudličkov intenzívny záujem o fenomén krajiny tu nie je síce zjavný na prvý pohľad, ale prítomný áno. V *Lamium Album* sa výtvarníkov ponor do krajiny skryto realizoval cez tému piety, v ***Rosa Mystica*** sa táto výtvarná sonda do krajiny nestráca, rovnako ani náboženský archetyp, ale hlavný fenomén zobrazenia sa predsa len zmenil. Tu už ide predovšetkým o archetyp Madony či

KUPÓN
SKALNÁ RUŽA

« KUPÓN
do **16. novembra**

Súťažte o knihu ***Rosa Mystica*** zaslaním kupónu SKALNÁ RUŽA na adresu redakcie.

madon, čiže nie krajiny či piety. Ale nazdávam sa, že Madona tu má spojitosť s neobyčajnou, utajenou podobou slovenskej krajiny (v prípade Kudličku ide predovšetkým o liptovskú a oravskú krajinu), čiže s jej posvätnosťou. Madona dáva totiž istým miestam krajiny posvätného ducha, akési mystické, pokojné či rozjímavé genius loci. A vnímam aj iné paralely. Kudličkova Madona má podobne ako krajina v sebe potenciál vzťahovej dôvernosti.

Dôležitá je šírka a sila línií, využitie studených a teplých tónov. V prípade farieb nejde o prílišnú špekulatívnosť, madony s dieťaťom charakterizuje podobne ako predtým Piety červená a modrá. Podstatná je aj biela a čierne čiary a bodky. Oproti Pietam však pribudla žltá, ktorá rozžiaruje obrazy a forsíruje pozitívne významy, zrejme aj svätosti, keďže sa objavuje v kružnicových znakoch svätožiar. Červená zasa niekde azda vyznačuje Máriino rúcho a možno aj ženský materský princíp, bolesť a lásku; modrá Máriinho plášťa akoby jej vytvárala studený protiklad a spirituálnu doménu. Niektoré madony s dieťaťom sú však výrazovo zjednodušené až natoľko, že majú iba čierne a biele farebné tónovanie. Táto strohosť však pôsobí očisťujúco. Daniel Hevier v predslove k *Lamium Album* veľmi výstižne interpretoval výtvarný jazyk Jána Kudličku pri pietach. Spomína, že maliar narába s ceruzou ako ihlou, do plochy papiera vpichuje body a bodky, čo pôsobí ako perforácia plochy. Dosahuje tak telesný účinok bolesti a vpichov, pri ktorých prežívame pocit tŕňovej koruny… V ***Rosa Mystica*** toto bodkovanie rôznej intenzity a šírky pokračuje. Ide zároveň o súčasť geometrickej štylizácie, vďaka ktorej majú madony výrazovú podobu geometrických útvarov, znakom hlavy je vybodkovaný kruh či vybodkované kružnice, znakom tela bodkami obrúbený trojuholník. Bodky na Kudličkových obrazoch madon možno azda interpretovať aj ako inšpirácie výšivkárskej techniky, ale už nie s účinkami bolesti (ako to spomína Hevier pri Kudličkových pietach), ale s konotáciami esencie toho večného a tajomného v žene, ktoré sa deje cez materstvo.

Zdá sa, že ***Rosa Mystica*** nemá ambíciu zásadnejšej básnickej zbierky v rámci súčasnej slovenskej poézie či vzhľadom na svetový kontext, hoci aj obsahuje preklad všetkých siedmich prítomných básní do poľštiny, nemčiny a angličtiny. Ak by aj tieto básne patrili k vrcholom Kuniakovej tvorby či spirituálnej poézie, je ich dosť málo na to, aby mali túto ašpiráciu. Na druhej strane tento exkluzívny minimalizmus v prípade umeleckej presvedčivosti vie potešiť určite viac ako objemnejšie zbierky grafomansky vypchaté desiatkami neživých veršovačiek. Význam knihy ***Rosa Mystica*** preto vnímam predovšetkým v jej kultúrnej reprezentatívnosti aj smerom do zahraničia, kultivovanej autorskej propagácii, ale najmä v možnosti tlmočiť súčasnému čitateľovi aktuálny a objavný umelecký odkaz básnika Juraja Kuniaka a maliara, grafika a pedagóga Jána Kudličku. Odovzdať mu posolstvo archetypu madony/Madony, ktoré je večné. Odkryť v ňom podstatu, prapôvodné, stále živé tajomstvo.

Monika Kekeliaková

Zmierme sa so skutočnosťou

Nedeľné šachy s Tisom / Silvester Lavrík / Dixit 2016

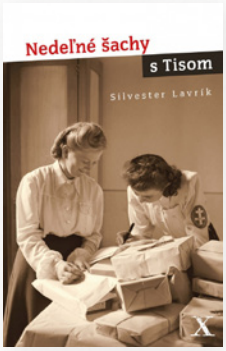

V posledných letných dňoch sme si pripomenuli najsmutnejšiu kapitolu v našich dejinách. Židovský kódex navždy poškvrnil našu nevinnosť, vďaka nemu sme neboli iba národom utláčaných, ale aj utláčateľov. Mnohí sa ale vyhovárali, sami si odpustili, ba dokonca aj ospravedlnili svoje skutky. Zistili sme toho o sebe mnoho, no poučili sme sa? Vie slovenský národ spomínať? Bez patetickosti a prikrášľovania? Na túto otázku sa snaží nájsť odpoveď prozaik a dramatik Silvester Lavrík v najnovšom historickom románe inšpirovanom bolestivými udalosťami slovenského štátu.

Príbeh choromyseľnej Aničky, ktorá je „poslušná malomestská dievka, prakticky polosirota, ktorá sa ani len nemá komu pochváliť s tým, že píše listy vojakom na front v prezidentovom mene“, má predobraz v reálnej postave a odohráva sa na pozadí jej služby pre Monsignora Tisa – prezidenta a mimoriadne kontroverznej postavy našich dejín. Pre Bánovčanov bol Jozef Tiso predovšetkým kňazom, ktorý sem chodil slúžiť omše aj počas svojho prezidentského úradovania. Bol Tiso nakoniec viac štátnikom či duchovným?

Do tejto problematiky vstupuje Lavrík pozvoľne. Nepíše o Tisovi priamočiaro, ale skrz Aničkin pohľad a jej neutešené rodinné zázemie – absencia otca, zlý vzťah s matkou a jej záchvaty zúrivosti ju stavali do pozície miestneho outsidera. Jediné radosti pre ňu predstavovali sesternice Alica, Sidónia a Matilda, pán lekárnik a práca pre Monsignora Tisa: „Pravdou je aj to, že som k nim tak veľmi prilipla, že by som bola pre Monsignora urobila čokoľvek.“ Je zaujímavé ako Lavrík narába so vzťahom rodič a dieťa tým, že v určitých momentoch predstavuje Tisa ako Aničkinho náhradného otca, čím vyjadruje pocity aj mnohých Bánovčanov, ktorí ho tiež vnímali ako svojho ochrancu – práve to ich však robilo ešte zraniteľnejšími. Tak, ako Aničku opustil otec, Tiso nakoniec zanechal tých najbezmocnejších.

Lavrík sa rozhodol ísť v románe cestou dobových svedectiev. Neprikrášľuje ich ani nebrutalizuje, ale prepisuje do literárnej reči. Mnohé myšlienky sa zdajú byť podané až barokovo kvetnato, ale možno takto by ich skutočne zachytila detská duša rozprávačky Aničky, veď deti často stavajú brutálnu prítomnosť do opozície snových predstáv. Úvahy literárnej Aničky sú naivné, no účinné a miestami až mrazivo zachytávajú realitu, respektíve vtedajšiu náladu občianskej spoločnosti, pre ktorú bol Tiso strojcom ich nezávislosti.

Autor knižky spočiatku navodzuje idylickú atmosféru budovanú okolo Tisovho mýtu. Monsignore Jozef Tiso chodí na priateľské návštevy, kde hrá šach, dišputuje s rozvahou so svojimi priateľmi a stará sa o ľudí s takmer otcovskou láskou. Zároveň však Lavrík vníma Tisa ako stratéga naučeného hrať na viacerých šachovniciach, neváhajúceho obetovať pešiakov, držiac sa taktiky, že bez obetí nemožno dosiahnuť konečné víťazstvo. Dobrým príkladom toho je jeho stručná odpoveď na Aničkinu otázku: „Máš zapisovať, nie rozumieť.“

Lenže aj Tiso bol nakoniec zahnaný do kútu šachovnice vlastných skutkov a dostal hanebný mat. Lavrík nevynecháva ani obhajobu režimu niektorými členmi našej spoločnosti, oháňajúcimi sa prítomným blahobytom, keď vkladá do úst Aničkinej matky či pani lekárnikovej vety ako: „Nemáme právo takto znevažovať všetko, čo sa za posledné roky urobilo či už v meste alebo v štáte. Školy, cesty, úrady, kultúrne stránky, vodovod pre celé mesto.“ Lenže hneď na to kladie na príklade brutality Hlinkovej gardy znásilňujúcej Aničkinu židovskú sesternicu Alicu otázku, že za akú cenu. V tejto chvíli ľutuje čitateľ aj Aničku, ktorá sa cíti oklamaná.

V druhej polovici je román explicitnejší, pravda sa už nedá zakryť. Rozčarovanie je obrovské a sklamanie je na mieste. Mnohé úvahy sú možno drsné, ale úprimne pravdivé a odrážajú, žiaľ, aj realitu dnešných dní: „Nie je to tak, že odkedy máme svoj vlastný štát, nevieme sa zmestiť do kože len preto, lebo je to štát sedliakov a hoferov?“ Tisove prejavy sú autentické, vybrané z jeho príhovorov a kázní. Lavríka muselo miestami až zamraziť z toho, koľko vyhrážok v nich musel objaviť a o to bolo dôležitejšie ich zverejnenie. Každý, kto šíri strach, je totiž vlk prezlečený v baranej koži.

Lavrík sa dostáva do ďalšej kritickej polemiky o tom, či nezlyhal nielen Tiso, ale aj katolícka cirkev, ktorú on reprezentoval, keď vraví: »

O knihu ***Nedeľné šachy s Tisom*** môžete súťažiť zaslaním kupónu DIXIT na adresu redakcie.

KUPÓN » do **16. novembra**

KUPÓN
DIXIT

č. 10/16

» „Náboženstvo má jeden prvok a ten sa menuje obeta. Komu slúži pamäť, ostanú mu spomienky. Kto pamäť nemá, musí sa uspokojiť s ilúziami. Keď niekto urputne mlčí, to sa mu potom ťažko hovorí o hocičom, nielen o Židoch. Vy sa komu spovedáte, pán farár? Vy ste Vodca, pán farár. Vy ste prezident tejto krajiny." Pre objektívnosť však zachytáva aj vyjadrenie pápeža Pia XII.: „Len povrchné mysle môžu podľahnúť bludu a horliť za národného Boha, za národné náboženstvo, nerozumne sa pokúšať vtesnať Boha, stvoriteľa celého sveta, do hraníc jedného národa, uväzniť ho do krvného priestoru jedinej rasy." Cez naštudované fakty a dobové výpovede sa Silvester Lavrík dostal bližšie ku koreňu slovenského štátu. V jednom rozhovore potom povedal, že Jozef Tiso sa ako politik precenil, ako kňaz sklamal a ako človek zlyhal. Po prečítaní knižky ***Nedeľné šachy s Tisom*** ľudia velebiaci „dobu blaha" asi názor nezmenia, ale možno sa na ich tvári zjaví aspoň náznak pýru.

Daniel Hevier ml.

Neemancipované básničky

Básničky pre domáce paničky / Mirka Ábelová / Artforum 2016

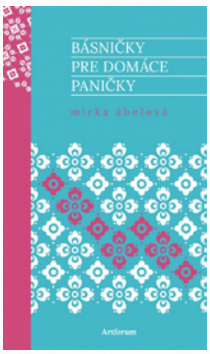

Mirka Ábelová je v súčasnosti pomerne dobre mediálne známa slovenská poetka, novinárka a aktuálne aj hovorkyňa environmentálnej organizácie. Ako poetka sa vlastným debutom predstavila v roku 2011 zbierkou *Striptíz*, o tri roky neskôr upútala knihou básní *Na!* a momentálne prichádza s básnickou zbierkou s jemne ironickým názvom ***Básničky pre domáce paničky***.

Vizuálne príťažlivú knihu definuje už úvodná báseň *Domáce básničky*. Tá otvára cestu k jednotlivým básňam-mikropríbehom, ktoré vo svojom názve nesú ženské meno. Výber mien nie je náhodný – nasledujú po sebe v kalendári od 2. januára do 8. mája.

Kompozične a tematicky zbierka predstavuje súdržný celok. Autorka s dávkou irónie komentuje viaceré ženské spoločenské stereotypy, zreteľné napríklad pri témach materstva, starnutia, samoty, odcudzenia sa v partnerskom vzťahu a nevery, relativizuje ženskú emancipáciu a feminizmus. Tematizuje manželskú, milenecku krízu, ktorá vzniká dôsledkom nedostatočnej či žiadnej komunikácie. Najčastejšou kulisou partnerskej krízy sa stáva intimita noci. Častým spoločníkom protagonistiek básní je nanútená každodenná, neutíchajúca komercia. Ábelovej hrdinky sú zošnurované vlastným intenzívnym emocionálnym prežívaním, z ktorého sa nedokážu vymaniť. Mužský protagonista je často prezentovaný ako sebastredný, necitlivý, neschopný porozumieť žene a jej svetu. So značnou dávku úškrnu autorka identifikuje ženu v spoločnosti a jej „poslanie" v nej. V zbierke sa nachádzajú aj básne s autobiografickými náznakmi (*Miroslava/Ktoré prejdú*, *Tamara/A potom*, *Zora/O čosi menej*, *Viola/Na moment*), respektíve básne, v ktorých autorka odkrýva svoj subjektívny pohľad na písanie, uštipačne sa vyrovnáva s literárnou tvorbou a polemizuje s kritikou (*Gabriela/Napriek tomu*, *Bohumila/Musím to stihnúť*, *Miroslava/Ktoré prejdú*).

Básne zbierky majú podobu krátkeho príbehu, rozprávania s viac-menej vydarenou, údernou pointou. Pointa vystupuje v podobe ofenzívneho kontrapunktu, ktorým sa uzatvára ženský príbeh. Autorka však väčšinou rezignuje na využitie typického repertoáru umeleckých prostriedkov, čo je v konečnom dôsledku škoda, pretože tam, kde po nich siaha (*Veronika/Bez nocí*), výrazne estetizujú básnickú výpoveď, dokresľujú a zvýrazňujú celkovú atmosféru textu. Jazyk básní je uvoľnený, nasýtenosť slangovými výrazmi (pajzel, zmrd, vrzať, éčka, bríle) sa významne podieľa na „zosurovení" básnickej sentencie. Navyše úmyselnou snahou zaujať – možno šokovať – prispieva k anestézii a prvoplánovosti básní (*Jaroslava/Všetkým*). Mirka Ábelová je autorkou intimity, no skutočnosť, že túto intimitu čitateľovi takpovediac vnucuje, spôsobuje ujmu celej zbierke.

Básne zbierky sa čitateľovi predstavujú aj v špecifickej grafickej úprave. Vizuálna podoba jednotlivých strof a veršov na jednej strane podporuje rytmus básne (*Veronika/Bez nocí*, *Tatiana/Výboj*), na druhej strane sa autorka snaží vystúpiť z istého optického stereotypu knižného rozmiestnenia básní. V kontexte knihy je veľmi vydarená spolupráca s ilustrátorkou Ivanou Šátekovou. Jej pastelové kresby protagonistiek básní vtipne, lahodne a s ilustračnou ľahkosťou dopĺňajú a spoludotvárajú Ábelovej básne, a tým aj vyznenie celej zbierky.

Básničky pre domáce paničky sú nesporne zaujímavým dielkom v korpuse súčasnej slovenskej poézie, rovnako jej autorka preukazuje značnú dávku rebelskej svojráznosti a nadania, napriek tomu mám pocit, že je tu veľa zbytočného hrdelného kriku.

Jana Kičura Sokolová

Nemravné čítanie bez pocitu viny

NeVINNÝCH 15 / Marek Mittaš / Artis Omnis 2016

Sú autori, ktorým spoločensko-politické pozadie poskytne jalový úspech v predajnosti titulov, kupovaných zväčša zo zvedavosti poznať (ne)podarený dotyk samozvaného spisovateľa so svetom umenia. Na druhej strane stoja tí, ktorých diela sú ovenčené literárnymi oceneniami a čitateľskými ohlasmi účinnejšími než akákoľvek komerčná reklama. Pridáme jednoslovný prívlastok „kontroverzný" a zacítime esenciu čitateľsky atraktívneho textu. Nasledujúce, ale aj tie predošlé riadky sú o prozaikovi Marekovi Mittašovi, autorovi s vycibreným štýlom a svojráznym pohľadom na svet. Jeho texty vyvolávajú estetický šok s účinkami silnejšími ako káva. Zabudnúť Mittašovo meno po čítaní autorových próz je takmer nemožné. Úprimne, sú návykové.

Vyštudovaný filozof sa so svojím čitateľom nemazná. Spočíta mu všetky hriechy, avšak s noblesou, v rukavičkách. Autorský debut (*Hriechy v rukavičkách*) si zalaškoval so spoločenskými konvenciami a v tušení pikantných scén vyzliekol váženú societu z ich každodennosti. Prekvapivo dekadentnú (prí)chuť majú i ostatné poviedky publikované časopisecky alebo zahrnuté v tematicky ladených zbierkach. Niektoré z nich sa stali súčasťou najnovšieho Mittašovho titulu s názvom ***NeVINNÝCH 15***. Autor tentoraz rozohráva poctivú hru s čistotou úmyslov, ale bez rukavičiek. Natvrdo. A bez pocitu viny.

Hriešne cnostná fotografia Sáry Saudkovej na obálke knihy korešponduje s mnohoznačným titulom. Pätnásť môže byť vinných i nevinných. Nevinných pätnásť textov smie odkryť vinu alebo ju aj vzbudiť. Možno by ich nemal čítať nik pod pätnásť. A som si istá, že ich nezvládne ktokoľvek. Referencie známych slovenských autorov potvrdzujú, že čitateľa čaká zážitok, na ktorý sa nedá dokonale pripraviť, aj napriek znalosti „mittašovského" štýlu.

Listovanie v Mittašovej knihe je prehliadkou nevýrazných, prevažne pracujúcich postáv, vzorne si plniacich rodičovské alebo spoločenské povinnosti vyplývajúce zo sociálneho statusu. Ich mravné správanie sa končí zatvorením dverí bytovky. Vstupom do súkromia sa mení v istú formu deviácie. Exkurz do bizarných myšlienkových

postupov protagonistov sa pretína na križovatke motívov konania. Niektoré sú jednoznačné, iné iba naznačené, najmrazivejšie sú ale tie príbehy, ktorých motívy nevieme presne pomenovať. Skrátka sú. Niekde hlboko v nás. Teda – v nich. Rodičia, partneri, kamaráti, kolegovia, všetci sú zmietaní silnými vášňami a pudmi. Túžia po moci. Túžia po víťazstve. Túžia po úspechu. Ukojeniu vlastných pudov a vášní podriaďujú všetko ostatné, prispôsobujú rytmus života, sú majstri improvizácie. Sú to páni s čistým registrom trestov, naškrobenými košeľami a nepoškvrneným spoločenským statusom. S mäsiarskym nožom za pásom, s kúpeľňou oblepenou celofánom a pripravenými skalpelmi, s perami natrhnutými od zubadla, s pivnicami, kde neskladujú iba zaváraninové fľaše či s vôňou dievčenských rozkrokov na rukách. Na prvý pohľad nevinné dámy pri chvení materinského lona zvierajú v náručí priateľov svojich dcér. Z manželiek sa stávajú milenky. Z mileniek obete choromyseľných milencov. Deti sú milované šašom, ktorému nestíha schnúť kostým v intímnych partiách. Áno, pohybujeme sa na veľmi tenkej hranici, kde tabu a počestnosť odchádzajú so zvesenou hlavou. Na scénu prichádza absurdné, no zato prísne racionálne konanie. Bez afektov, sĺz i výkrikov.

I keď je čítanie niektorých textov priam fyzicky náročné, majstrovsky zvládnutá štylistika, kde každé slovo má svoje miesto a význam, nedovolí ustať. Medzi najnáročnejšie prózy vzhľadom na explicitné scény fyzického násilia môžeme pokladať texty *Selfie* a *Kamaráti*, čiastočne *All inclusive*. Poviedka *Selfie* je vo svojej zvrátenosti dokonalým opisom potlačených túžob a nevysporiadaného osobnostného zlyhania. „V kúpeľni som prechádzal učebnicu anatómie stránku za stránkou, prezeral si aj tie najmenšie kosti a šľachy, kutral sa vo svaloch a všetko sa mi samé zapisovalo do mozgu. Vedel som, že už nikdy – ani na skúške, ani pri chirurgickom stole – nezabudnem, ako sa nazýva tŕňový výbežok hrudného stavca, ktorý som žmolil medzi prstami. Zrazu som sa cítil ako chirurg, možno dokonca primár. Mal som ešte pár mesiacov času, kým si budem môcť podať prihlášku“ (s. 53). Je možné, že Mittašovu zbierku poviedok budú viacerí čitatelia „šacovať“ práve cez detailný opis chirurgických zákrokov, čím ale knihe i samotnému textu skôr poškodia než pridajú na hodnote, neprenikajúc do priam anatomicky vyskladanej pointy, charakteristickej nielen pre tento text. Pridanou hodnotou väčšiny z próz je ich-forma rozprávania, ktorá znásobuje silu výpovede.

Medzi kompozične i obsahovo najzaujímavejšie možno pokladať poviedky *Kvapky proti kašľu*, *Ukradnutý dotyk*, ale aj *Večerné predstavenie*. Posledný zo spomínaných textov pôsobí priam úsmevne, próze nechýba pre Mittaša príznačná irónia a štipka sarkazmu. *Ukradnutý dotyk* je smutnokrásnym spojením so sľubom milovať (sa) až po hrob. Niekedy i zaň. *Kvapky proti kašľu* sú čitateľskou lahôdkou ošetrenou od nepríjemných naturalistických opisov. Jej sila spočíva v zdrvujúcej realite opísaného scenára pre každého, kto trpí akýmikoľvek fóbiami.

NeVINNÝCH 15 žánrovo osciluje na pomedzí hororu a trileru. Čítanie poviedok rozruší, nahnevá, vzbudí hrôzu, zahanbí. Prianie, aby texty patrili iba do autorskej fikcie, je samo fikciou. Marek Mittaš je v tom však nevinne…

Alena Štrompová

Harry Potter a veľký návrat

Harry Potter a prekliate dieťa / J. K. Rowlingová – Jack Thorne – John Tiffany / Preklad Oľga Kralovičová / Ikar 2016

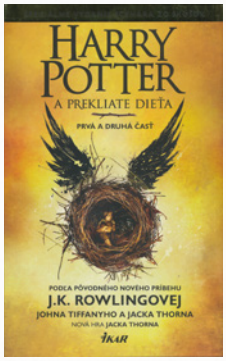

Tak sa nám Harry Potter vrátil, po piatich rokoch od uvedenia posledného filmu završujúceho sériu, po deviatich rokoch od vydania knižky, čo bola predlohou nie jedného, ale hneď dvoch filmov a čo je najpodstatnejšie, po devätnástich rokoch odvtedy, čo sa ten príbeh – ten z knižky a dvoch filmov – odohral vo fikčnom Harryho svete.

Voldemort bol porazený, láska, dobro, priateľstvo a tak vôbec zvíťazili a skončila veľká epická fantasy sága, ktorá sa spolu so sfilmovaným *Pánom prsteňov* postarala o to, aby sa z fantasy stal mainstream. Hlavný prúd, široko populárny a viac-menej akceptovaný žáner, dnes reprezentovaný napríklad extrémne populárnou *Hrou o tróny*, ktorej prvá séria mala premiéru presne v ten rok, ako posledný diel filmového Harryho a nebyť jeho a *Pána prsteňov*, nikdy by v takej veľkorysej televíznej podobe nevznikla.

Lebo Harry Potter, nech si vraví kto chce, čo chce a dotýka sa to i jeho autorky, J. K. Rowlingovej, vždy bol na prvom mieste a najprv fantasy, až potom všetkým ostatným. Literárnym bestsellerom, čo nemá páru, obrodou literatúry pre deti a mládež, popkultúrnym fenoménom, strojom na peniaze, a tak ďalej. Všetko to sedí, v poriadku, ale fantasy najviac, so všetkými benefitmi, ale i obmedzeniami, ktoré z toho vyplývajú.

Tým najzaujímavejším, najviac oslobodzujúcim, a zároveň najproblematickejším je, že kvalita fantasy je priamo úmerne determinovaná kvalitou a funkčnosťou fikčného sveta, v ktorom sa odohráva. Lebo vymyslieť a napísať dobré fantasy zároveň znamená vymyslieť dobrý fikčný svet. Ten Rowlingovej je úžasný, realita spočiatku javiaca sa ako celkom identická s tou našou, akurát nazerajúca za závoj, za ktorý my muklovia nevidíme. Do sveta, ktorý je komplexnejší, úplnejší, ako ten náš, lebo v ňom ešte okrem prísnej racionality funguje aj mágia a veci sa môžu diať iba preto, že sa im verí. Dôverne ten svet poznáme, lebo je aj naším svetom a zároveň ho túžime spoznať ešte viac, lebo je iný. Preto minimálne celá jedna generácia detí čakala na list z Rokfortu, a preto sa ***Harry Potter a prekliate dieťa*** stane bestsellerom a extrémne dobre predávajúcou sa knižkou.

Čo je ale podstatnejšie, kvôli tomu aj tá knižka vznikla, respektíve príbeh v nej.

Ak totiž autor fantasy vymyslí naozaj dobrý, funkčný fikčný svet, jednoducho ho nedokáže opustiť, a to ani potom, keď už vyrozpráva príbeh, kvôli ktorému ho vymyslel. Lebo v takom svete je príbehov viac, nie všetky síce musia byť vypovedané, ale keďže práve toto je spôsob, ako sa do toho sveta vrátiť, autori fantasy sa do nich jednostaj vracajú. A s nimi aj fanúšikovia, ktorí si ten svet zamilovali a chcú viac. Preto vzniká fanfiction. A presne toto sa stalo i J. K. Rowlingovej, príbeh ***Prekliateho dieťaťa*** vznikol len kvôli tomu, aby sa autorka sama mohla vrátiť do sveta, ktorý vymyslela. Fanfiction v čistej podobe. Ku cti jej slúži, že zvolila formu divadelnej hry. Respektíve, s pánmi Thornom a Tiffanym zvolili tento formát, a nech už je to s konkrétnym autorstvom akokoľvek, je nad slnko jasnejšie, aké mená sú tu naozaj dôležité. J. K. Rowlingová a Harry Potter.

Jej postava, jej svet, jej príbeh. O románe samozrejme nemôže byť ani reči, ani scenár divadelnej hry so všetkým, čo k tomu patrí, to nie je, skôr asi naozaj platí, že ***Harry Potter a prekliate dieťa*** je, presne, ako je v knižke uvedené – špeciálne vydanie zo skúšok oficiálneho scenára originálneho predstavenia vo West Ende, pričom vo výsledku to teda má tvar knižky a je to na čítanie.

Aké čítanie? Na jeden záťah, čítanie jedným dychom, ako je v prípade Harryho Pottera dobrým zvykom, čo je pozoruhodné už len preto, že základným spôsobom, akým je tu čitateľovi sprostredkovaný príbeh, je dialóg. Scénické poznámky nás síce vovádzajú do deja a poznámky bližšie charakterizujúce výraz postáv nám dopĺňajú emočný kontext, ale dialógy jednoznačne dominujú. Harry, Hermiona, Draco, postavy, ktoré dôverne poznáme vlastne plnia funkciu akýchsi notoricky známych kulís, lebo v samotnom centre príbehu je Harryho druhorodený syn Albus a jeho najlepší priateľ Scorpius, jediný syn Draca Malfoya. O nich to celé je, a tiež o vzťahu otcov a synov, čo je všetko presne látka na divadelnú hru, akurát je to teda zároveň akože ôsmy príbeh Harryho Pottera, a to je vlastne v konečnom dôsledku dosť problém.

O knihu ***Harry Potter a prekliate dieťa*** môžete súťažiť zaslaním kupónu IKAR na adresu redakcie.

KUPÓN » do **16. novembra**

KUPÓN
IKAR

» Lebo hneď, ako čitateľ strhnutý dejom na konci z príbehu vystúpi, a začne o ňom premýšľať, zistí, že sa síce náramne bavil, ale vlastne iba preto, že sa znova ocitol vo svete, ktorý má rád. Presne ako ho má rada Rowlingová, ktorá znova obraz toho sveta rozšírila a vďaka implementovaniu motívu s cestovaním v čase nám umožnila nahliadnuť i do alternatívnej verzie, v ktorej Harry s Voldemortom prehral, avšak všetko to výpravné a dobrodružné, čo dej ozvláštňuje, nestačí na to, aby príbeh dával sám osebe zmysel. Potter senior sa správa ako idiot, Potter junior ako idiot znásobujúci hlúposť otca, a vlastne jedinou ako tak normálnou postavou je Dracov syn Scorpius, ktorý však nemá dosť priestoru na to, aby sa výraznejšie prejavil, okrem sekvencie, v ktorej je vlastne hlavným hrdinom a celkom najzásadnejšou postavou.

Preto tá pachuť a vlastne i rozčarovanie. Divadelná hra, nech je koncipovaná akokoľvek veľkoryso, azda nedokáže uspokojivo inscenovať onú výpravnú fantasy epickosť, na ktorú sme u Harryho Pottera zvyknutí, a ktorú v normálnej literatúre rieši opis. A navyše, my tú hru čítame, nie sme teda priamo účastníkmi divadelného deja, nepodpisujú sa na nás herecké výkony a vôbec, nie sme súčasťou jedného miesta a času, v ktorom sa príbeh na javisku priamo odohráva, takže celá tá potenciálna psychologická hĺbka a naliehavosť sa z príbehu vytratili a zostalo len torzo.

Ôsmy knižný príbeh Harryho Pottera je tak vlastne akoby upútavkou sám na seba, možno bude film, možno aj u nás niekto ***Prekliate dieťa*** naštuduje ako divadelnú hru, kým sa tak stane, treba dúfať, že je to menej banálne a prvoplánové, ako sa zdá. Lebo Harry Potter nikdy nebol len o dobrodružstve, ktorého je aj tu dosť, ale aj o výpovedi, ktorá tu síce je tiež, ale veľmi nedomyslená, a preto vlastne hlúpa.

Juraj Malíček

Barnesov koncert pre Šostakoviča

Šum času / Julian Barnes / Preklad Ján Litvák / Artforum 2016

Spočiatku počuť harmonický sláčikový orchester. Prechádza do jemnej disharmónie, pridáva sa výstražný klarinet s hobojom. Z dynamického hudobného víru sa vynoria disonancie pikol, fláut, trombónov a trúb. Pridávajú sa bicie nástroje. Postupne všetko stíchne a zostane iba zvuk klopkania na drevený blok signalizujúci tikanie času či prísne udávanie rytmu metronómom. Šostakovičova *Symfónia č. 4, c moll, Op. 43* nám svojím znením evokuje pouličné ruchy, šumy, kakofóniu ruského spoločensko-politického diania 20. storočia či neúspešné, dramatické hľadanie osobnej vnútornej harmónie na pozadí neustáleho, čoraz výraznejšieho a dotieravejšieho tempa metronómu konca života v knihe Juliana Barnesa ***Šum času***.

Román otvára príslovie: „Jeden, ktorý počúva, jeden, ktorý spomína a jeden, ktorý popíja." Práve ono predznamenáva to, že v prozaickom stvárnení života ruského hudobného skladateľa, pianistu a prominentnej figúry Dmitrija Šostakoviča nepôjde o jeho rozsiahle, komplexné, plné zachytenie. Barnes čitateľovi predstavuje skladateľa vo forme auditívne podfarbených rozpomienok (čo je markantné po vizuálnej stránke, kedy text nepôsobí celistvo vzhľadom na separované odseky), či reminiscencií na závratné roky 1936, 1948, 1960, ktoré ovplyvnili a ochromili nielen jeho tvorivý individuálny autorský potenciál, ale aj súkromný život. Julian Barnes vo svojej románovej „pocte hudobnému géniovi" zaujímavo formuluje pohľad na skladateľa Šostakoviča z ľudskej perspektívy. Skicuje jeho osobnosť práve prostredníctvom spoločenskej dobovej situácie. Či už ho vidíme v pozícii nevyhovujúceho tvorcu sovietskeho umenia, ktorý prišiel o post v Leningradskom choreografickom učilišti na konci dvadsiatych rokov 20. storočia, skladateľa, ktorého práca v polovici tridsiatych rokov bola považovaná za chaotickú, afektovanú, zmätočnú, nervóznu či kŕčovitú v prípade *Lady Macbeth Mcenského okresu*, alebo vysoko váženej, úspešnej no prenasledovanej hudobnej osobnosti, z ktorej sa vzápätí stala figúrka v rukách Komunistickej strany ZSSR počas Chruščovovho odmäku.

Na pozadí takzvaných veľkých dejín, ktoré tu zastupujú doznievajúce echá druhej svetovej vojny, budovanie lepších krajších zajtrajškov, Stalinov kult osobnosti, schematizmus potlačujúci individuálnu kreativitu a Chruščovov socializmus s ľudskou tvárou, tu tak vystupujú do popredia malé dejiny osobnosti dôležitého ruského skladateľa a jeho prežívanie týchto politických zmien prostredníctvom vlastnej muzikálnej perspektívy. Postava Šostakoviča nás tak prevedie mladosťou, či už ide o hudobné začiatky alebo prvú „voľnú lásku", počiatočné úspechy v komponovaní, o domácu ostrú kritiku, ale aj pozitívnu zahraničnú reflexiu svojho diela. Na tejto jeho ceste sa tak čitateľ stretáva s osobnosťami ako sú Pasternak, Prokofiev, Miller, Mailer, Shaw, Rolland, má možnosť vidieť do procesu strategického „tútorského preúčania" Šostakoviča a komponovania k politickému obrazu či „rehabilitácie" jeho prác. Protagonistu tu permanentne sprevádza otázka: „Komu patrí umenie?" a umelo, násilne nalinkovaná odpoveď: „Umenie patrí ľudu." Na tomto pozadí registrujeme napätie, rozkol, nesúlad medzi vlastným nezávislým autorským presvedčením a presvedčením v podobe vopred naučenej, nanútenej šablóny. O to zaujímavejšie je potom sledovať postupnú apatiu, nechuť, rezignáciu Šostakoviča, ktorého hudba bola buď zakázaná, alebo musela podliehať norme jednej konkrétnej historickej epochy, a jeho otupenú reakciu na zahraničnú senzáciu okolo jeho skladateľskej činnosti či na následnú zmenu politického fungovania vo svojej krajine.

Šum času Juliana Barnesa je fiktívnou prozaickou spomienkovou „jazdou" historickej osobnosti, ktorej osud je nám sprostredkovaný síce parciálne a fragmentárne akoby v rýchlo sa pohybujúcich obrazcoch krajiny za oknami uháňajúceho vlaku, no zato v plnej hlučnej palete disharmónií dobových dejinných súvislostí.

Lenka Macsaliová

Úprimná spoveď kontroverznej feministky

Strach z päťdesiatky / Erica Jong / Preklad Zuzana Vilikovská / Vydavateľstvo Slovart 2016

Americká poetka a prozaička Erica Jongová sa do povedomia slovenskej aj svetovej verejnosti nezmazateľne zapísala románom *Strach z lietania* (slovensky 1992) – po jeho opätovnom prečítaní ho však v istých chvíľach považujem za rozvláčny. Podobne kritika v New York Times odsúdila časté opakovanie motívov v ***Strachu z päťdesiatky***, ale vyzdvihla jej živé a vtipné pozorovania.

Ako píše autorka, recenzovanú knihu chcela napísať už dávno predtým, aby zahnala starosti z obávaného časového predelu a potlačila strach zo starnutia. Dielo predstavuje memoáre premiešané s esejistickými pasážami a občas s motivačnými časťami v štýle „Návodu na šťastie". Autorka svoju knihu rozdelila do sedemnástich častí, napríklad: *Strach z päťdesiatky*, *Ako som sa stala Židovkou*, *Ako som sa stala druhým pohlavím*, až po záver: *Narodenia, úmrtia, konce*. Kniha má široký časový záber (od 50. rokov autorkinej mladosti až po 90. roky 20. stor.), aj tematický rozsah: od osobných skúseností, cez spoločenské okolnosti až po literárne okolnosti, ako sú stretnutia s Henrym Millerom a ďalšími.

Najväčšou devízou textu je jeho autentickosť. Človek má pocit, že s autorkou sedí v obývačke a počúva jej životný príbeh. Jongová nepostupuje chronologicky, cez životy jej rodičov a starých

rodičov sa dostávame na počiatok 20. storočia, a prenesieme sa do Anglicka, Ruska či Poľska. Tieto príbehy sú však len pozadím pre dobrodružné udalosti spisovateľkinho života, či už je to jej ochota vrhať sa do ďalších ľúbostných vzťahov, alebo aj dramatické okolnosti jej literárnej dráhy: publikovanie prelomového románu *Strach z lietania*, ktorý predurčil jej kariéru.

Ďalšou fascinujúcou vlastnosťou autorky je jej odzbrojujúca úprimnosť. Napríklad sa priznáva, že rukopis svojej prvej básnickej zbierky poslala rôznym vydavateľstvám a vďaka príbuzenským stykom jej vyšla zbierka s prísľubom vydania ešte nenapísaného románu niekde inde. Je však evidentné, že pri svojom talente by dielo skôr či neskôr vydala. Ani inde sa nevyhýba aj nepríjemnej pravde. Keď si napríklad chcela kúpiť byt v lukratívnom dome, zistila, že susedia ju začali šikanovať kvôli netradičnému životnému štýlu a mužským návštevám. Problematického vlastníctva sa zbavila, ale uvedomila si, že podľahla zvodom materializmu a spadla do pasce maloměštiactva.

Hodnotená kniha je postmodernou zmesou, ako káva melange, ktorá dopraje čitateľovi kávu, smotanu, cukor aj obrázky zo škorice: pikantné zážitky a opisy ľúbostných dobrodružstiev či psychologické poradenstvo pre ženy v kapitole *Ako Doňa Juana zmúdrela*. Autorke sa podarili vtipné bonmoty hodné pera Wildea, ako napríklad „Čoho sa bojíme, po tom zároveň túžime, a po čom túžime, toho sa bojíme“ (s. 157). Na druhej strane sa autorka dopustila aj lacných právd: „Človek si nevyberie, čím sa preslávi… Najlepšie, čo sa dá urobiť, je pracovať, a príliš sa nestarať o vonkajšie symboly…“ (s. 197), či „Cesta je taká strmá a taká príkra, akú si ju urobíme… taká stála, akí sme my stáli, taká schodná alebo neschodná, aká je naša vôľa prejsť ju“ (s. 298 – 299). Podobné frázy prezrádzajú skrytú túžbu poúčať, ktorá je skutočnej literatúre bytostne cudzia.

Popri týchto banalitách však nájdeme v tomto mnohostrannom, rôznorodom a štylisticky bohatom diele aj skutočné perly, napríklad cestopisné pasáže venované rôznym miestam v Taliansku. Z knihy je jasné, že Erica Jongová mala k Taliansku intímny vzťah, dokonca napísala, že tam študovala Talianov (mužov). Preto píše o Benátkach či Toskánsku s toľkou vášňou a zanietením. Nemožno pochybovať o tom, že okrem zemepisných znalostí má aj hlboké vedomosti o literárnych súvislostiach spomínaných miest: o pobyte anglických básnikov Byrona a Shelleyho v Taliansku. Najhlbšie a najprecítenejšie miesta prózy prezrádzajú Jongovej vlastného básnického génia, oslavujúceho svojím majstrovstvom konkrétne miesta: „Nič nezmenilo to čaro. Bola som ohromená, zhypnotizovaná. …Rozpadávajúce sa strechy z červených šindľov, zvony, čajky… – to všetko ma očarúvalo, urieklo kúzlom, čo ma privádzalo späť zas a znovu“ (s. 260).

Autorku často zatracujú pre eroticky otvorené pasáže a z druhej strany ju napádajú feministky pre jej nedogmatické politické názory. Svojim fanúšikom však pripravila skutočné gurmánske hody. Ponúka im panorámu historického vývoja aj vývin feminizmu a postavenia žien v USA. Čitatelia neoboznámení s jej tvorbou možno knihu ***Strach z päťdesiatky*** odsúdia, ale pre niektorých osvietenejších môže byť impulzom k tomu, aby vzali do rúk niektoré z jej diel.

Autorka prekladu Zuzana Vilikovská poskytla čitateľom dielo na vysokej úrovni, veľmi citlivé a kongeniálne s duchom originálu, aj keď sa potvrdilo úslovie, že i majsterka tesárka sa občas utne: „Nasledovali sme svojich vodcov – alebo prinajmenšom vedúcich muzikantov: Jediné, čo potrebuješ, je láska…“ (s. 155). Je jasné, že autorka myslela skupinu Beatles a pieseň All You Need Is Love, ale v slovenčine sa nepoužíva výraz „vedúci muzikant“, iba ak by bol „vedúci skupiny“, teda kapelník. Skôr by sme povedali „špičkový“ alebo „popredný“. Inde prekladateľka neprirodzene použila kalk „Dogpatch“ a „Dogpatch Manse“ (s. 277) s významom „chudobné obydlie na juhu USA“ a „nízka sociálna úroveň obyvateľov“. Dal by sa použiť výraz „ošarpaná“ alebo „vidiecka“ „chajda“. Napriek týmto lapsusom je však jej preklad veľmi kvalitný. Veľká chvála patrí aj výtvarnému riešeniu obálky: minimalisticky oranžová plocha so zeleným obrysom olivy a zástavky v pohári symbolicky naznačuje slávnostnú atmosféru osláv.

Čo dodať na záver? Aby sa Jongovej obdivuhodnému opusu u našich čitateľov darilo a snáď aby sme sa čoskoro dočkali ďalšieho prekladu jej kníh do slovenčiny. Táto spisovateľka si to iste zaslúži.

Marián Gazdík

O stromoch a ľuďoch

Tajný život stromov / Peter Wohlleben / Preklad Katarína Széherová / Vydavateľstvo Tatran 2016

Stáva sa, že človek pod vplyvom nejakej udalosti alebo iných ľudí zmení pohľad na svet, možno len na nejakú jeho čiastočku, a novosť pohľadu vnesie do jeho života celkovú zmenu. Tou čiastočkou môže byť napríklad strom, presnejšie povedané les, ako to bolo v prípade Petra Wohllebena, uznávaného nemeckého lesníka, experta v danej oblasti, ktorý o skúsenostiach s lesom a o svojom obrodenom vzťahu k nemu píše v podmanujúcej knihe ***Tajný život stromov***.

Spočiatku úradník krajinskej lesnej správy, dnes už známy ochranár prírody a autor bestsellerov vovádzajúcich čitateľov do ríše „zelených tajomstiev“ si postupne začal uvedomovať, že „les nie je v prvom rade továreň na drevo a skladisko surovín…, ako to vníma súčasné lesné hospodárstvo“, že jednostranný ekonomizujúci pohľad naň je nesprávny, nespravodlivý, škodlivý, a že les môže plniť (za predpokladu, že ide o zdravo sa vyvíjajúci les) iné, prinajmenšom také dôležité funkcie, ako ochrannú a oddychovú. Wohlleben zdôrazňuje, že práve tieto by mali byť postavené nad ťažbu dreva, najmä ak sa posudzovanie nerealizuje z krátkodobého a ani z úzko materialistického hľadiska, ale ak sa zohľadní jedinečnosť priestoru, jeho prínos pre životné prostredie a relaxačné príležitosti pre človeka, aké môže vytvárať les. A aby som dodala ešte jednu funkciu, o ktorej autor síce nehovorí explicitne, ale o ktorej tušíme, ak čítame medzi riadkami – ide o funkciu výchovnú, les totiž, ak spoznáme aspoň časť jeho tajomstiev (a Wohllebenova kniha ich odkrýva), nám môže dávať lekcie zo solidarity s inými, zo sociálneho správania (pomoc slabším a chorým jedincom), z trpezlivosti a z rozvážnosti (rásť pomalšie, vyrovnaným a nenáhlivým tempom), z úcty k všetkému živému, či ide o veľkého tvora alebo o mikroskopický, bežným okom takmer neviditeľný organizmus, všetky totiž navzájom súvisia, vytvárajú celok. A takisto lekcie o potrebe rozmanitosti životných foriem, o potrebe ochraňovať diverzitu jestvujúcu v prírodnom svete. Ani nehovoriac o estetických zážitkoch, aké nám ponúka les alebo aj jednotlivý strom, v každom ročnom období, v každom dennom čase trochu iné, no vždy silne pôsobivé, takmer by som povedala, katarzné…

Wohlleben opisuje v knihe vlastné dlhoročné pozorovanie diania v lese a hoci sa pri zovšeobečňovaní svojich skúseností často opiera aj o výsledky vedeckých výskumov, nevyhýbajúc sa ani odborným termínom a výkladom, jeho kniha sa číta ako pútavý román (podotýkam, v kvalitnom preklade), jednak preto, že autor v nej opisuje vzrušujúce tajomstvá o „neviditeľnom“ živote stromov nad zemou i pod zemou, jednak pre hľadanie mnohých analógií alebo aspoň ich náznakov medzi ľudskou ríšou a spoločenstvom stromov. Dozvedáme sa, že stromy majú „pamäť“, „emócie“, „sociálne cítenie“, že ich koruny uzatvárajú „priateľstvá“, ale že vedia byť niekedy aj veľmi solitérske a egoistické, nespolupracujúce so svojimi druhmi, na čo zväčša doplácajú. Nesmierne zaujímavé sú aj poznatky o tom, že stromy komunikujú medzi sebou prostredníctvom koreňov a húb, ktoré na nich rastú, že podhubie vytvárané týmito hubami môže vytvárať obrovské podzemné siete spájajúce nie iba jednotlivé stromy, ale celé lesy. »

O knihu ***Tajný život stromov*** môžete súťažiť zaslaním kupónu VYDAVATEĽSTVO TATRAN na adresu redakcie.

KUPÓN » do **16. novembra**

KUPÓN
VYDAVATEĽSTVO TATRAN

č. 10/16

» Práve vďaka takémuto spojeniu stromy v prípade ohrozenia môžu používať rôzne typy signálov, akými sa vzájomne informujú o približujúcom sa nebezpečenstve (ataky hmyzu, úbytok vody…). V rámci hľadania analógií so živočíchmi, ba aj so samotným človekom sa autor pri opise života stromov nevyhýba ani takým pojmom ako láska, rodičovsko-detské vzťahy, únava stromov a syndróm vyhorenia, ich zmysel pre čas, ale aj výrazy ako učenie sa, škola, výchova k dobrému hospodáreniu… Týchto analógií nachádza Wohlleben toľko, až sa odvažuje vysloviť hypotézu o tom, že medzi ríšou živočíšnou a rastlinnou je oveľa viac príbuzností, než si dnes myslíme – a mne v tejto súvislosti napadajú slová istého básnika o stromoch ako našich bratoch…

Wohllebenova kniha naznačuje čosi podobné, a hoci nepoužíva priamo básnickú reč, nepochybne vnáša do pohľadu na stromy momenty poézie. Po jej prečítaní budeme vidieť pri prechádzke do lesa trochu viac (a trochu inak), ako sme videli predtým…

Etela Farkašová

Čisté ako hanba

Moja vina a iné / Virág Erdős / Preklad Eva Andrejčáková, Renáta Deáková, Gabriela Magová, Vlado Janček / Aspekt 2016

Na obálke nežná, folková, i keď vo svojej podstate radikálna výšivka od Kundy Crew, dnu zbierka faciek maďarskej spisovateľky Virág Erdős (alebo Kvety Lesnej – „ale čo znamená meno? Meno neznamená nič“), ktorá reaguje na (nielen) súčasné spoločenské problémy. V poeticko-prozaickej knihe ***Moja vina a iné*** sa Virág Erdős zodpovedne stavia do role žalobkyne a súčasne pokorne vníma rolu obžalovanej. Pri menovaní vinníkov neobchádza ani seba, hovorí o svojej vine – o vine ľudskej. Kto iný by mal spoločnosť viniť a kto iný by mal za chyby spoločnosti prijímať vinu, ak nie jej člen?: „mohla som a videla som / všetko hentam tu aj tam / ako ste sa nestarali / že ja sa tiež / nestarám / moja vina moja vina / za to všetko môžem aj / ja že som sa nestarala / ale ty / sa postaraj“ (báseň *moja vina*).

Zbierka je prierezom autorkinej tvorby a obsahuje deväťnásť poetických a päť prozaických textov, celkom z piatich kníh. Vzhľadom na motivickú a štýlovú diverzitu, ale i kvalitatívny posun od diela k dielu bolo bezpochyby náročné vybrať a zostaviť texty tak, aby dávali zmysel nielen samy v sebe, ale aby tvorili funkčný celok a kniha mala svoju makrokompozíciu. To sa, myslím, podarilo. Texty sú motivicky prepojené autentickým hnevom voči spoločnosti, ktorá svojich akýmkoľvek spôsobom odlišných členov viac či menej aktívne ničí, odkladá alebo si ich vôbec nevšíma a pred akútnymi problémami v zmysle hesla „čo nechcem vidieť, to neexistuje“, zatvára oči.

Do slovenčiny prekladali Erdősovej diela Eva Andrejčáková a Vlado Janček, po jednom preklade prispeli aj Gabriela Magová a Renáta Deáková. Vlado Janček sa v KR 9/2016 vyjadruje k špecifikám prebásnenia Erdősovej poézie z maďarčiny do slovenčiny a objasňuje, prečo prispôsobuje reálie slovenskému čitateľovi, ktorý v textoch nájde zmienky napríklad o Luníku, po ktorom sa behá s ľudáckou zástavou, Kulichovom koni, čo má veľké gule a vyníma sa na hrade, aj o Záhorí, Šariši či Kysuciach. Maďarské reálie by pre slovenského čitateľa neboli natoľko úderné, možno ani len zrozumiteľné (ak, tak vo veľmi úzkych kontextoch) a s najväčšou pravdepodobnosťou by nevyvolali práve onen želaný pocit potreby prijať za bezprostredne prítomné problémy zodpovednosť. Texty Virág Erdős sú prilievaním oleja do ohníka, ktorý inak blčí len veľmi neisto, nuž je vari v poriadku, ak sa snaha prekladateľov sústredila na nájdenie cesty, ktorá nenarúša autorský zámer spisovateľky a zároveň čitateľ nepotrebuje vysvetlivky. Na druhej strane je potom ťažké určiť, či sa moja recenzia vzťahuje viac na texty Virag Erdős alebo texty prekladateľov.

Erdős kriticky zdôrazňuje pokrivenú hodnotovú hierarchiu a negatívne javy ľudského konania. V básni *Nech žije 11. apríl, Deň umenia* hovorí (a z jej textov túto neskrývanú tendenciu moralizovať cítiť i bez explicitného priznania), že básnik máva komplex mesiáša. Aj poet je členom spoločnosti, napriek jej neojedinelému dešpektu voči nemu, kultúra je jednou (ak nie hlavnou) z determinačných čŕt society a teda – kto iný by sa mal vŕtať v nasilu prelepovaných, mokvajúcich ranách? Navyše, Virag Erdős je v Maďarsku obľúbená (v slovenčine ide o prvý preklad, no ktovie, možno jedného dňa tiež zľudovie) a je napokon dobre, že sa vo svojej spoločenskej poézii venuje reálnym problémom a namiesto nariekania ich stvárňuje groteskne. Navyše, aj napriek množstvu religióznych, mytologických či historických referencií je stále zrozumiteľná širokému okruhu percipientov.

Esencia tvorby Erdös spočíva v jej pozorovacom talente, schopnosti pomenovať problém a v obratnom synkretizme nielen žánrov, ale aj filozofií. Racionalizmus funkčne kontrastuje so senzualizmom, rozprávkovú naráciu strieda hororový naturalizmus. Väčšina básní je koncipovaná ako kontinuálne vlákno, ktoré si drží svoje tempo, v básňach *keď raz*, *maďarská kuchyňa* či *takže teraz mudrlanti* suverénne konfrontuje objektívnu realitu so subjektívnou optikou a čitateľovi nedá priestor vydýchnuť si. V poviedkach i básňach sa biblické motívy viackrát prelínajú do súčasnej reality a pre dielo môžu nadobúdať až akýsi charakter fatálnosti. Napríklad mnohorako obmieňaným motívom babylonskej veže evokuje Erdős v čitateľovi nemožnosť komunikácie, tá však, paradoxne, nie je prekážkou pre postavy. Nedopovedanosť začatého hrá rolu len z pohľadu zvonka. Ide o akúsi brueghelovskú babylonskú vežu, poskladanú z rôznych štýlov, z ktorej cítiť neodvratnosť pádu. V textoch sa viackrát vynára paralela s Uhorskom, ktorá ústi do pripomienky Trianonskej zmluvy, čím Erdős primárne upriamuje pozornosť na stále boľavé miesto maďarských dejín a zároveň pripomína otázku etnických menšín a zaobchádzanie s nimi, v danom kontexte a nadväzujúc na spomínanú problematiku prekladu je nevyhnutné poukázať aj na význam Trianonskej zmluvy pre Slovensko.

Virág Erdős je autentická a vecná, vo svojich dielach kondenzuje mnohoraké otázniky vzťahu jednotlivec – skupina, apeluje na situáciu etnických menšín, migrácie aj rodových stereotypov. Reflektujúc stav spoločnosti sa nevyhne občasnému generalizovaniu, čím vytvára obraz o bezútešnosti situácie a zrnko nádeje v inak citeľnom rozhorčení vidí len medzi ilúziami o priam utopistickom svete budúcnosti. Ten je u Erdős absolútnym opakom sveta prítomnosti. A to je idea pomerne desivá. Na druhej strane rezonuje otázka, akej masy sa takýto text dotkne. Tí, ktorí sú si vedomí potreby nápravy a cítia vinu aj keď by nemuseli, nepotrebujú vnímať ničí hnev a s tými, ktorí si vinu nevedia či nechcú priznať, nepohne ani vztýčený prostredník, tobôž nie vystretý ukazovák. A to je idea ešte desivejšia.

Radka Komžíková

Labutia pieseň mlčanlivých sirén

Mlčanie Sirén / Adelaida García Morales / Preklad Sofia Tužinská / Vydavateľstvo Slovart 2016

Po viac ako dvoch dekádach od momentu, kedy ***Mlčanie Sirén*** uzrelo svetlo sveta, sa na Slovensku objavil preklad tohto útleho diela jednej z najobľúbenejších španielskych autoriek druhej polovice 20. storočia. Adelaida García Morales

nám hneď v úvode naznačuje trpké odlúčenie hlavných ženských postáv, ktoré sme ešte ani nemali možnosť spoznať. Ihneď vieme, že šťastný koniec nie je súčasťou tohto príbehu. Cítiť z neho črty magického realizmu, kde sa v na pohľad obyčajnom prostredí stávajú nadpozemské veci. Najmä v kritických, ba rozhodujúcich momentoch života.

Do prostredia bohmi zabudnutej a vymierajúcej dediny Las Alpujarras autorka zasadila príbeh mladej učiteľky Márie a jej priateľky Elsy, poznačenej spaľujúcou láskou k neznámemu Agustínovi Valdésovi. Nekonečné ticho nezdielnych, nemeniacich sa obyvateľov a tvrdosť horského prostredia Morales vykrojila zo svojej vlastnej pamäti. V tejto oblasti niekoľko rokov žila a čerpala tu námety pre svoje najlepšie diela. Možno teda usúdiť, že odmietnutie, osamelosť a izoláciu, ktoré pri čítaní cítime, prežívala aj sama autorka.

Elsa, ničená tlakom neopätovaných citov, sa ukrýva do sveta fantázie a odmieta akceptovať realitu bez vytúženej lásky. Podvedome zavrhuje možnosť vykročiť z tohto začarovaného kruhu, pretože by jej z krásnych predstáv nič neostalo. Kniha teda nie je iba o neopätovanej láske, ale hovorí aj o vnútornom konflikte človeka, ktorého nenapĺňa a vyčerpáva realita. Fixácia na platonickú lásku je pre Elsu katastrofou a mlčanie jej vyvoleného je len podporením idey, že vzájomné mlčanie je vo vzťahu tým najhorším trestom.

Morales svoje sirény modeluje na základe interpretácie Kafkovho podania Odysseovej púte medzi tieto mytologické tvory. Kafka tvrdí, že ich mlčanie je oveľa nebezpečnejšie než ich spev. Na základe tejto premisy vykresľuje Odyssea ako objekt túžby, nie ako potenciálnu obeť. Mlčanie má symbolizovať prejav silnej a nehynúcej emócie. Elsa je sirénou, ktorej vábenie nebolo a nikdy nebude opätované, a preto je odsúdená na večné utrpenie. Faktom ostáva, že odkazy na Kafku si vyžadujú hlbšie pátranie pre pochopenie.

Miestami sa čitateľ môže cítiť zavalený filozofickými prejavmi, prípadne podráždený z nemohúcnosti či detinskosti Elsinho správania. V dnešnej (pre)emancipovanej dobe je priam nemysliteľné nechať sa strhnúť takou intenzívnou závislosťou od iného človeka, akou je unášaná naša hrdinka. Musíme sa však na Elsino martýrstvo pozrieť z hľadiska doby, a najmä prostredia, v ktorom sa príbeh odohráva.

Na tomto mieste sa žiada spomenúť podobnosť Elsy s postavou Liny z tetralógie Eleny Ferrante (o oboch píše v tomto čísle KR na strane 11 Peter Bilý, pozn. red.). Postavy na pohľad absurdne rozdielne spája jeden zásadný cieľ – poprieť, respektíve odmietnuť vlastnú existenciu a rozplynúť sa vo svojom okolí. Chcú tak konať, pretože nedokážu (alebo nechcú) bezmyšlienkovito prijať úder nadiktovaný spoločnosťou. Ich labutia pieseň je odbojom, snahou naposledy osláviť svoje vnútorné ja. Naznačujú nám obe autorky, aké ťažké je pre ženy byť samými sebou v prostredí, ktoré sa za každú cenu snaží vyformovať ich podľa vlastných predstáv?

Mlčanie Sirén vás môže inšpirovať k zamysleniu sa nad spôsobom, akým milujeme a žijeme. Nedá sa však povedať, že kniha osloví všetkých. Príbeh má potenciál, ale beží príliš divoko a postavy miznú v oblaku prachu. (Ostáva nám trpko v ústach z premrhaného života.) Ak sa Slovart rozhodne vydať populárnejšie dielo Morales *Juh* (*El Sur*, 1981), ktoré bolo dokonca sfilmované, budeme môcť objaviť ďalší rozmer spisovateľkinho talentu.

Ivana Hricová

Ihrisko, z ktorého budete chcieť odísť

Ihrisko / Lars Kepler / Preklad Mária Bratová / Ikar 2016

Knižnú sériu s charizmatickým detektívom menom Joona Linna od autorskej dvojice známej pod pseudonymom Lars Kepler si čitatelia obľúbili. Práve pri písaní poslednej detektívky *Stalker* autori dostali nápad na úplne novú sériu z trochu iného žánru. Otázkou ostáva, či na utiahnutie celej novej knihy, prípadne viacdielnej série, stačí dobrý nápad.

Kniha ***Ihrisko*** sa posúva do žánru mysteriózneho, respektíve psychologického trileru. Väčšina deja sa odohráva v hlave hlavnej hrdinky. Jasmin Pascal-Andersonová bola ako poručíčka pod velením NATO v rámci Operácie Joint Forge nasadená do bojov v severnom Kosove. V Leposaviči utrpela strelné zranenie, pri ktorom sa jej na dve minúty zastavilo srdce. Keď bola klinicky mŕtva, uvidela život po živote. Ním bol tajomný prístav, ktorý sa zdá byť skutočným. Natoľko tomu uverila, že po prebratí sa nevedela zbaviť dojmu, že skutočne bola svedkom toho, čo sa deje po smrti. So svojím známym z vojny, Markom, splodila syna Danteho a niekoľko nasledujúcich rokov uplynulo bez problémov. Až do chvíle, kedy mala možnosť si znovu spomenúť na tajomný prístav. Pred svojím okolím to nedokázala utajiť, a tak išla na liečenie do nemocnice pre duševne chorých. Pár dní po prepustení mala spolu so svojou mamou a päťročným synom Dantem dopravnú nehodu a opäť sa dostala do posmrtného sveta. Tentokrát žiaľ aj so synom.

Hry so životom a smrťou sú plné rizika. Jediným riešením, ako sa dostať zo všetkých problémov preč a zachrániť pritom syna, je prejsť Ihriskom. To je, zdá sa, tiež skutočné a veľmi nebezpečné. V posmrtnom prístave čas plynie veľmi pomaly, nie je v ňom slnečné svetlo a ľudia tam nespávajú. Inak svet pôsobí priveľmi reálne a je skôr kópiou toho ozajstného. Pripomína výlet do Číny, ktorú aspoň z obrázkov a encyklopédií každý pozná.

Titul ***Ihrisko*** prináša odlišný pohľad na posmrtný život. Dejová línia je naviazaná na teóriu, ktorá bola vzhľadom na dôkazy v príbehu zobrazená ako reálna. Niekomu sa síce vízia čínskej podoby prístavu páčiť nemusí, ale dáva to zmysel. Vo východnej Ázii je veľmi silný kult predkov a mŕtvych. Mohlo to byť tak, že sa Číňania inšpirovali svetom mŕtvych. Architektúra v prístave akoby z oka vypadla tej, ktorú poznali starí Číňania. Aj samotný príbeh pôsobí originálne. Hlavnou témou je záchrana syna a jeho duše. Pomôžu lekári, alebo boj proti zlu v záhrobí? Narazíme na ľudí so všetkými smrteľnými hriechmi, ktoré podľa kresťanov existujú. V posmrtnom svete sa stretneme so skorumpovaným súdnictvom, podvodmi, klamstvami, závisťou a nenávisťou. Na druhej strane sa v ňom nachádzajú aj silné kamarátstva či milostná zápletka. Neprekvapí závažná téma lásky matky k dieťaťu a ich vzájomný komplikovaný vzťah.

Vďaka krátkym kapitolám kniha pôsobí ako akčný film s častým strihom. Dej je písaný z pohľadu tretej osoby, dôležitú úlohu má rozprávač, ktorý svižne krátkymi vetami opisuje činnosti a prostredie. V tomto smere niet čo vytknúť. Viditeľný je aj rukopis autorov. Ten kvalitne prekladá do slovenčiny Mária Bratová. Na štylistické a gramatické chyby som nenarazil a celkový dojem z prekladu pôsobí atraktívne.

Ihrisko je vhodnou knihou pre tých, ktorí majú záujem o tému posmrtného života a sú schopní popustiť uzdu fantázii. Môžeme len rozmýšľať nad tým, či hlavnú hrdinku nepoznačila vojna v Kosove a či si to v hlave všetko nevymyslela. Na knihe je krásne aj to, že môžeme rozmýšľať nad tým, či sú udalosti v knižnom svete reálne, alebo sú len čírou predstavou. Ide o pôsobivé dielo, ktoré oko čitateľa tak často neuvidí.

Jakub Pokorný

Interpretácia básne Janka Jesenského *Z výletu*

(Verše, 1905)

Z výletu

Sťa hrozný, dravý, čierny vták
nad horu vytisol sa mrak
a hodváb neba, čo sa kloní
nad hájom, zdrapiac, šumom honí
za jedľou jedľu, bukom buk.
Tmie kolo. Vlhne ovzduch vonný.
Blesk v očiach. V ušiach búry huk.

Už zatkli hudci sláky v struny
a párov tancujúcich vlny
po brehoch roztiekli sa vraz.
Ja beriem mäkkú rúčku v paž
a s vďakou ochotného decka
podávam s ihlou klobúk váš
a kladiem plášť na vaše pliecka.

Blesk rozhorieva. Búry hrom
sa šíri strašným hukotom.
Tma v seba bielu cestu vplietla.
Sťa silná, veľká, mokrá metla
dážď šľahá v slabý slnečník.
Pod ním v tme čoraz viacej svetla,
v hučaní čoraz tichší vzlyk.

Po mokrej kĺžeme sa ceste.
— Či pamätáte, slečna, ešte
tú noc? Na zavlhnutý sad
začína mesiac svetlo liať;
tam sponad brala do aleje,
cez zapálených jelší rad,
na chodník biele škvrny seje.

A jedna drobulinká z nich
do vlasov vlieza spletených.
— Vy také krásne vlasy máte —
jagocú sa v trasúcom zlate.
Svit skĺzol sa na vašu tvár,
až vhupla, ak sa pamätáte,
do mojej duše kási žiar.

S ňou miloval som túhou skrytou
a silou utajených citov
— až zatriasol sa nehou hlas —
ten tichý, mierny obraz váš.
Len ruku chytiť, bol by býval
tú krásnu noc obňal cez pás
a zľúbal svet, čo som vysníval.

No ktosi zavolal na čaj.
A vy ste šli, a zmizol báj.
Za vami ja. Tam na terase
o dobrej zemiakovej rase
zaplietli dlhú, fádnu reč.
Vy jeseň spomneli ste zase —
a poézia bola preč... —

Plač veľký neba neprestáva.
Do neho reve hôrna riava.
Dážď bičom plieska v stromov list.
Roznáša poľom víchor hvizd.
Hrom celým telom sveta striasa,
a v tento huk a šum a švist
ohromná fakľa bleskov jasá.

A leje zasa biely plam
na obraz váš, čo tak rád mám!
Dážď máča vaše drahé líce.
Vlas uvoľnený víchor chyce.
Krok zachytáva hebký šat.
— Ach! V krásach tejto povíchrice
dovoľte rúčku scelovať!

Keď tisíc kvapák na vás padá,
keď tisíc bleskov na vás vzhliada,
keď čierni líca tisíc chmár,
keď tisíc vanov hladká tvár,
v tom hneve neba prešírokom, —
rtom zvoľte zvlažiť prstov pár
a zaľúbeným pozrieť okom

na vás, na vás! Jedinký raz!
Voň vložím srdca svojho hlas,
keď čisto plesá, čisto túži
a čisto zmiera a sa súži
ten lepší ľudský majetok,
čo milovanej duši slúži
sťa uľaveniu slzy tok.

Ja podám vám ho v citoch vrelý
ten majetoček — celý, celý!
On neraz padal v hrany skál
a neraz som ním zaplakal.
Včuľ splačem vďakou padnúc v hradskú,
že ideál som dočakal... —

— Nuž, a vy máte advokátsku? —

Blesk zablysol. Hrom zareval.
Dážď šustol. Víchor zvýskol v pole.
Ach! Ľudské duše — skaly holé!
Docítil som a dospieval.

Janko Jesenský s manželkou Annou r. Bottovou na Sliači. **Foto** *Literárny archív* SNK.

V *Národných novinách* (v čísle 95) bola 16. augusta 1902 uverejnená báseň *Z duše priateľovej* s podpisom Dr. Ján Jesenský. Pod názvom boli uvedené žánrový podtitul *Romanca* a aj motto – krátky citát z *Národných novín* z 2. augusta 1902: „Výlet do hôr nebol na programe, nebol v úmysle, nik ničoho nepriprával, ničoho sa nechystalo, a bol väčší, než inokedy...“ Dnes by sa táto „udalosť“ možno premenila na hashtag na instagrame.

Už názov, podnázov aj motto Jesenského básne dávali čitateľom jasné inštrukcie na vnímanie poetického posolstva: intímny výraz vnútorného stavu muža („z duše priateľovej“), s jasným emocionálnym pozadím lyrického až sentimentálneho charakteru („romanca“), reálna udalosť spontánne vyvolaná okolnosťami (úryvok z novinového úvodníka o povahe výletu). Neskôr, v roku 1905, Jesenský túto báseň zaradil – avšak už pod novým názvom *Z výletu* – do svojej prvej knižnej zbierky *Verše*, do časti *Pohľadnice*, ktorá obsahuje najmä básnické texty hravej až satirickej povahy.

Hoci na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že báseň má funkciu veršovaného pozdravu či lyrického príhovoru, jej dialogická povaha je nesúmerná – citovú angažovanosť muža signalizujú dlhé monologické prehovory, emocionálne indiferentnú pozíciu ženy jej až príliš vecná, do ekonomickej reality zasadená záverečná otázka: „Nuž a vy

máte advokátsku?“ Skutočným zmyslom výpovede je stav citového sklamania lyrického subjektu-muža, ústiaci v záverečnom verši do vyjadrenia absolútnej rezignácie: „Docítil som a dospieval.“ Kým však k nemu dôjde, čitateľ môže sledovať bytostné nasadenie „rozprávača“ a emocionálnu neúčasť jeho partnerky priamo v akcii – mužovu túžbu po poézii rušia a ničia prízemne realistické témy, ktoré v rozhovore akceptuje či priamo nastoľuje žena (kvalita zemiakovej sorty, sociálne postavenie nápadníka).

Úvodný obraz básne tematizuje nečakanú búrku v lese. Pri evokácii jej atmosféry básnik využíva synestéziu, spájajúc nielen zrakové a sluchové vnímanie, ale dokonca aj čuchový a hmatový zážitok: „Tmie kolo. Vlhne vozduch vonný. / Blesk v očiach. V ušiach búry huk.“ Hoci sú krátke syntaktické konštrukcie výrazne vecné, i tak implikujú dramatickosť situácie, napätie, aj istú tajomnosť prostredia. Prírodný obraz však v druhej strofe strieda ľudská situácia: búrka preruší tanečnú zábavu a jednotlivé páry sa usilujú pred ňou skryť. V tejto situácii sa práve haptický moment (hmatový, dotykový – „Ja beriem mäkkú rúčku v paž“) stáva podnetom na vyslovenie najvnútornejších dojmov a citov zo strany muža.

Muž dvorí žene, ktorú v kontexte básne synekdochicky odhaľujú len kostýmové rekvizity – klobúk, plášť, slnečník. Jej obraz zodpovedá secesnej obraznosti aj farebnosti, s motívmi kvetov aj zlatistého nádychu. V temnote búrky a v prítmí lesa sa žena stáva akoby až svetelnou dominantou, vychádza z nej žiara, ktorá inšpiruje muža dať priechod dovtedy skrývaným citom. Hoci si je protagonista vedomý, že doteraz miloval len obraz partnerky a že sa pri svojich túžbach pohyboval len vo svete, ktorý si sám vysníval, stret s realitou je pre neho pomerne drsný: „o dobrej zemiakovej rase / zaplietli dlhú fádnu reč. Vy jeseň vzpomneli ste zase / a poézia bola preč“.

Muž sa však nevzdáva: partnerku vníma ako osudovú ženu, po ktorej vášnivo túži, a jeho jediným želaním sa stáva, aby práve v nepriazni počasia získal jej dovolenie bozkať jej ruku a zamilovane na ňu hľadieť – aspoň „jedinký raz“. Vystupňovaná búrková kulisa je mu vítaným pomocníkom, pretože zblíženie má nastať práve v situácii, „keď tisíc kvapiek na vás padá, / keď tisíc bleskov na vás vzhliada, / keď čierni líca tisíc chmár, / keď tisíc vanov hladká tvár“. Ak by k naplneniu túžby došlo, pre protagonistu by to znamenalo, že sa dočkal svojho vysnívaného ideálu. Nič také sa však nekoná.

Telesná blízkosť sa nemení na citovú blízkosť, výsledkom stretnutia je stav nepochopenia a sklamania. Scéna poetického vyznania je prerušená pragmatickou otázkou o životnom zabezpečení, no črtajúca sa láska z rozumu bola presne tým, čo Jesenský vo vzťahoch odmietal. Aj preto je duševný stav jeho lyrického subjektu depresívny a poznačený smútkom. Kým Kraskov lyrický subjekt trpel v samote, Jesenského hrdina prežíva rovnaké muky obklopený ľuďmi na terase, navonok vtiahnutý do rozhovoru, ale v skutočnosti unikajúci do vlastného vnútorného sveta. V jeho svete „veľký plač neprestáva, do neho reve hôrna riava, dážď bičom plieska, hrom striasa celý svet“. Prírodné živly vyčíňajú, aby ukončili jeho citové poblúznenie: „Blesk zablysol. Hrom zareval. / Dážď šustol. Víchor zvýskol v pole.“ Ešte aj personifikovaná syntaktická konštrukcia implikuje, že všetko je dokonané. Akoby sa všetky prírodné javy rozhodli navodiť atmosféru apokalypsy či starozákonnej potopy, v ktorej sa ako Noemov koráb zmieta duša muža, presne v línii prírodno-psychologického paralelizmu ako tradičnej modernistickej štylistickej figúry, vyjadrujúcej totožnosť prírodnej a psychickej situácie.

Vďaka neadekvátnej reakcii partnerky nemusí ani zaznieť osudové „nie“, aby bolo jasné, že dva životné osudy sa nespoja. Nevhodná otázka ženy spôsobí, že mužský protagonista „docítil“ a „dospieval “, alebo inak povedané doľúbil, či ešte inak – prebudil sa zo svojho sna.

Báseň mala reálny základ, ale iné poetické vyústenie ako v skutočnosti: adresátka Jesenského básne Žela Duchajová-Švehlová po rokoch spomínala, že sa jej básnik ospravedlnil za nepravdivý koniec ich spoločnej epizódky v básnickom spracovaní.

„Pohľadnicová“ báseň *Z výletu* je syntézou viacerých charakteristických prvkov nielen Jesenského novoromantickej poézie, ale tiež poézie Slovenskej moderny vo všeobecnosti. Medzi jej príznačné rysy patria o. i. psychologický ponor do vnútra lyrického subjektu, tematizácia ženy a prírody, motív masky, využívanie dobového poetického inštrumentária zhodnocujúceho impulzy secesie, impresionizmu a novoromantizmu, symbolizmus, využívanie synestézie viacerých zmyslových vnemov, ironická pointa. Slovenská poézia z prelomu 19. a 20. storočia sa aj týmito charakteristikami plne začleňovala do dobového európskeho modernistického kontextu.

Takúto kultúrnu situovanosť slovenskej modernistickej poézie potvrdzuje aj aktuálne vydaná antológia ***Stredoeurópska moderna***, ktorú edične pripravila nemecká slavistka Zornitza Kazalarska. Kniha, ktorá nedávno vyšla ako štvrtý zväzok edície *Lyrické smery 20. storočia* vo Vydavateľstve Slovart, zahŕňa texty od 54 autorov, medzi ktorými nechýbajú ani predstavitelia Slovenskej moderny: Ivan Krasko, Janko Jesenský, Vladimír Roy a František Votruba. Autori zahrnutí vo výbere písali viacerými jazykmi – po

nemecky, maďarsky, rumunsky, poľsky, česky, slovensky, čo editorka spája s dobovým faktom, že autori na prelome storočí často cestovali, čím sa vytvárali geografické spojnice, prepájajúce medzi sebou nielen také umelecké metropoly Európy ako Paríž, Viedeň, Berlín, Praha či Krakov, ale v ich blízkosti sa ocitli aj Bratislava, Záhreb, Ľubľana, Belehrad a Sofia.

V antológii je určujúce tematické kritérium, na základe ktorého sa Z. Kazalarska usiluje vyskladať mozaiku stredoeurópskej moderny, pričom jednotlivé kamienky predstavujú dobové charakteristiky, témy a motívy: *Moderna*, *Duše*, *Fin de siècle*, *Nálady*, *Slová*, *Portréty*, *Svety*, *Kvety*, *Krajiny*, *Syntézy*, *Vášne*, *Piesne života*. Napríklad hneď prvá kapitola *Moderna* je hľadaním odpovede na otázku, čo je moderné. Odpovede sa rôznia, prelínajú, dopĺňajú aj negujú, čím sa len podporuje terminologická problematickosť pojmu. Podobnú pestrosť odhaľujú aj ďalšie kapitoly – hoci pri modernistických náladách ide „len“ o pestrosť na škále medzi čiernou a sivou, ak by sme mali znázorniť pestrosť v jednom z dominantných priestorov moderny, ktorým bola záhrada, narazili by sme na nekonečnú paletu nielen farieb, ale aj rôznorodosť flóry, ktorá sa v jej zákutiach ukrýva.

Antológia je doplnená bohatým obrazovým materiálom, ktorý sugestívne navodzuje umeleckú atmosféru obdobia na prelome storočí, s dominantným akcentom na atmosféru, na to, čo je – v súlade so slovami rakúskeho modernistu Huga von Hofmannsthala – ľahšie vycítiť ako definovať. Reprodukcie približujú nielen dobové obrazy a kresby, ale aj na prelome storočí populárnu a rozšírenú plagátovú produkciu, a takisto obálky dobových európskych modernistických časopisov či ilustrácie z nich.

Andrea Draganová

KUPÓN » do **16. novembra**

KUPÓN
VYDAVATEĽSTVO SLOVART

O knihu ***Stredoeurópska moderna*** môžete súťažiť zaslaním kupónu VYDAVATEĽSTVO SLOVART na adresu redakcie.

„Dupnúť. Nakričať. To na nich platilo, toho sa báli, to rešpektovali.“

Včera skutočnosť, dnes hyperbola

Kedysi, za gymnaziálnych čias v bývalom režime, keď sa mnohé pomenúvalo inakšie, medzi študentmi kolovala parafráza na známy román Ladislava Mňačka ***Ako chutí moc*** (Vydavateľstvo Európa). Stačilo, aby sa niekto druhého spýtal: „Aj tebe chutí moč?“ – a už sa vedelo, kam smeruje kalambúrna narážka. Pritom, paradoxne, väčšina študentov zakázanú knihu ani nedržala v rukách, nieto ešte čítala. Jednoducho, Mňačkov román bol legendou so všetkým, čo k tomu patrí.

Keď sa po spoločenských zmenách autor znovu mohol objaviť na Slovensku osobne i svojimi dielami v nových vydaniach, k druhému vydaniu diela (1990) pripojil *Pár slov po dlhých rokoch*. Rozoberá v nich okolnosti vydania, svoju anabázu ľudskú, autorskú. Na margo protagonistov režimu, nomenklatúrnych kádrov, uviedol: „Dupnúť. Nakričať. To na nich platilo, toho sa báli, to rešpektovali.“ Ibaže to dupnutie si dovolil málokto. A najmä nie človek neznámy, bez vplyvu, taká vzbura by vyznela smiešne a bola by hneď v zárodku zmarená. Hlas Mňačkovej tvorby bol však v tom čase už dostatočne relevantný, autor sa poznal s viacerými prominentmi, nebolo ho možné len tak odignorovať. Napokon vydanie vyvolalo v istých kruhoch až hystériu, do kauzy sa zaangažoval aj vtedajší prezident Novotný a Mňačko si naveľa vyslúžil ako „zaslúžilý nositeľ straníckych trestov“ jeden ďalší navyše.

Mňačko o moci napísal román, lebo politický pamflet by napriek svojej odvahe nikdy nebol pretlačil na publikovanie vo vtedajšom Československu. Moc ako hlavnú tému diela obracia zo všetkých strán, dalo by sa povedať, že ju griluje nad ohňom pravdy. Píše: „Moc … nie je dobrá ani zlá. Moc sa môže stať dobrom, moc sa môže stať zlom, záleží na tom, kto ju používa. Ako s ňou vie zaobchádzať.“ Na inom mieste autor uvádza, že pre moc a peniaze sú ľudia schopní robiť čokoľvek, nechajú sa podplácať, dajú si hovoriť, akí sú geniálni, utápajú sa vo vlastnej dokonalosti… Moc ničí – a absolútna moc ničí absolútne. Mňačko zdôrazňuje, že moc je veľmi silný omamný prostriedok, droga, ktorá po čase zlomí takmer každý charakter. Poukazuje na to, že moc – podobne ako droga – sa po čase stane cieľom celého bytia a snaženia človeka, ktorý je s ňou spätý. Zhromažďuje jej stále viac a viac, má o ňu strach, bojí sa, že by o ňu mal prísť. Podľa Mňačka na moc treba byť náležite pripravený, pretože ak ju človek nevie použiť, môže napáchať viac zla ako dobra. Ľudia, ktorí sú pri moci, robia chyby, vinia však za ne vždy „tých druhých“.

Už z týchto niekoľkých úvah „banketového“ fotografa Franka, novinára s prístupom k najmocnejším, akéhosi alter ega Mňačka, je zrejmé, že vyjadrenia prekročili kazajku doby svojho vzniku. Platia rovnako včera i dnes. Frank uvažuje počas troch dní oficiálnej štátnej rozlúčky, masových organizovaných kondolencií po úmrtí zámerne bezmenného predsedu kabinetu, ktorý je nanajvýš titulovaný ako Veľký. Súčasné úvahy sú popretkávané reminiscenciami, pretože Frank ako bývalý spolužiak, kamarát a neskôr už len tieňový pozorovateľ a zaznamenávateľ kariéry Veľkého má na čo spomínať. Ako sa kazili sny, krivili charaktery, ako sa rozmáhal strach, ako vzostup sprevádzala tvrdosť a krutosť a zaokrúhlenie tela symbolicky predznamenalo úpadok. Napokon, o samotnom deji netreba veľa hovoriť, nespočetnekrát sa už pretlmočil v čitateľských zošitoch, referátoch a ťahákoch. Z proskribovaného románového textu sa stalo dielo odporúčané aj pre študentské čítanie.

V roku 1968, keď román ***Ako chutí moc*** vyšiel na Slovensku a v Čechách prvý raz knižne, študenti, ako takmer vždy, patrili k najrevolučnejším zložkám spoločnosti. Zámerne hovoríme o zložke, pretože mladí revolucionári vyrastali v režime, ktorý si rád každého škatuľkoval. Či chceli, či nie, niesli na sebe pečať dobovej výchovy. Z dnešného pohľadu sa zdajú niektoré ich vzbury až smiešne. Oni však vlastne prvý raz v živote zdvíhali hlavy, dovtedy učení poslúchať. Dnešní mladí ľudia už zväčša žiadnu skúsenosť s totalitným režimom nemajú a preberajú vzorce správania nedávno u nás ešte nevídané. Ich asertivita je taká veľká, že v očiach starších hraničí s drzosťou. Minulosť ich, až na malé výnimky, nezaujíma, ich interes je obrátený k prítomnosti a budúcnosti – predovšetkým tej ich. Z tohto pohľadu potom zákonite Mňačkom umelecky opísanú skutočnosť vnímajú skôr ako hyperbolu, antiutópiu, mnohým veciam nie sú schopní porozumieť. Navyše v takej spoločnosti, ktorá preferuje súťaživosť a kariérny rast a kontakty s druhými vyhodnocuje podľa miery prospešnosti. V spoločnosti, ktorá nezriedka ľudí hodnotí podľa rozsahu ich moci – čím viac, tým lepšie. Našťastie sa ešte vždy nájde niekoľko aktivistov, ktorí na koncentráciu moci a s ňou často spojené nelegálne praktiky upozorňujú.

Mňačko sám v živote prešiel veľkým oblúkom postojov – od okiadzača socialistického režimu až k jeho nezmieriteľnému kritikovi. S názormi, ktoré si v princípe uchoval počas posledných dekád života, by dnes zrejme patril do tábora uvedených aktivistov. Protestoval by proti tým, ktorým príliš zachutila moc a nechajú sa ňou ovládať. Od prvého slovenského vydania po takmer päťdesiatich rokoch vo Vydavateľstve Európa práve vyšlo vydanie tretie – a tým zároveň kniha tretí raz vstupuje do iného spoločenského koloritu. Dnes je opäť ako pri svojom zrode odbojná – tentoraz proti mainstreamovému ladeniu. Ktovie, koľkých mladých dnes táto jej odbojnosť navnadí natoľko, aby opustili bezpečný „mama hotel“ a vydali sa na tŕnistú cestu humanity a nie chniapania sa po čoraz väčšej moci. Len ťažko povedať, či bude stačiť proti moci samotnej – ktorá bude existovať vždy – dupnúť a nakričať na ňu, ako to bolo kedysi.

Ľuboš Svetoň

KUPÓN
VYDAVATEĽSTVO EURÓPA

« KUPÓN
do **16. novembra**

„Povedali mi, že keď pán Bianchi volal Varese, slečny v telefónnej ústredni prerušili všetky telefonické rozhovory a počúvali jeho rozprávky. Nečudo. Niektoré sú naozaj utešené.“

Osud nových vydaní

Ku knihám, na ktoré sa viažu jedinečné spomienky z obdobia detstva sa môžeme vrátiť. Neustále vychádzajú v reedíciách, v rôznych variantoch a spracovaniach. Mnohé z nich sa stanú výnimočnými artefaktmi, iné sa, bohužiaľ, neocitnú v tých správnych rukách, a ich potenciál nie je využitý naplno. Čiastočne je to aj prípad knižky ***Doktor Jajbolíto*** (Buvik 2016). Ruský spisovateľ Kornej Čukovskij napísal príbeh o nezvyčajnom doktorovi, ktorý vedel vyliečiť nielen všetkých ľudí, ale aj zvieratá – tie mal najradšej – už v roku 1962. Kniha rozpráva o tom, ako treba druhým pomáhať, lebo nikdy nevieme, kedy sami budeme pomoc potrebovať. Niekdajšie vydavateľstvo Mladé letá pripravilo niekoľko reedícií tejto rozprávky, spolupracovalo s prekladateľkami ako Mária Rázusová-Martáková či Elena Linzbothová, geometrickú abstrakciu zakomponoval do svojich ilustrácií Štefan Cpin, tyrkysovú mala zase rada výtvarníčka Kristína Šimková. Vydanie za vydaním sa menili nielen výtvarné spracovania, ale i jazyk a štylistika, aj keď len nepatrne. Rázusová-Martáková a Linzbothová dodali rozprávke vďaka hovorovým slovám a nenápadným jazykovým nuansám ľubozvučný charakter, no najmä hravosť. V novom spracovaní Mária Števková ako prekladateľka a ilustrátor Ľuboslav Paľo poňali rozprávku modernejšie. Text je čistejší, ale už v ňom nie je rozmarnosť, ilustrácie podporujú príbeh a samy o ňom vypovedajú, preto sú pre šesťročného čitateľa menej náročné než v predchádzajúcich vydaniach. Inak sa, žiaľ, kniha ako umelecký artefakt nikam neposunula a pozornosť upriamuje len sama na seba. V súčasnosti sú v rámci vydavateľskej praxe samozrejmosťou medailóny predstavujúce autorovu, prekladateľovu a ilustrátorovu tvorbu. Tie zachytávajú aj širší kontext, v rámci ktorého dielo vzniklo. V prípade ***Doktora Jajbolíta*** by bolo zaujímavé uviesť stručnú genézu jednotlivých vydaní. Tieto mimoliterárne záležitosti pokračujú v kontinuite začatej pred vyše päťdesiatimi rokmi, vydavateľstvo Buvik sa však rozhodlo vykročiť iným smerom a niť sa začína pomaly trhať…

Podobný osud stihol aj milú, pestrofarebnú knižku ***Zažmúr očká*** (Buvik 2016). Obsahuje výber krátkych veršíkov pre najmenšie deti od Tomáša Janovica, jedného z najvýznamnejších aforistov a básnikov svojej generácie. To sa však už z knihy nedozvieme a pre deti to ani nie je prvoradé. No knihu im kupuje predsa rodič či iný dospelý, a ten si (dúfam) položí otázku: Kto to ten Janovic vlastne je? Vizuálne nádherné dielo, ktoré ilustrovala Mária Nerádová, by nestratilo nič na svojej atraktívnosti, ak by v ňom „dospelák“ našiel odpoveď na túto otázku.

Opačný prípad zastupuje kniha krátkych príbehov talianskeho spisovateľa Gianna Rodariho ***Rozprávky po telefóne*** (Arforum 2016). Prvé slovenské vydanie vyšlo v roku 1965 v Mladých letách a hoci som si ním, rovnako ako i ďalším vydaním z roku 1995 (Artifex), nelistovala, o nič som neprišla. Vydavateľstvo zachovalo pôvodný preklad Blahoslava Hečka aj ilustrácie Vladimíra Fuku, o ich a autorovej profesionálnej dráhe a najdôležitejších dielach sa dozvieme na konci knižky.

Pri jej čítaní nemusíme viesť diskusiu o tom, či je určená deťom alebo dospelým – Rodariho texty otvárajú obe úrovne našej osobnosti. Stoja vedľa seba, žartujú, tvária sa i vážne, podľa toho, ktoré dvere nám spisovateľ otvorí. Približuje ich k sebe, a presne vie, čo na koho funguje. Niekedy sa detskosť i dospelosť stretnú v jednom príbehu, inokedy má každý svoj vlastný. Najzvláštnejšie však je, ako sa od seba nechcú pohnúť. To, čo ich k sebe naozaj približuje, je jazyk, majstrovsky preložené slovíčka autora stovky prekladov a spisovateľa, ktorý „úzko spolupracoval s deťmi počas celého procesu vzniku knihy až do jej vydania“. Súlad medzi nimi a schopnosť vytvárať obrazotvorné slovné výrazy cítiť v každej vete, imaginácia sa stupňuje príbeh za príbehom, jej vrcholom je azda *Kozmická kuchyňa*, prebúdzajúca všetky naše zmysly z letargie. Obsahuje jedlá z planéty X 213: „Biftek zo železobetónu. Smažené vodovodné kohútiky (teplé i studené). Smútok na rošte. Rezance z ružového mramoru na masle z lisovaných žiaroviek.“

Jednotlivé ***Rozprávky po telefóne*** zastrešuje telefonické rozprávanie účtovníka Bianchiho, ktorý je na cestách, svojej dcére. Spoluvytvárajú tak itinerár talianskych miest, obcí i pamiatok. Stretneme sa tu s jednoduchými ľuďmi obyčajných povolaní, vymyslenými bytosťami, najrôznejšími zvieratami či kozmickým kuriatkom. Autorovi sa do príbehov zatúlali motívy z klasických rozprávok, ktoré invenčne variuje. V príbehu *Rybár z mesta Cefalú* omilostená rybka neplní želania, ale prináša šťastie. Pravdaže, rybár postupne spyšnie a príbeh sa končí nekonvenčne, čo je pre Rodariho typické. Rozprávky sú často surreálne alebo až s filozofickým presahom, bohaté na paradoxy. A hoci ich spisovateľ napísal tak dávno, sú nadčasové. Ani prekladateľ a ani autor nepodliezajú detskému čitateľovi, získavajú si ho uvedením do fantastického sveta, kde je kopec zábavy a mnohé funguje celkom naopak, čím naplno rozprúdia jeho predstavivosť. A pritom na to „stačí“ jednoduchý príbeh o chorom dievčatku, založený na takýchto diagnózach v rozprávke *Čemeritída maškrtídae*: „Prepchando jahodenzis ergo brucho bolenzis akúta!“

Rodari, Hečko i Fuka sú nositeľmi najvyšších ocenení vo svojej profesii a ich precízna umelecká práca by sa mala pripomínať so všetkým, čo k nej patrí. Napríklad aj poctou, ktorú prejavil Literárny fond Blahoslavovi Hečkovi. Tento rok prvý raz odovzdával Cenu Blahoslava Hečka za celoživotné dielo – odniesol si ju ďalší famózny prekladateľ Ján Vilikovský.

Beáta Beláková

KUPÓN » do **16. novembra**

KUPÓN
BUVIK

č. 10/16

NOVÉ KNIHY

0 VŠEOBECNOSTI

08 Normy

ŠTULAJTER, František – KOVÁČ, Zdenko – PALUŠ, Hubert
PEFC štandard trvalo udržateľného obhospodarovania lesov
Zvolen, Technická univerzita 2016. 1. vyd. 70 s. Brož.
Príručka.
ISBN 978-80-228-2868-0

ŠTULAJTER, František – PALUŠ, Hubert
PEFC v otázkach a odpovediach alebo 55 otázok o PEFC
Zvolen, Technická univerzita 2016. 1. vyd. 21 s. Brož.
Príručka otázok a odpovedí v tematických blokoch.
ISBN 978-80-228-2870-3

1 FILOZOFIA

13 Okultné vedy. Parapsychológia. Tajné spoločnosti

TIPPING, Colin C.
Radikální inkarnace. Z angl. orig. do češtiny prel. K. Slámová
Bratislava, Eugenika 2016. 1. vyd. 208 s. Brož.
Autor vysvetľuje skrytý význam inkarnácie logickými i vedeckými argumentmi.
ISBN 978-80-8100-449-0

ZIEGLER, Brigitte
Zkušenosti s energií reiki. Z angl. orig. do češtiny prel. M. Majtánová
Bratislava, Eugenika 2016. 2. vyd. 140 s. Brož.
Reiki a energia na duchovnej ceste životom.
ISBN 978-80-8100-451-3

2 NÁBOŽENSTVO. DUCHOVNOSŤ

20 Kresťanské náboženstvá

EMMERICHOVÁ, Anna Katarína
Tajomstvá posledných časov. Z nem. orig. prel. M. Lacková
B. m., Zachej.sk 2016. 1. vyd. 256 s. Brož.
Príbehy, ktoré Boh vyjavil mníške a mystičke A. K. Emmerichovej (1774 – 1824).
ISBN 978-80-971881-7-7

GAVENDA, Marián
Očistec, miesto nádeje a lásky
Bratislava, Don Bosco 2016. 1. vyd. 38 s. Brož. Edícia Viera do vrecka
Praktická príručka o Očistci z hľadiska našich predstáv i náuky Cirkvi od katolíckeho kňaza a spisovateľa (1963).
ISBN 978-80-8074-348-2

KLAHS, Cyprian OP
Ruženec – jednoduchá a hlboká modlitba. Z poľ. orig. prel. kolektív prekladateľov
Košice, Dominikánske mariánske centrum SALVE 2016. 1. vyd. 47 s. Brož.
Poľský páter a dominikán prináša v publikácii rozjímania, analyzuje dejiny modlitby Ruženca a vysvetľuje jej význam.
ISBN 978-80-972261-5-2

KOWALEWSKI, Robert
Súboj svätých a mystikov s démonmi. Z poľ. orig. prel. E. Vlčková
Doľany, ZAEX 2016. 1. vyd. 65 s. Brož.
Publikácia prináša opisy zápasov svätcov a mystikov (sv. Pavol z Kríža, sv. Ján Bosco a i.) proti démonom.
ISBN 978-80-89676-68-2

KRÁĽOVÁ, Dagmar
Žalmy opäť v móde
Bratislava, Don Bosco 2016. 1. vyd. 39 s. Brož. Edícia Viera do vrecka
Praktická príručka obsahuje 150 žalmov.
ISBN 978-80-8074-342-0

McMILLEN, S. I. – STERN, David E.
Choroby, ktorým sa dá vyhnúť. Z angl. orig. prel. Ľ. Englerová
Bratislava, Misijná spoločnosť evanjelia Ježiša Krista 2016. 1. vyd. 355 s. Brož.
Božie rady, ktoré pomáhajú prinavrátiť telesné i duševné zdravie.
ISBN 978-80-89279-86-9

Od prameňa k nádeji. Zost. M. Hospodár
Košice, Byzant 2016. 1. vyd. 170 s. Viaz.
Pamätnica Spolku sv. Cyrila a Metoda.
ISBN 978-80-85581-71-3

VADKERTI, Jozef
Viera dvoch tvárí
Bratislava, Don Bosco 2016. 1. vyd. 39 s. Brož. Edícia Viera do vrecka
Príručka o rôznych prejavoch viery.
ISBN 978-80-8074-337-6

V mojom srdci prebýva Pán
Doľany, ZAEX 2016. 1. vyd. Nestr. Viaz.
Pamiatka na prvé sväté prijímanie.
ISBN 978-80-89676-96-5

VAŠEČKA, Richard
Recept na dobré manželstvo
Bratislava, OZ Milovať a ctiť 2016. 1. vyd. 135 s. Brož.
Nové pohľady na vzájomné vzťahy v manželstve.
ISBN 978-80-972166-1-0

VELLA, Elias
Krížová cesta s Máriou. Z angl. orig. prel. J. Stachová
Veľký Lapáš, Per Immaculatam 2016. 1. vyd. Nestr. Brož. Edícia Krížové cesty
Zastavenia Márie s jej synom Ježišom na krížovej ceste, doplnené celostranovými farebnými ilustráciami.
ISBN 978-80-89606-07-8

ZATTONI, Mariateresa – GILLINI, Gilberto
Dobrá svokra – realita alebo utópia? Z tal. orig. prel. A. Novomeská
Bratislava, Serafín 2016. 1. vyd. 91 s. Viaz. Edícia Zamyslenia pre rodinu
Úvahy o vzťahu svokry a nevesty na základe Knihy Rút.
ISBN 978-80-8081-119-8

3 SPOLOČENSKÉ VEDY

34 Právo. Legislatíva

Elektronická forma podávania a doručovania materiálov Národnej rady SR. VII. volebné obdobie
Bratislava, Kancelária NR SR 2016. 1. vyd. 19 s. Brož.
Platobný predpis s účinnosťou od 1. 1. 2009.
ISBN 978-80-89052-75-2

Nová príručka občianskeho práva
Bratislava, Epos 2016. 1. vyd. 271 s. Brož.
Príručka obsahuje základné kódexy občianskeho práva.
ISBN 978-80-562-0148-0

Pravidlá hlasovania na schôdzach Národnej rady SR. VII. volebné obdobie
Bratislava, Kancelária NR SR 2016. 1. vyd. 17 s. Brož.
Platný predpis o hlasovaní.
ISBN 978-80-89052-72-1

Predpisy pre poľovníkov a lesníkov
Bratislava, Epos 2016. 1. vyd. 464 s. Brož.
Komplexná príručka všeobecne záväzných predpisov v úplnom znení, upravujúcich poľovníctvo, lesné hospodárstvo, zbrane a strelivo.
ISBN 978-80-562-0158-9

Účtovné predpisy na rok 2016
Bratislava, Wolters Kluwer 2016. 1. vyd. 454 s. Brož.
Súbor platných predpisov v úplnom znení.
ISBN 978-80-8168-409-8

Ústavný zákon o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov. VII. volebné obdobie
Bratislava, Kancelária NR SR 2016. 1. vyd. 21 s. Brož.
Znenie platných predpisov.
ISBN 978-80-89052-76-9

VOZÁR, Jozef
Významní slovenskí právnici z Liptova
Bratislava, Veda 2016. 1. vyd. 206 s. Viaz.
Publikácia predstavuje štyroch právnikov (E. Stodola, A. Ráth, A. Zátureckỳ, Š. Luby), ktorí položili základy slovenského právneho názvoslovia.
ISBN 978-80-224-1471-5

38 Komunikácia. Doprava

HAVIAR, Tomáš – LEHOTSKÝ, Ľubomír – MARUNA, Zdeněk
Veľký príbeh malej železnice
Košice, Depo Public 2016. 1. vyd. 269 s. Viaz.
Monografia o histórii jedinej zachovanej detskej železnice na Slovensku so 600 dobovými fotografiami.
ISBN 978-80-971348-3-9

4 JAZYK. JAZYKOVEDA

49 Učebnice

DIENEROVÁ, Eva
Pravopisné cvičenia pre 1. ročník ZŠ. Ilust. J. Hrčková-Stankovianska
Bratislava, SPN – Mladé letá 2016. 2 vyd. 62 s. Brož.
Pracovný zošit s množstvom cvičení a úloh na precvičovanie písania písmen a slov.
ISBN 978-80-10-03038-5

KAUSITZ, Klára
Nácvičné diktáty zo slovenského jazyka pre 5. ročník základných škôl
Bratislava, SPN – Mladé letá 2016. 1. vyd. 70 s. Brož.
Tematicky rôznorodá pomôcka pre rodiča, učiteľa i žiaka.
ISBN 978-80-10-02909-9

KAUSITZ, Klára
Nácvičné diktáty zo slovenského jazyka pre 7. ročník základných škôl
Bratislava, SPN – Mladé letá 2016. 1. vyd. 61 s. Brož.
Tematicky rôznorodá pomôcka pre rodiča, učiteľa i žiaka.
ISBN 978-80-10-02911-2

KRAJČOVIČOVÁ, Jarmila
Nácvičné diktáty zo slovenského jazyka pre 6. ročník základných škôl
Bratislava, SPN – Mladé letá 2016. 1. vyd. 55 s. Brož.
Tematicky rôznorodá pomôcka pre rodiča, učiteľa i žiaka.
ISBN 978-80-10-02910-5

SOMOROVÁ, Renáta
Precvičme si slovenčinu pre 5. ročník základných škôl
Bratislava, Ikar – Príroda 2016. 1. vyd. v Ikare, 3. vyd. v Prírode. 120 s. Brož. Edícia Príroda
Pracovný zošit obsahuje úlohy z pravopisu, slovnej zásoby, tvaroslovia a vetnej skladby slovenského jazyka.
ISBN 978-80-551-5006-2

SOMOROVÁ, Renáta
Precvičme si slovenčinu pre 6. ročník základných škôl a 1. ročník gymnázií s osemročným štúdiom
Bratislava, Ikar – Príroda 2016. 1. vyd. v Ikare, 4. vyd. v Prírode. 104 s. Brož. Edícia Príroda
Úlohy z pravopisu, slovnej zásoby, tvaroslovia a vetnej skladby slovenského jazyka.
ISBN 978-80-551-5007-9

SOMOROVÁ, Renáta
Precvičme si slovenčinu pre 7. ročník základných škôl a 2. ročník gymnázií s osemročným štúdiom
Bratislava, Ikar – Príroda 2016. 1. vyd. v Ikare, 3. vyd. v Prírode. 112 s. Brož. Edícia Príroda
Pracovný zošit obsahuje úlohy z pravopisu, slovnej zásoby, tvaroslovia a vetnej skladby slovenského jazyka.
ISBN 978-80-551-5008-6

STUŠKOVÁ, Soňa – DIENEROVÁ, Eva
Cvičenia z anglického jazyka pre 4. ročník základnej školy. Ilust. Ľ. Suchalová
Bratislava, SPN – Mladé letá 2016. 1. vyd. 87 s. Viaz.
Cvičenia v 10 tematických celkoch aj s kľúčom so správnymi odpoveďami.
ISBN 978-80-10-02906-8

6 APLIKOVANÉ VEDY

61 Medicína

HLAVATÝ, Tibor
Základy klinického výskumu
Bratislava, GRADA Publishing 2016. 1. vyd. 239 s. Brož.
Lekárska monografia pre študentov, lekárov i farmaceutov.
ISBN 978-80-271-9040-9

KOREŇ, Ján
Ortopedické pomôcky
Bratislava, Neoprot 2016. 1. vyd. 223 s. Viaz.
Komplexný prehľad ortopedických pomôcok, princípy ich fungovania, najmodernejšie výrobné postupy a zásady ich predpisovania.
ISBN 978-80-972338-0-8

611 Populárna medicína

KNIGHT, Rob – BUHLER, Brendan
Počúvaj svoje brucho. Z angl. orig. prel. Z. Hudáková
Bratislava, Noxi 2016. 1. vyd. 114 s. Viaz. Edícia TED knihy
Profesor detského lekárstva a novinár ponúkajú pohľad dovnútra ľudského organizmu a radia, ako si zlepšiť zdravotný aj psychický stav.
ISBN 978-80-8111-363-5

„Turizmus stavia, a vždy staval, na balanse medzi bezpečím a dobrodružstvom. Chceme zakúsiť čosi výnimočné, zažiť svoju vlastnú, jedinečnú cestu, a vyhľadávame zážitky, ktoré sa odlišujú od bežných dní doma, Kodak-momenty, ktoré po návrate budeme ukazovať sebe samým i ostatným.“

Vitajte v raji
Jennie Dielemans
Absynt 2016

SIEWERT, Aruna M.
Prírodné psychofarmaká. Z nem. orig. prel. H. Hatalová
Bratislava, Noxi 2016. 1. vyd. 128 s. Brož.
Publikácia ponúka prehľad psychických problémov s príslušnými rastlinnými liečivami bez vedľajších účinkov.
ISBN 978-80-8111-369-7

62 Psychológia. Psychiatria. Psychoanalýza. Sexualita

HAIG, Matt
Prečo zostať nažive. Z angl. orig. prel. Ľ. Kuzmová
Bratislava, Vydavateľstvo Premedia 2016. 1. vyd. 248 s. Viaz.
Autor (1975) rozpráva o tom, ako sa naučiť žiť s depresiou, úzkosťami a ako sa tešiť na každý deň.
ISBN 978-80-8159-404-5

VARKI, Ajit – BROWER, Danny
Popretie. Z angl. orig. prel. Ľ. Brix
Košice, EQUILIBRIA 2016. 1. vyd. 391 s. Viaz.
Nová teória o evolúcii človeka od lekára a genetika.
ISBN 978-80-8143-183-8

631 Lesníctvo. Poľnohospodárstvo. Poľovníctvo. Rybárstvo. Domáce zvieratá

Lesy pre spoločnosť – lesy bez bariér. Vybrané príklady lesnej pedagogiky z Nórska a Slovenska. Foto A. L. Albertsen, M. Bean, R. Schall a i.
Zvolen, Národné lesnícke centrum – Ústav lesníckeho poradenstva a vzdelávania Zvolen 2016. 1. vyd. 152 s. Brož.
Publikácia sa zaoberá službami environmentálneho vzdelávania, sprievodcovstva a rekreácie v Nórsku a na Slovensku.
ISBN 978-80-8093-216-9

65 Kuchyňa. Potravinárstvo

KERESTEŠ, Ján a kol.
Mlieko vo výžive ľudí
Bratislava, CAD PRESS 2016. 1. vyd. 649 s. Viaz.
Chovateľské podmienky a ich vplyv na kvalitu mlieka, technologické postupy výroby syrov, ochrana mliekarenských výrobkov na Slovensku.
ISBN 978-80-88969-72-3

KMEŤOVÁ, Daniela
Čas na detox
Bratislava, Naturo 2016. 1. vyd. 219 s. Brož.
Princípy detoxikácie organizmu so 40 receptami.
ISBN 978-80-972219-3-5

URBANČOKOVÁ, Lucia – TOMASCH, Richard
Rýchlo, zdravo a chutne
B. m., LR fit 2016. 1. vyd. 151 s. Brož.
Jednoduché recepty (139) na každý deň.
ISBN 978-80-972317-9-8

69 Technológia. Priemysel. Stavebníctvo

NEKORANEC, Pavol
Rodinné a bytové domy – obnova II. »

» Bratislava, DYNAMIC SK 2016. 1. vyd. 246 s. Brož.
Príručka o obnove rodinných a bytových domov.
ISBN 978-80-972292-0-7

691 Učebnice

Praktické cvičenia z lekárskej fyziológie. Zost. D. Ostatníková
Bratislava, Univerzita Komenského, vydavateľstvo 2016. 2. vyd. 210 s. Brož.
Skriptá obsahujú množstvo úloh so stručným teoretickým úvodom.
ISBN 978-80-223-4075-5

7 UMENIE. ŠPORT. VOĽNÝ ČAS

71 Architektúra

BERKA, Tomáš – BAHNA, Ján M.
Vily nad hradom. Foto autori a i.
Bratislava, Marenčin PT 2016. 1. vyd. 303 s. Brož.
Pokračovanie monografie Vily nad Bratislavou vo forme malého sprievodcu po vilovej štvrti na Hradnom kopci.
ISBN 978-80-8114-391-5

73 Maliarstvo. Grafika

Stano Mikovčák – osobnosť a dielo
Čadca, Vydavateľstvo Magma 2016. 1. vyd. Nestr. Brož.
Katalóg diel výtvarníka a sochára.
ISBN 978-80-968041-6-0

79 Šport

BURKOVSKÝ, Július – STOCKMANN, Viliam – STOLLMANN, Andrej
50 rokov Táborov ochrancov prírody od ich vzniku v Demänovskej doline (1965) až po polstoročie v Závažnej Porube (2015)
Bratislava – Banská Bystrica – Hurbanovo, Vl. nákl. 2016. 1. vyd. 120 s. Brož.
Jubilejná publikácia o polstoročí Táborov ochrancov prírody.
ISBN 978-80-972270-9-8

ČERNÁK, Tomáš
Koloman Gögh
Bratislava, ŠK Slovan Bratislava Futbal 2016. 1. vyd. 122 s. Brož. Edícia Belasé legendy
Biografická črta futbalového reprezentanta (1948 – 1995).
ISBN 978-80-972309-0-6

8 LITERATÚRA. BELETRIA

80 Literárna veda. Súborné dielo a vybrané diela. Biografie a monografie o spisovateľoch

FELDEK, Ľubomír
Životopis vo veršoch. Zost. A. L. Feldeková. Ilust. M. Cipár
Bratislava, Ikar 2016. 1. vyd. Nestr. Viaz.
Výber básní popretkávaný prozaickými textami a postavený na chronológii života významného básnika, esejistu a autora literatúry pre deti a mládež (1936).
ISBN 978-80-551-5204-2

PRUŠKOVÁ, Zora
Ako si rozumieť s literatúrou
Bratislava, Literárne informačné centrum 2016. 1. vyd. 243 s. Brož.
Monografia literárnej teoretičky a kritičky s podtitulom Niekoľko poznámok o vzťahu medzi autorom, rozprávaním a žánrom v modernej próze.
ISBN 978-80-8119-099-5

81 Poézia

KAMINSKÝ, René
Srdečná krajina
Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2016. 1. vyd. 67 s. Viaz.
Krátke verše básnika, v ktorých vyjadruje svoj vzťah k prírode.
ISBN 978-80-8061-916-9

KOVÁČ ADAMOV, Štefan
Pohladenie slovom
B. m., Vl. nákl. 2016. 1. vyd. 96 s. Viaz.
Zbierka veršov autora (1957) s podtitulom Veršovanky o všeličom.
ISBN 978-80-972288-5-9

NAGAJ, Ondrej
Veď ja viem. Doslov P. Mišák
Bratislava, Štúdio LJ 2016. 1. vyd. 79 s. Viaz.
Zbierka reflexívno-lyrických a ľúbostných veršov básnika (1940).
ISBN 978-80-972387-1-1

VLADO, Martin
Flexibuk No. 5 Zväčšovanie priestoru/Deväť. Doslov R. Passia, L. Jakubčáková. Foto E. Vlnková, D. Simanová, D. Hanko a i.
Košice, DIVE BUKI 2015/2016. 1. vyd. 58 s. Flexi
Zbierka veršov básnika a prozaika (1959) a súbor fotografií kolektívu autorov z Ateliéru fotografie Fakulty umení TU v Košiciach.
ISBN 978-80-89677-10-8

„A ráno sa im to stalo zase. To s tou kľučkou. Naraz na ňu čiahli… Asi lebo boli rovnako načasovaní. Alebo to bolo naschvál. A popálili sa. Hoci sa toho krásne báli. A v momente sa zvinuli do klbka…“

Aksál
Zuza Cigánová
VSSS 2016

82 Divadelné hry. Scenáre. Dramatické texty

SLOBODA, Rudolf – MARENČIN, Albert
Orestea
Bratislava, Marenčin PT 2016. 1. vyd. 140 s. Viaz.
Poviedka spisovateľa Rudolfa Slobodu (1938 – 1995) a literárny scenár Alberta Marenčina (1922) na túto poviedku, ktorý sa nikdy nerealizoval.
ISBN 978-80-8114-662-6

83 Román. Novely. Poviedky

BANÁŠ, Jozef
Kód 7
Bratislava, Ikar 2016. 1. vyd. 400 s. Viaz.
Postavy z románov Kód 1 a Kód 9 sa nachádzajú v himalájskom kráľovstve Bhután, kde naďalej odolávajú silám zla. Román populárneho spisovateľa (1948).
ISBN 978-80-551-5140-3

BARICCO, Alessandro
Mladá nevesta. Z tal. orig. prel. M. Štefánková
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2016. 1. vyd. 214 s. Viaz.
Próza talianskeho spisovateľa (1958) odhaľuje silný príbeh zvláštnej rodiny, ktorá čaká na návrat syna.
ISBN 978-80-556-2195-1

BARNES, Julian
Šum času. Z angl. orig. prel. J. Litvák
Bratislava, Artforum 2016. 1. vyd. 164 s. Viaz.
Rozprávanie anglického spisovateľa a novinára (1946) o osude sovietskeho skladateľa Dmitrija Šostakoviča a dobe, v ktorej žil.
ISBN 978-80-8150-153-1

BARTKOVÁ, Alica
Kvietok
Telgárt, Richard Lunter – Kicom 2016. 1. vyd. 144 s. Viaz.
Detektívna próza autorky mladej generácie.
ISBN 978-80-8978-012-9

BARTKOVÁ, Alica
Vred
Telgárt, Richard Lunter – Kicom 2016. 1. vyd. 134 s. Viaz.
Zbierka poviedok. Hlavné postavy sa ocitajú v hraničnej životnej situácii.
ISBN 978-80-8978-013-6

BERLIN, Lucia
Manuál pre upratovačky. Z angl. orig. prel. A. Ostrihoňová. Doslov L. Davis, S. Emerson
Bratislava, Inaque.sk 2016. 1. vyd. 233 s. Viaz. Edícia Pandora
Poviedky americkej spisovateľky (1936 – 2004). Ich rozprávačkou je žena, ktorá sa snaží nájsť zmysel vo všednosti sveta na okraji spoločnosti.
ISBN 978-80-89737-38-3

BERNIÈRES, Louis de
Prach, čo padá zo snov. Z angl. orig. prel. O. Havrila. Verše prebásnila J. Kantorová-Báliková
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2016. 1. vyd. 540 s. Viaz.
Rozsiahly román britského spisovateľa (1954) zachytáva život niekoľkých rodín žijúcich na vidieku počas prvej svetovej vojny a po nej.
ISBN 978-80-556-1485-4

BOLAÑO, Roberto
Vzdialená hviezda. Zo špan. orig. prel. P. Bilý. Doslov L. Malý
Bratislava, Inaque.sk 2016. 1. vyd. 147 s. Viaz.
Román noir mexického spisovateľa (1953 – 2003) o pseudobásnikovi, odohrávajúci sa v období diktatúry Augusta Pinocheta.
ISBN 978-80-89737-27-7

BREKKE, Jørgen
V ľudskej koži. Z nór. orig. prel. Z. Inczingerová
Bratislava, Vydavateľstvo Premedia 2016. 1. vyd. 312 s. Viaz.
Úvodná časť päťdielnej kriminálnej série nórskeho spisovateľa (1968). Vražda v múzeu v americkom Richmonde sa podobná na vraždu v knižnici v nórskom Trondheime.
ISBN 978-80-8159-392-5

CIGÁNOVÁ, Zuza
Aksál
Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2016. 1. vyd. 126 s. Viaz.
Román herečky a spisovateľky (1947), ktorého hlavnou témou je láska, jej rôzne podoby a prejavy.
ISBN 978-80-8061-910-7

FEATHEROVÁ, Jane
Záhadný vikomt. Z angl. orig. prel. M. Ghaniová
Bratislava, Slovenský spisovateľ 2016. 1. vyd. 255 s. Viaz.
Historický ľúbostný román z regentského obdobia. Vikomt William odmieta pokračovať v búrlivom vzťahu s lady Hero.
ISBN 978-80-220-1930-9

FERRANTE, Elena
Príbeh nového priezviska. Z tal. orig. prel. I. Dobrakovová
Bratislava, Inaque.sk 2016. 1. vyd. 364 s. Viaz.
Druhá kniha z Neapolskej ságy súčasnej talianskej autorky píšucej pod pseudonymom. Príbeh o komplikovanom a meniacom sa vzťahu dvoch priateliek. Predchádzajúca kniha: Geniálna priateľka.
ISBN 978-80-89737-35-2

GILLEROVÁ, Katarína
Láska si nevyberá
Bratislava, Slovenský spisovateľ 2016. 2. vyd. 255 s. Viaz.
Príbeh stredoškoláčky Dominiky a jej rodiny, ktorú zasiahla nevysvetliteľná samovražda.
ISBN 978-80-220-1924-8

GROSSMAN, David
Vojde kôň do baru. Z hebr. orig. prel. S. Singer
Bratislava, Artforum 2016. 1. vyd. 179 s. Viaz.
Kniha izraelského spisovateľa (1954) zachytáva večerné predstavenie standup komika, ktorého šou postupne mení charakter.
ISBN 978-80-8150-142-5

HAJDUKOVÁ, Michaela Ella
Nájdem ťa v čase
Bratislava, Motýľ 2016. 1. vyd. 240 s. Viaz.
Próza s prvkami fantasy odohrávajúca sa v podzemných mestách. V jednom z nich prebieha ľúbostný príbeh. Štvrtý autorkin (1984) titul.
ISBN 978-80-8164-100-8

HORECKÁ, Alžbeta
Živel menom Viola
Vrútky, Štúdio LJ 2016. 1. vyd. 222 s. Viaz.
Debutová próza autorky mladej generácie. Po vražde dvoch študentiek sa Viola stáva svedkom paranormálnych udalostí.
ISBN 978-80-972-387-0-4

HURWITZ, Gregg
Sirota X. Z angl. orig. prel. M. Zidor
Bratislava, Motýľ 2016. 1. vyd. 360 s. Viaz.
Kriminálny triler o opustených deťoch, z ktorých sa stávajú profesionálni zabijaci.
ISBN 978-80-8164-094-0

KASARDA, Martin
Budúcnosť na predaj
Bratislava, Marenčin PT 2016. 1. vyd. 252 s. Viaz.
Príbeh o troch frustrovaných ľuďoch a ich obchode, v ktorom predávajú odpovede na akékoľvek otázky, od autora (1968).
ISBN 978-80-8114-740-1

KELEOVÁ-VASILKOVÁ, Táňa
Si ako slnko
Bratislava, Ikar 2016. 1. vyd. 240 s. Viaz.
Román populárnej autorky (1964), v ktorom sa inšpirovala vzťahom s vlastným otcom a jeho tragickou smrťou.
ISBN 978-80-551-5070-3

KEROUAC, Jack
Na ceste. Z angl. orig. prel. O. Kořínek
Bratislava, Artforum 2016. 2. vyd. 328 s. Viaz.
Kultový román významného amerického prozaika (1922 – 1969) zachytáva jeho skúsenosti z ciest po USA a hnutie beatnikov.
ISBN 978-80-8150-150-0

McEwan, Ian
Právo na život. Z angl. orig. prel. K. Jusková
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2016. 1. vyd. 174 s. Viaz.
Román významného spisovateľa (1948). Chlapec odmieta z náboženských dôvodov liečbu, ktorá by mu mohla zachrániť život.
ISBN 978-80-556-2191-3

POLIAK, Jozef
Čechánky. Foto archív autora, R. Uhliar
Zvolen, OZ KUL-TUR 2016. 1. vyd. 70 s. Viaz.
Poviedky prinášajúce príbehy obyčajných ľudí z každodenného života.
ISBN 978-80-971859-2-3

RYNKE, Alica
Sofia
Bratislava, Marenčin PT 2016. 1. vyd. 320 s. Brož.
Voľné pokračovanie prózy Na hrane. Autorka (1961) rozpráva príbeh o vzťahu medzi opatrovateľkou Sofiou a Craigom, mužom na invalidnom vozíku.
ISBN 978-80-8114-803-3

ŠIKULOVÁ, Veronika
Petrichor
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2016. 1. vyd. 246 s. Viaz.
Kniha poviedok známej spisovateľky (1967). Rozmanité životné príbehy, situácie či momenty zachytáva všetkými zmyslami.
ISBN 978-80-556-1448-9

ŠVENKOVÁ, Viera
Hra o perly
Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2016. 1. vyd. 117 s. Viaz.
Zbierka poviedok spisovateľky, prekladateľky a publicistky (1937). Ich »

Najpredávanejšie knihy

Kníhkupectvo a antikvariát Pod Vŕškom
Kupecká 7, 949 01 Nitra
037/6526 546, podvrskom@podvrskom.sk,
www.podvrskom.sk

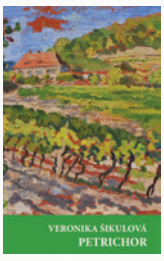

Veronika Šikulová
Petrichor
Vydavateľstvo Slovart

Julian Barnes
Šum času
Artforum

» hlavným motívom je staroba.
ISBN 978-80-8061-922-0

831 Iné písomné formy

MARENČIN, Albert
Kacírske myšlienky
Bratislava, Marenčin PT 2016. 1. vyd. 170 s. Viaz.
Kritické, iróniou a humorom nadľahčené úvahy, anekdoty a príbehy o spoločenských a politických problémoch spisovateľa, básnika, filmára a dramaturga (1922).
ISBN 978-80-8114-674-9

84 Eseje. Prednášky

PAŠTEKA, Július
Mozaika. Predslov M. Pašteková
Bratislava, PETRUS 2016. 1. vyd. 180 s. Brož. Edícia LIMES
Texty o románopiscoch, dramatikoch a esejistoch literárneho vedca (1924) publikované v rokoch 1958 – 1968 v rôznych kultúrnych časopisoch, bulletinoch a doslovoch v knihách.
ISBN 978-80-89233-92-2

841 Literatúra faktu

BINDZÁR, Juraj
Mlčky a krátko
Bratislava, ORMAN 2016. 1. vyd. 250 s. Brož.
Prozaik, básnik a scenárista (1943) rozpráva príbeh o živote a smrti šachového génia Richarda Rétiho (1889 – 1929).
ISBN 978-80-8950-413-8

BREŽNÁ, Irena
Vlčice zo Sernovodska
Krásno nad Kysucou, Absynt 2016. 1. vyd. 168 s. Brož. Edícia Prekliati reportéri
Literárna reportáž s podtitulom Zápisky z rusko-čečenskej vojny zachytáva viac ako 20 rokov trvajúci zápas Čečenska o nezávislosť od slovensko-švajčiarskej spisovateľky, reportérky a publicistky (1950).
ISBN 978-80-89845-67-5

86 Literatúra pre deti a mládež

BEER, Hans de
Ako sa medvedík stratil a ako sa našiel. Z nem. orig. prel. M. Matejková. Ilust. autor
Bratislava, Buvik 2016. 1. vyd. Nestr. Viaz.
Príbeh kamarátstva a nezištnej pomoci s farebnými ilustráciami je vhodný pre deti od 4 rokov.
ISBN 978-80-8124-082-9

ČUKOVSKIJ, Kornej
Doktor Jajbolíto. Z rus. orig. prel. a upravila M. Števková. Ilust. Ľ. Paľo
Bratislava, Buvik 2016. 1. vyd. 76 s. Viaz.
Príbeh o nezvyčajnom doktorovi, ktorý vedel vyliečiť všetky zvieratá. Vhodné od 6 rokov.
ISBN 978-80-8124-083-6

GALÁNOVÁ, Ana
Dračie srdce: Záhada zelenej jaskyne. Zo špan. orig. prel. M. Šatka. Ilust. P. Pino
Bratislava, CPress v Albatros Media 2016. 1. vyd. 126 s. Viaz.
Piata časť fantazijno-dobrodružnej série o kamarátstve detských hrdinov a ich drakov. Hlavný protagonista Kale chce zachrániť hovoriace stromy, ale je uväznený. Vhodné od 8 rokov.
ISBN 978-80-264-1095-9

GALÁNOVÁ, Ana
Dračie srdce: Piate semienko. Zo špan. orig. prel. M. Šatka. Ilust. P. Pino
Brno, CPress v Albatros Media 2016. 1. vyd. 125 s. Viaz.
Šiesta časť fantazijno-dobrodružnej série o kamarátstve detských hrdinov a ich drakov. Hlavný protagonista Kale chce zachrániť hovoriace stromy. Vhodné od 8 rokov.
ISBN 978-80-264-1225-0

GREGUŠOVÁ, Andrea
Nina. Ilust. J. Šouflová
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2016. 1. vyd. 175 s. Viaz.
Fantazijný príbeh o láske a dospievaní s podtitulom Tanec v zajatí dymu pre čitateľky od 12 rokov.
ISBN 978-80-556-2376-4

HAWKING, Lucy – HAWKING, Stephen
Gregorov nerozlúštiteľný kód. Z angl. orig. prel. D. Šajtyová. Ilust. G. Parsons
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2016. 1. vyd. 306 s. Viaz.
Štvrtá spoločná kniha otca a dcéry, popularizátorov vedy. Príbeh Gregora a Anky, ktorí odhaľujú tajomstvá ukryté vo vesmíre.
ISBN 978-80-556-1406-9

na okraji literárneho diania

krivočiary pohyb
kopírujúci kruh
neveľkého priemeru

Flexibuk No. 5 Zväčšovanie priestoru/ Deväť
Martin Vlado
Dive Buki 2015/2016

JANOVIC, Tomáš
Zažmúr očká. Ilust. M. Nerádová
Bratislava, Buvik 2016. 1. vyd. 51 s. Viaz.
Útla knižka ponúka výber veselých rýmovaných veršov s množstvom ilustrácií pre každého predškoláka od významného spisovateľa (1937).
ISBN 978-80-8124-081-2

JUNGOVÁ, Ivana
Tiene nad Veligradom (Kniha prvá)
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2016. 1. vyd. 350 s. Viaz.
Prvá časť fantasy trilógie Legenda o Braslavovi, ktorá sa odohráva v 9. storočí na území Veľkej Moravy.
ISBN 978-80-556-2366-5

MONTGOMERYOVÁ, Lucy Maud
Annin vysnívaný domov. Z angl. orig. prel. E. Dzurillová
Bratislava, SPN – Mladé letá 2016. 4. vyd. 206 s. Viaz. Edícia Klasické príbehy
Príbeh o Anne zo Zeleného domu, ktorá sa vydáva za Gilberta a odchádza s ním bývať do Glenn St. Mary.
ISBN 978-80-10-02890-0

MONTGOMERYOVÁ, Lucy Maud
Annine lásky. Z angl. orig. prel. V. Bukerová
Bratislava, SPN – Mladé letá 2016. 3. vyd. 299 s. Viaz. Edícia Klasické príbehy
Ďalší príbeh o Anne zo Zeleného domu a jej rodinnom živote.
ISBN 978-80-10-02891-7

O Pejkovi a jeho nevšedných priateľoch
Bratislava, Slovenská sporiteľňa 2016. 2. vyd. 66 s. Brož.
Príbehy kolektívu autorov (T. Heribanová, M. Hvorecký, A. Režná a i.) o hrdinoch, ktorí si na svoje sny nasporili.
ISBN 978-80-971651-2-3

OPET, Peter
Život Adama. Zápisky rebela z piatej triedy. Ilust. T. Hasaj
Bratislava, Ikar 2016. 1. vyd. 152 s. Viaz.
Vtipné rozprávanie piataka Adama, ktorý odmieta povinnosti a chce si žiť po svojom.
ISBN 978-80-551-4970-7

RABČANOVÁ, Elena
Ježko a jeho kamaráti. Tieňové hry
Bratislava, Fortuna Libri 2016. 1. vyd. 16 s. Brož. Edícia Fortuna Junior
Prostredníctvom leporela deti od 4 rokov spoznávajú zvieratá, trénujú pozornosť a predstavivosť.
ISBN 978-80-8142-616-2

RABČANOVÁ, Elena
Ježko na potulkách svetom. Tieňové hry
Bratislava, Fortuna Libri 2016. 1. vyd. 16 s. Brož. Edícia Fortuna Junior
Prostredníctvom leporela deti od 4 rokov spoznávajú dopravné prostriedky, učia sa pozornosti a predstavivosti.
ISBN 978-80-8142-615-5

SEDLÁK, Ivan
Ježko Pichliačik. Ilust. J. Vrabec
Bratislava, Ikar 2016. 1. vyd. 74 s. Viaz.
Príbeh o malom ježkovi s veľkým srdcom pre deti od 3 rokov.
ISBN 978-80-551-4896-0

SLOBODOVÁ, Elena
Slovenský detský rok
Bratislava, Fortuna Libri 2016. 1. vyd. 248 s. Viaz. Edícia Fortuna Junior
Ľudové zvyky, porekadlá, hry, tance, veršovanky a rozprávky vhodné pre deti od 6 rokov.
ISBN 978-80-8142-611-7

ŠULAJOVÁ, Zuzka
Džínsový denník 6
Bratislava, Slovenský spisovateľ

2016. 1. vyd. 623 s. Viaz.
Pokračovanie série písanej denníkovou formou pre mládež od autorky (1985). Hlavná hrdinka Paula zvažuje krajinu, kde bude žiť i výber správneho muža.
ISBN 978-80-220-1905-7

9 GEOGRAFIA. BIOGRAFIE. DEJINY

91 Zemepis. Turistika. Cestovanie

DIELEMANS, Jennie
Vitaj v raji. Reportáž o turistickom priemysle. Zo švéd. orig. prel. A. Debnárová
Krásno nad Kysucou, Absynt 2016. 1. vyd. 217 s. Brož.
Zbierka reportáží o turistickom ruchu od švédskej novinárky, reportérky, esejistky, vydavateľky a spisovateľky (1972).
ISBN 978-80-89845-58-3

Okolie rieky Moravy. Miniatlas Slovenska (1. časť)
Bratislava, BB-MAPY 2016. 1. vyd. 12 s. Brož.
Podrobná turistická a cykloturistická mapa v mierke 1 : 50 000.
ISBN nemá

921 Pamäti. Spomienky. Autobiografie

MEŠKO, Zoltán G.
Vyznanie emigranta
Bratislava, Marenčin PT 2016. 1. vyd. 221 s. Viaz.
Rozprávanie lekára (1928) o jeho emigrácii, štipendijných pobytoch a pôsobení v Kardiocentre sv. Františka v New Yorku.
ISBN 978-80-8114-731-9

ŠEBO, Juraj
Pionierske 50. roky. Foto archív autora, TASR, A. Šmotlák a i.
Bratislava 2016. 1. vyd. 287 s. Viaz.
Spomienky populárneho autora (1943) na Bratislavu 50. rokov 20. storočia.
ISBN 978-80-8114-707-4

94 Dejiny sveta.

LABAS, Camille
Pevnosť Narikala
Bratislava, Post Scriptum 2016. 1. vyd. 259 s. Viaz.
Monografia germanistky, byzantologičky a spisovateľky o raných gruzínskych a sčasti i arménskych dejinách.
ISBN 978-80-89567-56-0

95 Dejiny Slovenska

LENGYELOVÁ, Tünde
Život na šľachtickom dvore
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2016. 1. vyd. 247 s. Viaz.
Monografia historičky a vedeckej pracovníčky o odeve, strave, domácnosti, hygiene a voľnom čase príslušníkov najvyšších spoločenských vrstiev v 16. a 17. storočí.
ISBN 978-80-556-1287-4

MRVA, Ivan
Slovenské dejiny pre každého. Foto archív autora, archív vyd. Perfekt
Bratislava, Perfekt 2016. 1. vyd. 135 s. Viaz.
Stručné slovenské dejiny s bohatým ilustračným materiálom.
ISBN 978-80-8046-762-3

993 Rozličné fakty. Aktuality

HUĎO, Ľubomír
Žoldnieri a žongléri v medzinárodnej politickej aréne
Bratislava, Vydavateľstvo Ezen 2016. 1. vyd. 160 s. Viaz.
Výber statí, ktoré autor uverejnil v časopise Vědomí.
ISBN 978-80-971492-7-7

KUPÓN POST SCRIPTUM

KUPÓN VYDAVATEĽSTVO SLOVART

KUPÓNY » do 16. novembra

KNIŽNÁ REVUE, mesačník o nových knihách.

Vydáva: Literárne informačné centrum. IČO 31 752 381. **Redakcia:** šéfredaktor Mgr. Matúš Mikšík, Mgr. Beáta Beláková, Mgr. Iris Kopcsayová. **Adresa redakcie:** Knižná revue, Námestie SNP 12, 812 24 Bratislava, tel.: 02/204 73 514, 0918 640 831, e-mail: *krevue@litcentrum.sk*, *www.litcentrum.sk*, *www.kniznarevue.sk*. **Spolupráca:** Združenie vydavateľov a kníhkupcov SR, Spolok slovenských knihovníkov. **Grafika:** Mgr. art. Veronika Kružliaková. **Tlač:** ULTRA PRINT, s. r. o. **Rozširuje:** MEDIAPRINT-KAPA, PRESSEGROSSO, a.s. **Objednávky na predplatné prijíma:** ARES, Banšelova 4, 821 04 Bratislava, tel.: 02/4341 46 65 **a** L.K. PERMANENT, spol. s r.o., Poštový priečinok 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 02/4445 37 11. **Neobjednané rukopisy sa nevracajú. EV 2983/09, MIČ: 49 315. Podávanie novinových zásielok povolené RPP Ba-Pošta 12 dňa 21.10.93, č.j.129/93. ISSN 1210-1982 (tlač. verzia), ISSN 1336-247X (online).**

ROČNÉ PREDPLATNÉ: 10,80 €. Kontaktujte nás!

ZDRUŽENIE VYDAVATEĽOV A KNÍHKUPCOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY

KNIHA ROKA® 2016
STAV K 12. OKTÓBRU 2016

KNIHA ROKA

1. Alexandra Pavelková: ***Medzi nami – Artis Omnis*** 101
2. Monika Kompaníková: ***Na sútoku – Artforum*** 60
3. Fedor Gál: ***Cez ploty – Absynt*** 30
4. Silvia Bystričanová: ***A vráť sa po slabších – Vydavateľstvo Slovart*** 28
5. Daniela Bojnanská: ***úžas a/symetria – Renesans*** 8

DEBUT ROKA

1. Marek Boško: ***Vtáčkar – Vydavateľstvo Tatran*** 82
2. Ivan Štulajter: ***Animátor – Marenčin PT*** 70
3. Alžbeta Horecká: ***Živel menom Viola – Štúdio LJ*** 63
4. Sebastián Jahič: ***Zapálili sme onen svet – Ikar*** 52
5. Peter Cibo: ***Apnoe – Skalná ruža*** 10

VYDAVATEĽSTVO ROKA

1. ***Ikar*** 120
2. ***Absynt*** 108
3. ***Vydavateľstvo Slovart*** 96
4. ***Slovenský spisovateľ*** 47
5. ***Albatros Media*** 38

Hlasovaním sa dostávate do žrebovania o balík kníh. Anketu sledujte aj na našom Facebooku.

HLASUJTE ELEKTRONICKY NA WWW.KNIZNAREVUE.SK.

ANKETOVÝ LÍSTOK 2016

1. Na knihu roka navrhujem: *(autor, názov, vydavateľstvo)*

2. Na debut roka navrhujem: *(autor, názov, vydavateľstvo)*

3. Na vydavateľstvo roka navrhujem:

Meno a adresa odosielateľa:

Som predplatiteľ *Knižnej revue* *(podpis)* ÁNO ☐ NIE ☐

Svoje hlasy do ankety KNIHA ROKA® 2016 posielajte na anketových lístkoch, **NIE NA XEROXOVÝCH KÓPIÁCH.** Platné sú anketové lístky obsahujúce aspoň jeden návrh, ktoré majú čitateľnú adresu odosielateľa s PSČ a vlastnoručným podpisom. Hlasy posielajte len knihám s vročením 2016. Uzávierka ankety je 15. marca 2017. Štatút čitateľskej ankety Kniha roka nájdete na www.kniznarevue.sk.

Za elektronické hlasovanie získate **1 hlas** (hlasovať môžete raz za mesiac), anketový lístok má hodnotu **5 hlasov**, pre predplatiteľov **10 hlasov** (za ostatné lístky z rovnakého čísla **5 hlasov**).

martinus.sk

Tisíce príbehov. Jedno kníhkupectvo.

Knižné PREDPLATNÉ

Predplaťte si pol roka príbehov!

Aké knihy milujú Dado Nagy, Tomáš Ulej, Kristína Kovačovská alebo **úspešné osobnosti** slovenského biznisu? Nechajte si vyberať, čo budete čítať! Je to **jednoduché, pohodlné,** a navyše objavíte knihy, ku ktorým by ste sa možno inak nedostali.

Všetky informácie o Knižnom predplatnom nájdete na www.martinus.sk/predplatne

Odporúčame z našej ponuky

Jozef Karika: Trhlina

Legenda, zámerná mystifikácia alebo desivá skutočnosť? Túto otázku si kladie aj autor, predkladá strhujúci hororový príbeh a necháva na čitateľovi, aby našiel odpoveď.

Elena Ferrante: Príbeh nového priezviska

Príbeh dvoch priateliek z neapolskej štvrte pokračuje. Dievčatá dospievajú, sú z nich ženy, uprostred života ktorých stojí toto zvláštne a dokonale vykreslené priateľstvo.

Ľubomír Feldek: Životopis vo veršoch

Východiskovým žánrom autora bola vždy poézia, výber poetických textov je však popretkávaný aj prozaickými formami.

Juraj Červenák: Diabol v zrkadle

Nová historická detektívka od úspešného autora Juraja Červenáka. Dobrodružstvo Steina a Barbariča pokračuje v stredovekej Viedni!

Jennie Dielemans: Vitajte v raji

Kniha Vitajte v raji z vydavateľstva Absynt by mala byť pribalená ku každému turistickému bedekru, pretože odhaľuje pravdu ukrytú pod tenkou vrstvou pozlátka našej letnej dovolenky.

Affinity Konarová: Mischling

Tento pútavý a mimoriadne ľudský príbeh nie je zbytočne sentimentálny, vďaka čomu obludnosť nacistického režimu vystupuje ešte výraznejšie.

navštívte nás

Kamenné kníhkupectvá Martinus.sk

Obchodná 26
Staré mesto
Bratislava

OC Cubicon
Staré grunty 24
Bratislava

OC Galéria
Toryská 5
Košice

OC Galéria
Námestie republiky
Lučenec

M.R. Štefánika 58
(pešia zóna)
Martin

OC CENTRO
Akademická 1
Nitra

OC Forum
Námestie sv. Egídia
Poprad

M-park
Centrum 8
Považská Bystrica

SC Mirage
Námestie A. Hlinku 7/B
Žilina